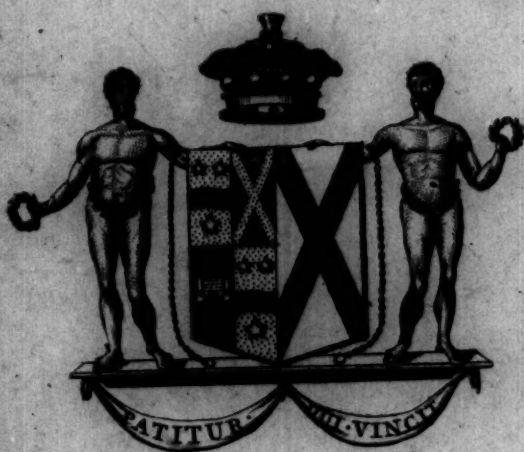




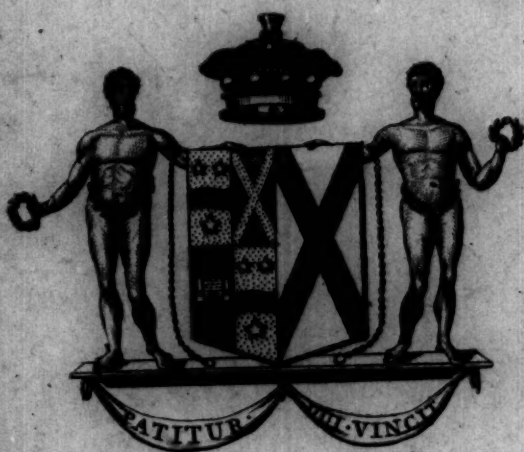
S  
7.9



KINNAULD



S  
7.9



KINNAULD



Geo. Aylett.

£5

Not in BHC.

**HIPPOCRATES CONTRACTUS,**

**IN QUO**

**MAGNI HIPPOCRATIS,**

**Medicorum Principis,**

**OPERA OMNIA**

**In brevem Epitomen**

**Summa diligentia redacta habentur,**

**Studio et opera**

**THOMÆ BURNET, M. D.**

**Medici Regii,**

**Et Collegii Regii Medicorum Edinburgensis  
Socii.**

**EDITIO ALTERA longe emendatior.**

**LONDINI,**

**Prostant venales apud CAR. DAVIS  
exadversus Hospitium Grayense, *Holbourn*;  
et JOANNEM WHISTON in *Fleetstreet*.**

**MDCCXLIII.**



1607/3847.

## APPROBATIO.

**C**UM Dominus *Thomas Burnetus* Medicinæ Doctor, et Medicus Regius ordinarius, Regiique Medicorum Collegii apud Edinburgum Socius, librum à se compositum, cui titulus, *Hippocrates Contractus*, nobis perlegendum exhibuerit; atque in eo nihil sit, quod bonis moribus repugnet, quin ipsa totius Hippocraticæ doctrinæ medulla in ipso expressa sit, multique proinde usus, cum tyronibus, tum in praxi veratissimis esse poterit, dignum esse censemus, qui typis impressus in publicam lucem emittatur. In cujus rei fidem subscriptiones nostras manuales apposuimus primo die Augusti, anno Domini 1685.

ROBERTUS SIBBALDUS, Præses R. M. C.

ROBERTUS TROTTERUS, Censor R. M. C.

JOANNES LEIRMONTIUS, Censor R. M. C.



ILLUSTRISSIMO ac NOBILISSIMO

Domino Domino

J A C O B O

P E R T H I Comiti,

Baroni de DRUMMOND,

STRATHIERNÆ Seneschallo Hæreditario,

Serenissimo Regi ab Intimis et  
Secretioribus Consiliis,

Regnique SCOTIÆ Summo Cancellario,

Patrono suo Eminentissimo.

Nec non

Clarissimis Excellentissimisque VIRIS

D. ROBERTO SIBBALDO,

Equiti Aurato, Archiatro & Præsidi dignissimo,

D. ROBERTO TROTTERO,

D. JOANNI LEIRMONTIO,

CENSORIBUS Æquissimis,

Reliquisque Regii Medicorum Collegii apud  
Edinburgum SOCIIS Doctissimis,

Hunc parvæ molis librum,

in honoris summæque observantiæ, &  
amicitiæ integerrimæ tesseram,

humillime offert dedicatque,

THOMAS BURNET,  
Socius & Collega.

ILLUSTRISSIMO ac NOBILISSIMO

Domino Domino

JACOB

PERTHI Comit

Baroni de DRUMMOND

STRATHEARN Schachallo Harochiano

Sacramentum Regi ad Intimis et

Secretionibus Consiliis

Regique Secretis Summo Castellano

Patrono suo Eminentiissimo

Nec non

Christianis Excellentissimis Viris

D. ROBERTO SIBBARD

Equiti Aurato, Archiduce et Præfati dignissimo

D. ROBERTO TROTTERO

D. JOHANNI LEIRMONTO

Conservatore Aquisitionis

Reliquisque Regis Mathematicorum Collegii apud

Edinburgum Sociis Doctissimis

Hanc parve molis libram

in honore numerique observantiam &

amicis interpretantur testantur

laudabilem officii dedicationem

THOMAS BURNET

Socius & Collega





# PRÆFATIO

AD

## LECTOREM.

**L**ICET Macrobio, *Lector* benevole, in *Somnium Scipionis* libro, Hippocratem nostrum tam falli quam fallere nescium aperte pronuncianti assentiri non possim, neque etiam usquequaque placeat, cum multis, divino virum ingenio Ethnicum appellare; fatendum tamen ultro, summum fuisse Philosophum, summum item Medicum, multorum bonorum nobis autorem, rarissimi doni virum, semper & ubique laudandum, satis pro dignitate nunquam. Quam fuerit acris ingenii, stupendæ eruditionis, ac iudicii subacti, vel inde conjicere licet, quod ex parvis & vulgaribus initiis, in magnam artem medicinam provexerit, omnesque antecessores suos longè superârit, in hunc usque diem à nullo hætenus superatus, licet quam plurimi post eum æternâ laude digni extiterint medici. Genuina enim ejus scripta, quæ temporum injurias huc usque evaserunt, eruditis lectoribus summam semper pariunt admirationem, nec est quod vel ipse Zoilus carpere possit; tam terse, rotunde, eleganter, ac succincte omnia proponit. Vera etiam ut plurimum dicere, qui in artis operibus probè versatur, haud dubie affirmabit. Non mi-

A

rum

## PRÆFATIO.

rum ergo quod illum tota dehinc posteritas Medicorum Principem summo suo merito indigita-  
verit. Præ aliis quibuscunque peritissimum  
fuisse magnum Hippocratem in prognosi stabi-  
lienda, & præsagienda vita & morte, satis in-  
dicant aurei & prorsus admirandi Prognosti-  
corum & Coacorum prænotionum libri. Quam  
diligens etiam fuerit & curiosus observator  
omnium, quæ circa ægrotantes sunt, rerum,  
libri Epidemiorum fuscè ostendunt. Liber A-  
phorismorum tanto ingenio conscriptus credi-  
tur, ut existimarent veteres eum omnem vim  
ingenii humani superare. In morborum cura-  
tione adeo felix, ut Herculem Alexicacum quis  
jure vocaverit, ferocium & ferarum ægritudi-  
num depulsores ac domitores. Hanc suam  
suspiciendam artem, in Græcis servandis, sum-  
ma benevolentia manifestam fecit, cum peste  
à Barbaris in Græciam pervadente, demissis  
per loca convenientia suis discipulis, mede-  
las indicavit, quibus qui uterentur, instan-  
tem pestem securè effugere possent: Pro qua  
gratia Atheniensium senatus honores divinos  
Herculi (ex quo oriundus) æquales, illi decre-  
vit, & corona aurea mille coronatorum co-  
honestavit. Tanti viri fama & gloria permo-  
tus Artaxerxes Longimanus Persarum rex, il-  
lum per Hystanen Hellesponti præfectum, ad  
exercitum suum morbis epidemicis laboran-  
tem curandum, maximis propositis muneri-  
bus, ac honoribus Persarum optimatibus æqua-  
libus, perhonorificè invitavit; sed ille sorte sua  
contentus, divitiarum & honorum contemptor,  
nec regi regum (ita enim Artaxerxi seipsum vo-  
care

## P R Æ F A T I O.

care placuit) parere, nec Græcorum hostibus opitulari voluit. Dignus certe est Hippocrates qui omnium medicorum manibus continuo tectatur, cujus scriptis evolvendis non parvam medici impendant operam, quem etiam nocturna versent manu, versentque diurna; lectio enim hic vel decies repetita placebit.

Multis abhinc annis quæ proficua magis, & utilia ex omnibus Hippocratis libris, gravesque omnes sententias in proprium usum excerpfi, ut peregre, ægrorum causa, (quod quandoque fit) proficiscens, Hippocratem facile portatilem præ manibus semper haberem. Hunc parvæ molis librum, quem mihi soli diu servaveram, forte conspiciens D. Robertus Sibbaldus eques auratus, medicus doctissimus, collegii Regii medicorum Edinburgensium præses dignissimus, amicus meus plurimum colendus, ac raptim perlegens, autor fuit & suasor ut in philiatorum gratiam illum publici juris facerem. Multa quidem me ab hoc consilio dissuadebant, quod nimirum sôcordiam foveret, & ab Hippocratis lectione utilissima retraheret, nec bene ferè ubique audiant aliorum operum abbreviatores, licet plurimi tales de republica literaria quam optime sint meriti, ut facile esset ostendere. His tamen non obstantibus, id mihi tandem passus sum persuaderi. Quod non solum perutilem futuram hanc Epitomen iis existimaverim, quibus quando lubet, ipsum fontem adire concessum (expertus loquor) sed & iis præsertim qui Hippocratem domi habere, vel nolunt, vel, ob rem domi angustam, vix possunt. Multos enim medicos reperire licet



## PRÆFATIO.

(non propterea laudandos) qui medicorum principem vix unquam viderunt, saltem nunquam legerunt; licet omnibus qui medicinæ nomen dedere, tam familiaris, ac notus debeat hic auctor esse, quam cuique domus est sua. Hi forsitan hoc perbrevis perlecto libello, ad Hippocratem diligenter evolvendum incitari poterunt. Hunc effectum si producat hic noster labor, nec operam nec oleum perdidit. Ubique ferè loca parallela ad marginem notavi, Græcum textum consulto omisi, ne fastidium lectoribus minus in ea lingua exercitatis, crearet, tum ut brevior essem. Speramus, benignis oculis æquum lectorem conatum hunc nostrum conspecturum, ac animum publicam utilitatem adjuvandi cupidissimum amice interpretaturum. Vale.

Medi-

**M**edicinam revocavit in lucem HIPPOCRATES, genitus in insula Coe Æsculapio dicata. Is, cum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo ejus Dei quid auxiliatum esset, ut postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, medicinam instituisse. Plin. lib. xxix. Naturalis Historia, cap. i.

EX HIPPOCRATIS vita per Soranum.

Obiit apud Larissæos, ætatis anno 90, ut alii vero octogesimo quinto, alii centesimo quarto; quidam etiam centesimo nono: Inter Gyrtonem & Larissam sepultus est. Et in hunc usque diem monumentum ostenditur, in quo multo tempore examen fuit, quod mel conficiebat, quo nutrices infantes superficiariis oris ulceribus (aphthas dicunt) laborantes, apud tumulum illinebant, & facile liberabant. In multis imaginibus velato capite pingitur. Duos reliquit filios, Thessalum & Draconem, qui clarissimi fuisse perhibentur.

Galenus lib. de Theriaca ad Pisonem, cap. xvi.

Summis laudibus prosequor admirandam HIPPOCRATEM qui pestem illam ex Æthiopia, ad Græcos, venientem, non alio presidio repulit, quam aerem purum faciendo, ne ab hominibus qualis tunc erat infectus hauriretur. Præcepit itaque, ut per totam civitatem ignis accenderetur, qui non solum e simplici materia constaret, sed bene olentes coronas & flores haberet: Talia siquidem ignibus alimenta subministrari consiluit, & ut unguenta quam pinguißima infunderent, & id genus alia bonum odorem fundentia, ut hoc pacto cives aerem purum inspirantes, ab imminente lue tuti forent.

# INDEX.

De Morbis liber Quartus,	118
De Affectionibus,	119
De Internis affectionibus,	122
De Natura muliebri,	124
De Mulierum Morbis,	125
De iis quæ Uterum non gerunt,	128

## Sectio Sexta.

<b>D</b> E Officina medici,	129
De Fracturis,	130
De Articulis,	131
De Capitis Vulneribus,	134

## Sectio Septima.

<b>D</b> E Morbis Epidemicis,	136
Liber Aphorismorum,	191

## Sectio Octava.

<b>E</b> Pistolæ,	214
-------------------	-----



# HIPPOCRATES CONTRACTUS.

## SECTIO PRIMA.

*Hippocratis Jus-jurandum. "Ορκος.*

**P**ER Apollinem Medicum & Æsculapium, Hygiamque & Panaceam, jure-jurando affirmo, me, quantum viribus & judicio valuerō, quod nunc juro & ex scripto spondeo, plane observaturum: Præceptorem quidem qui me hanc artem edocuit, parentum loco habiturum, eique cum ad victum, tum etiam ad usum necessaria, grato animo communicaturum; ejusque posteros apud me eodem loco quo germanos fratres fore, eosque si hanc artem addiscere volent, absque mercede & syngrapha edocturum; præceptionum quoque & auditionum totiusque reliquæ disciplinæ, cum meos & ejus qui me edocuit liberos, tum discipulos qui medico jure-jurando nomen fidemque dederint, participes facturum, aliorum præterea neminem; victus etiam rationem, quantum facultate & judicio consequi poterō, ægris utilem me præscripturum, eosque ab omni noxa & injuriâ vindicaturum; neque cujusquam precibus adductus, alicui medicamentum lethale propinabo, neque hujus rei auctor ero; neque simili ratione mulieri pessum subdititium ad foetum corrumpendum exhibebo: sed castam & ab omni scelere puram, tum vitam, tum artem meam perpetuò præstabo. Neque verò calculo laborantes secabo, sed magistris ejus artis peritis id muneris concedam, in quamcunque autem domum ingressus fuero, ad ægrotantium salutem ingrediar, omnem injuriæ inferendæ & corruptelæ suspicionem pro-

## HIPPOCRATES

cul fugiens, tum vel maximè rerum venerearum cupiditatem, erga mulieres juxta ac viros, tum ingenuos, tum servos. Quæ verò inter curandum, aut etiam medicinam minimè faciens, in communi hominum vita, vel videro, vel audiero, quæ minimè in vulgus efferi oporteat, ea arcana esse ratus silebo. Hoc igitur jus-jurandum, si religiosè observâro, ac minimè irritum federo, mihi liceat cum summa apud omnes existimatione perpetuò vitam felicem degere, & artis uberrimum fructum percipere: Quod si illud violavero, contraria mihi contingant.

---

*Hippocratis Lex. Νόμος.*

**O**Mnium artium Medicina nobilissima. Verum propter eorum qui eam exercent ignorantiam, eorumque qui temerè de his judicant, omnibus artibus jam longe inferior habetur. Cujus erroris ista mihi potissimum esse causa videtur, quod soli arti medicæ nulla in urbibus, præterquam ignominia, præfinita est pœna, quæ eos qui ex ea constant minimè attingit. Hi tragœdiarum actoribus maximè similes videntur; quemadmodum enim illi figuram quidem & habitum ac personam eorum quos referunt habent, illi ipsi autem verè non sunt; sic & medici fama quidem & nomine multi, re autem & opere valde pauci.

Quisquis medicinæ scientiam sibi verè comparare volet, eum his ducibus voti sui compotem fieri oportet; natura, doctrina, loco studiis apto, institutione à puero, industria & tempore. Imprimis igitur naturâ opus est, quâ repugnante irrita sunt omnia. Si verò natura ad optima viam commonstret, artis doctrina paratur; quam ex institutione à puero, in loco ad disciplinam probe à natura accommodato, cum prudentia sibi comparare oportet. Ad hæc longi temporis industriam accedere necesse est, quo disciplina, veluti

gra-



## CONTRACTUS.

3

gravidata, feliciter & bene crescendo maturos fructus efferat.

Hæc vero cum sacra sint, sacris hominibus demonstrantur, profanis vero nefas priusquam scientiæ sacris initiati fuerint.

---

### *Liber de Arte. Pææ rēxus.*

**E**orum aliquid quæ nondum inventa sunt, invenire, quodque invenisse quam non invenisse præstiterit, similiterque imperfecta ad finem deducere, id mihi videtur illius esse munus, qui intelligens existimari expetit. Qui verò ea quæ ab aliis sunt inventa, inhonestorum verborum artificio contaminare contendit, neque quicquam corrigit, sed à peritis inventa apud imperitos traducit, is sanè prudentiæ estimationem tueri velle non videtur, sed potius naturam suam, aut ignorantiam maliciôsè prodere.

Medicina est quæ sanè in totum à morbis ægros vindicat, morborumque vehementiam obtundit, neque iis qui à morbo victi sunt, manum admovet, cum id medicinam præstare non posse probe constat.

Qui verò ex morientium calamitatibus artem funditus delere conantur, miror quânam satis iustâ oratione elati, in morientium intemperantiam causam non rejiciunt, sed eorum qui medicinam exercent prudentiam accusant. Quasi medicorum sit, quæ non conveniant præscribere, in ægrorum autem facultate non sit aliquid contra imperata admittere. Atqui longe magis est rationi consentaneum, ægros non posse imperatis obsequi, quam medicos ea quæ minimè conveniunt imperare.

Ejusdem est scientiæ morborum causas nosse, & morbos ipsos omnibus medicamentis, quæ augescere morbum prohibent, curare posse. Medicus, siquidem suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum.



## HIPPOCRATES

Si verò is, in quo morbus cognoscitur, superetur, ob id sanè quod serius medicum accessit, aut ob morbi celeritatem, peribit.

In medicina valent tum qui in bonis disciplinis liberaliter sunt educati, tum qui à naturâ non infeliter sunt comparati.

Si verò res non succedit medico pro animi sententia, meo quidem iudicio, in morbi vehementiam, non in artem ipsam culpa rejicienda est.

## De Prisca Medicina.

*Περὶ ἀρχαίων ἰατρικῆς.*

**S**UNT autem opifices alii quidem mali, alii verò multum præstantes: quod sanè minimè contingeret, si prorsus non existeret ars medica, nihilque in eâ vel observatione vel inventione constaret, omnesque illius ex æquo inexperti & ignari essent, ægrotantiumque rebus fortuna præset. At verò nunc aliter hæc se res habet: ut enim aliarum artium cunctarum opifices plurimum inter se differunt, tum manu, tum mente, sic etiam in medica evenit arte.

In medicina via inventa est, per quam præclara multa longo temporis spatio sunt inventa, & reliqua deinceps inventientur, si quis probe comparatus fuerit, ut ex inventorum cognitione ad ipsorum investigationem feratur.

Necessitate homines coacti artem medicam invenerunt, quod ægrotis oblata bene valentium victus ratio nihil contulerit. Nemo enim, mea quidem opinione, ad medicinam investigandam animum applicaturus fuisset, si eadem victus ratio & ægris & sanis accommodata esset.

Multa mala & varia ex plenitudine oriuntur, neque verò minus gravia ex inanitione, ut proinde in his  
maxima

## CONTRACTU SI

maxima inest varietas, magnaue diligentia requiratur. Modum enim quādam conjecturā colligere oportet. Modum autem ad quem ista referas, ut exactè cognoscas, nullum alium invenies præter corporis sensum. Quocirca istud adeo exactè cognoscere, ut leviter in utramque partem pecces, operosa res est. Quamquam equidem vehementer hunc medicum laudārim qui parum peccet. At exacta certitudo rārè cernitur.

Medicorum plerique malorum navium gubernatorum mihi simillimi videntur; qui si tranquillo mari navem regunt, nemo eos peccare deprehendat; quod si eos vehemens ventus aut tempestas oppresserit, jam omnibus manifestè constat eorum imperitiā & culpā fuisse perditam. Ad hunc sanè modum improbi plerique medicorum dum leviter affectos curant, in quibus vel gravissimi errores commissi nihil periculi admittunt, (cum multi huiusmodi morbi ac longe frequentius quam graviores hominibus contingant) in iis quidem si delinquant, plebeios latent. ubi verò in magnū & vehementem ac periculosum morbum inciderint, tum ipsorum ars & errores omnibus sunt conspicui. Horum enim cuiusque vindices poenæ præsto sunt, neque in longum differuntur. Ejusmodi naturas quæ celeriter ac vehementer suorum delictorum incommoda percipiunt, equidem reliquis imbecilliores esse censeo.

Rectè mihi videntur illi artem dignam judicasse, quæ ad Deum auctorem ex majorum institutis referretur. Nam neque sicco, neque humido, neque calido, neque frigido hominem lædi existimaverunt, neque horum aliquo ei opus esse. Sed quod in unoquoque potentius esset, & supra naturam humanam, adeo ut ab eā superari non posset, id lædere censuerunt, & tollere conati sunt. In hominē inest & amarum & salum, & dulce & acidum, & acerbum & insipidum, aliaque sexcenta, quæ pro copia & viribus varias habent facultates.

De Medico. *Præf. intro.*

**A**D medici auctoritatem mihi pertinere videtur, ut perspiciat, quoad ejus natura feret, bene colorato & optime habito sit corpore. Putant enim plerique hominum, si qui minus feliciter corpus dispositum habeant, eos neque aliis rectè consulere posse. Præterea ejus cultus mundus est, vestis sit decora, & unguentis utatur bonè olentibus, citra omnem odoris suspensionem; istud enim jucundum esse ægrotantibus solet. Eum quoque spectare oportet, ut animi temperantiam excolat, non taciturnitate solum, verum etiam reliqua totius vitæ moderatione. Quod ad illi comparandam gloriam plurimum adfert adjumenti. Bonis etiam ac honestis sit moribus, unaque gravitatem cum humanitate conjunctam habeat: promptitudo enim & facilitas medendi, offusæ oblata, ab ægris contemnitur, quamvis alioquin summæ benignitatis officium illud sit. At considerandum quando his uti liceat, eadem enim apud eosdem cum rara sunt æstimantur. Quod ad gestum attinet, vultu sit ad prudentiam composito, non aspero tamen, ne superbus videatur, & misanthropus. Qui verò in risum effusus est & supra modum hilaris, molestus habetur, quod vel imprimis vitandum est: æquum item in omni vitæ consuetudine se præstare debet. Turpissimum est per manus operam non assequi quod cupias.

[Docet insuper quomodo officina medica instrui debeat, ubi se demittit Hippoc. ad Tyrocinia prima futuri Medici, imo plebei chirurgi: veteres enim externa in medicina discipulos primum exercebant.]



# CONTRACTUUS.

7

## De Decenti Habitu.

Περὶ εὐσχημοσύνης.

**A**D incessum eo semper sint habitu, qui non tam ad superfluam curiositatem, quam ad optimam existimationem, prudentiam & animi moderationem comparatur; minimè diffuentes aut superflui; in hominum concursibus graves, ad respondendum appositi, adversus altercantes difficiles, in simillium familiaritatibus contrahendis prospicientes, erga omnes moderati, ad emotiones taciturni, ad respondendum arguti & tolerantes, in occasione prudenter captanda appositi, in victu frugales, & paucis contenti, oratione efficaces, qui quicquid doctrina acceperunt, in medium proferunt, & facultate dicendi utuntur, ad gratiam comparati.

Ad hæc omnia præcipue dux est natura: Etenim si adfuerit his, qui artibus instructi sunt, ad prædicta omnia aditus erit amplissimus.

Præclara res est, quæ ex opere quod quis didicit, proficiscitur oratio: opinio maximè in medicina in crimen vertitur his qui eâ utuntur; in calamitatem verò his qui ejus operâ fruuntur.

Ἰητροὺς φιλόσοφος ἰσόθεος.

Medicum urbanitatem quandam sibi adjunctam habere convenit: Austeritas enim tum sanis tum ægris difficilem accessum præbet: observare autem eum maximè oportet ne multas corporis partes nudet, neque cum plebeis de rebus multis, sed tantum necessariis, confabuletur.

Quæcunque aptem agat, nec perfunctoriè nimis (περὶ ἐργῶς) nec curiosè (μετὰ φαντασίας) nec pomposè agat.

In ingressu meminisse convenit sessionis, demissi habitus, amictus compositi, auctoritatis, breviloquentiæ, ut nihil perturbate agas, assensus, diligen-

## HIPPOCRATES

tiæ, contradictionis ad ea quæ occurrunt, constantiæ in teipso ad tumultus supervenientes, in turbis castigandis severitatis, denique promptitudinis ad ministeria.

Crebro ægrum invise.

Medicus in promptu habeat linamenta concerpta, splenia, vincula, medicamenta tum ad vulnera, tum ad oculos comparata, instrumenta etiam, machinas & ferramenta; alter item fit apparatus simplicior, quo ad manûs operam utaris, ad peregrinationes accomodatus. Promptissimus autem est, qui viâ quâdam & ratione comparatur. Malagmatum (*i. e. cataplasmatum*) quoque genera ad singulos usus præparata habeas; potiones item incidendi facultate præditas, cuique generi accommodatas. Ad manum etiam sint quæ ad medicamentorum purgationes faciunt, ex locis convenientibus desumpta, eo quo decet modo pro suo quæque genere & magnitudine præparata, tum quæ ad vetustatem diligenter sunt reposita, tum quæ recentia pro temporis occasione in usum veniunt; reliquæque ad eandem rationem, ut his adornatis, cum ad ægrotum ingressus fueris, nequaquam animo hæreas, cum singula habeas, ad id quod fieri debeat, accommodata.

Priusquam ad ægrotum ingrediaris, fac cognitum habeas quid agendum sit. Pleraque enim non ratiocinatione, sed auxilio indigent; eventa igitur per experientiam cognita, prædicenda. Id enim gloriam adfert, & cognitu est facile.

*Præceptiones. Παραγγελίαι.*

**T**EMPUS dicendum est, in quo occasio consistit; occasio autem, in qua tempus non multum. Medicatio in tempore fit, aliquando etiam occasionem requirit. Ne pigeat ex plebeiis scissitari, siquid  
ad

## CONTRACTUS.

9

ad curandi opportunitatem conferre videatur. Sic enim cenſeo artem univerſam commonſtratam fuiſſe, quod ſingula ex fine obſervata, & ad eadem aggregata fuerint.

Non oportet aſſeverare quod unum aliquod exhibitum remedium profuturum ſit.

Suadeo ut interdum gratis cures, ita ut memoris gratitudinis potioſorem, quam præſentis exiſtimationis rationem habeas; quod ſi vel hoſpiti, vel egeno largiendi occaſio ſe offerat, his vel maxime ſuccurrendum eſt. Qui enim erga homines humanum ſe exhibuerit, is artis amore teneri cenſetur. Multi namque ægri cum ſciant ſe morbo minimè ſalutari teneri, etiam medici diligentia ſanitati reſtitutos eſſe celebrare gaudent.

Neque ſane indecorum fuerit, ſi medicus in rei præſentis anguſtiâ circa ægrum verſatur, imperitiæ etiam tenebris circumfuſus, alios quoque accerſiri jubeat, quo communi conſilio quæ in rem ægri ſunt diſquirantur, & illi ad præſidiorum facultatem operas ſuas conferant. Ubi enim aſſiduè urget affectio, morbuſque increſcit, plurima in animi anguſtiâ ad rem præſentem opportuna elabuntur. Tunc igitur confidenti animo eſſe oportet.

Hoc jure-jurando affirmare audeam, medicum ratione utentem, alterum nunquam invidioſè calumniaturum. Sic enim animi impotentiam prodet. Verum id promptius faciunt qui forenſem quæſtum ſectantur.

Ægri diuturnam appetentiam erigit indulgentia, quæ interdum morbum fovet.

SEC-



## SECTIO SECUNDA,

*Continens Σημειωτικά.*

## Liber Prænotionum.

*Πρόγνωστικόν.*

**M**EDICUS ad providentiam sibi comparandam omne studium adhibeat. Cum namque præsenferit & prædixerit apud ægrotos, tum præsentia, tum præterita, tum futura, quæque ægri omittunt, exposuerit, res utique ægrotantium magis agnoscere credetur, adeo ut majorem cum fiducia sese homines medico committere audeant. Curandi verò rationem optimè molietur, si ex præsentibus affectionibus, futura prænoverit. Neque enim fieri potest, ut omnes ægroti sanitatem assequantur, hoc namque longè præstantius foret, quam futurorum consecutionem prænoscere. Si quid etiam divini (τὶ θεῖον) in morbis inest, hujus quoque providentiam ediscere oportet.

Hæc ratione meritis sibi admirationem & boni medici existimationem conciliaverit. Qui namque morbo superiores esse possunt, eos utique longè rectius conservaverit, ex longo antea intervallo ad singula consilium dirigens, tum etiam morituros, tum evasuros, ubi prænoverit & prædixerit, extra culpam positus erit.

*Signa ex facie.*

*Coac. 212.*

*Facies Hippocratica.*

In morbis autem acutis imprimis quidem ægroti facies consideranda venit, sitne benevalentium, præcipuèque sui ipsius similis, ita enim optima erit. Quæ verò simili est contraria, periculi plena est. Qualis fuerit nasus acutus, oculi concavi, collapsa tempora, aures frigidae & contractæ, imisque suis

fibris

fibris inversæ, cutis circa frontem dura, intenta & arida, & totius faciei color pallidus, aut niger, aut lividus, aut plumbeus. Si itaque ineunte morbo talis facies fuerit, neque adhuc ex aliis signis con-  
jicere poteris, interrogare oportet, num vigilarit homo, an alvus profuse fluxerit, an inedia & fame laborarit. Quod si quid horum fateatur, minus periculi subesse putandum erit. Dijudican-  
tur autem ista die ac nocte, si ob eas causas ejus-  
modi facies fuerit. At si nihil horum præcessisse  
dixerit, neque intra dictum tempus ad dictum  
statum redierit, in propinquo mortem esse scien-  
dum est.

Alia etiam signa consideranda, tum ex universo corpore, tum ex oculis. Si namque lucem refu-  
giunt, aut præter voluntatem illachrimant, aut perva-  
runtur, aut alter altero minor sit, aut ejus albæ partes  
sint rubræ, aut palpebræ lividæ, aut venulis nigris,  
si oculorum alba obsita fuerint, aut lippientium  
oculorum sordes (λήμαι) circa eorum aciem ap-  
pareant, aut etiam assidue mobiles, aut foras pro-  
jecti, aut vehementer cavi fuerint, vel etiam squa-  
lida oculorum acies si sit, & minimè lucida, aut si  
color totius faciei immutatus fuerit, hæc omnia  
mala perniciosaque existimanda. Per somnum etiam  
an ex oculis aliquid subappareat spectare oportet;  
ubi namque non commissis palpebris ex albo quid  
subapparet, id si neque diarrhœa, neque medica-  
mentum purgans expresserit, neque ita dormire  
consueverit æger, pravum id signum est, & funestum  
valde.

Lethale quoque, labra resoluta, pendentia, frigida  
& exalbida esse.

At ægrum à Medico in latus dextrum aut sini-  
strum recumbentem deprehendi oportet, manibus  
que & cervice ac cruribus paulum reductis, toto  
que corpore molliter posito. Hic enim ferè sani  
jacentis est habitus. Is autem habetur optimus

Ex oculis.

Ex decubi-  
tu.

Coac. 497.

decu-

decubitus, qui bene valentium similis est. Supinum vero jacere, manibus, collo & cruribus valde projectis, minus bonum. Quod si pronus ad pedes de lecto delabatur, magis formidandum. Quod si etiam denudatis pedibus deprehendatur, nec admodum calidis, manibusque, collo, ac cruribus inæqualiter projectis & nudis, malum id est, in quietudinem enim significat. Lethale quoque hi anti ore assidue dormire. At in ventrem jacere, ei qui per bonam valetudinem ita dormire minimè consuevit, delirium, aut partium circa ventrem dolorem indicat.

*Ex fridore dentium.*

In febribus autem dentibus fridere, ex quibus à puero minimè est consuetum, insaniam & mortem significat; quod si etiam deliranti id accidat, exitiale admodum jam est.

*Ex ulceribus.*

*Coac. 496.*

Ulcus quoque, siue ante morbum siue in morbo natum sit, nosse oportet. Nam si periturus est aeger, lividum, pallidum, & siccum ante mortem erit.

*Ex manuum gesticatione.*

De manuum motione ita cenfeo: In febribus a cutis, aut pulmonum inflammationibus, aut phrenitide, aut capitis doloribus, quibus ante faciem feruntur, & aliquid frustra venantur, & festucas colligunt, aut floccos è vestibis evellunt, & ex pariete paleas carpunt, ex his omnibus malum & mortem portendi.

*Ex spiratione.*

Spiratio crebra si fuerit, dolorem significat, aut inflammationem in partibus diaphragmate superioribus; quæ verò magna est respiratio & ex magno intervallo, delirium significat. Frigidus autem spiritus, qui è naribus & ore efflatur, valde est funestus. Facile verò spirare, valde magnum ad salutem momentum existimandum, cum in omnibus morbis acutis, quibus febris conjuncta est, tum in his qui intra dies 40. judicantur.

*Ex sudoribus.*

Sudores optimi quidem per omnes morbos acutos, qui diebus judicatoriis contingunt, & penitus



tus febre liberant. Boni verò quicunque toto corpore oriuntur, faciuntque ut æger morbum facilius ferre videatur. At qui nihil tale efficiunt, minimè sunt utiles. Pessimi autem frigidi, quæ circa caput tantummodo, faciem & cervicem exoriuntur: si namque cum acuta febre mortem, cum mitiore verò, morbi longitudinem prænuunt. Sudores boni sunt, qui guttatim & cum exhalatione fiunt.

Hypochondria optima quidem quæ dolore vacant, mollia sunt & æqualia, tum dextra, tum sinistra parte: incensa verò aut dolentia, aut intenta, aut inæqualiter affecta dextrâ parte ad sinistram, hæc omnia animadvertenda sunt. Quod si etiam pulsus in hypocondriis insit, perturbationem, aut delirium indicat. Verum etiam eorum oculos intueri oportet, si namque oculi crebrò moveantur, insania expectanda est.

Tumor verò in hypocondrio durus & dolens, pessimus quidem est, si totum occupet hypocondrium; si verò alterutra tantum pars obsessa fuerit, minus formidabilis erit tumor qui in sinistrâ regione consistit. Significant autem huiusmodi tumores, circa principia, mortem brevi adfuturam: quod si neque intra 20 diem febris quiescat, neque tumor subsidat, ad suppurationem res vertitur. His autem primo circuitu etiam sanguinis è naribus fluxus contingit, valdeque juvat; verum eos interrogare oportet, num capite doleant, aut oculorum hebetudine teneantur; nam si quid horum adfuerit, eo sanguis repit. In junioribus tamen, neque dum 35 annum attingentibus, sanguinis eruptio magis expectanda est. Tumores molles doloris expertes, digitisque cedentes, tardiores crises efficiunt, sed tamen minus illis verendi sunt. Quod si intra dies 60 neque febris cesset, neque tumor subsidat, fore suppurationem hoc loco & reliquo ventre significat.

Ventris



Ventris tumores minus abscedere noti sunt, quam qui in Hypochondriis oriuntur; minimè verò qui infra umbilicum in pus vertuntur.

Suppurationum, quæ hinc proveniunt, ea observatio facienda est. Quæ foras vertuntur optimæ sunt, ubi parvæ sunt, & quam maximè foras feruntur, & in acutum tendunt: pessimæ verò quæ magnæ sunt & latæ, minimèque in mucronem attoluntur; at quæ intro rumpuntur optimæ, ubi nihil cum externâ sede communicant, in sese contrahuntur, nullo dolore afficiunt, totaque regio externa unius coloris apparet.

*Ex pure.* Pus verò optimum est album, leve, & æquale, & quam minimum graveolens. Huic autem contrarium pessimum.

*Ex Hydrope.* Aqua inter cutem quæ ex acutis morbis oritur mala; nam neque febre liberat, vehementesque dolores excitat, & lethalis est. Oritur fere ex laterum inanitate & lumbis, partimque à jecore. Quibus igitur ex laterum inanitate & lumbis initia ducuntur, iis pedes intumescunt, & longa alvi profluvia detinent, quæ neque dolores ex laterum inanitate ac lumbis tollunt, neque ventrem molliorem efficiunt. At quibus à jecore hydrops ortum ducit, his tussis & tussendi cupiditas inest, sed nihil effatu dignum expuunt, pedesque intumescunt, ac venter non nisi dura ægréque egerit, & circa alvum tumores fiunt, qui partim dextrâ, partim sinistrâ parte oriuntur & desinunt.

*Coac. 452.* Caput, manus & pedes frigere, ventre & lateribus calentibus, malum denuntiat; at corpus totum æqualiter calidum esse ac molle optimum.

*Ex gravitate & levitate.* Ægrum quoque facile converti oportet, & cum sese attollit levem esse. Quod si gravis esse videatur, tum reliquo corpore, tum manibus & pedibus, in angusto spes est.

*Coac. 493.*

Præter

Præter gravitatem verò si ungues & digiti livescant, mors confestim expectanda est. At omnino nigri tum digiti, tum pedes, minus quam liventes, perniciosi sunt. Sed alia signa consideranda; si enim facile malum ferre videatur & aliud quoddam ex salubribus signis adfuerit, morbus ad abscessum vergit, ita ut æger morbo quidem superesse, & partes corporis denigratæ decidere debeant.

Testes autem & pudenda ubi sursum contrahuntur, vehementes dolores, & mortis periculum denunciant.

Pessimum est, si neque noctu, neque interdum dormiat, nam aut ob dolorem vigilia adest, aut delirii affuturi hæc nota est.

Alvi dejectio optima est, si mollis est & consistat, eoque tempore quo per sanitatem dejici soleat, copia verò ciborum ingestorum rationi responderit. Quod si liquida fuerit dejectio, consentaneum est ipsam neque stridere, neque paucum & crebro excerni; frequens enim desidendi labor ægrum fatigat, eique insomniam adfert. Si sæpe & multum alvus feratur, deliquii animi periculum erit. Crassiorem fieri dejectionem oportet, morbo ad crisin eunte. Sit etiam subrufa, neque admodum graveolens. Expedi etiam lumbricos teretes una cum excrementis alvi descendere, morbo ad crisin properante. Valde aquosum aut album, aut pallidum, aut præurbrum, aut sputans dejici, hæc omnia calamitosa sunt. Præter hæc, malum est, quod exiguum, glutinosum, candidum, subflavum & æquale existit. His verò magis funesta sunt nigra aut pingua, aut livida, aut æruginosa, aut graveolentia. Dejectiones variae majorem quam illæ diuturnitatis spem adferunt. Sed tamen non minus sunt funestæ. Hujusmodi sunt, strigmentosæ, biliosæ, cruentæ, porraceæ & nigrae, sive secedant simul, sive aliæ ab aliis segregatæ.

Ex testibus & pudendis.

Coac. 494. Ex vigiliis.

Coac. 497. Ex alvi dejectione.

Coac. 601.

Lib. de crisis.

Lib. de crisis.

Coac. 611.

Lib. de crisis.

*Ex flatibus.*

Flatum sine sonitu ac crepitu exire optimum. Præstat tamen cum strepitu prodire, quam istic re-  
*Coac.* 495. volvi. Et cum ita erumpit, aut dolere quid hominem significat, aut delirare, nisi fortè sponte suâ flatum sic emittendum duxerit.

*Coac.* 281. Hypochondriorum dolores & tumores recentes quidem, & sine inflammatione, murmur solvit in ipso Hypochondrio exortum, idque potissimum si cum stercore, urina & flatu prodierit; sin minus, ubi ipsum per se transmissum fuerit, juvat; idque magis si ad inferiores sedes descenderit.

*Ex urinis.*

*Coac.* 575.

*Lib. de crifibus.*

Urina optima est cum & alba fuerit hypostasis, & lævis & æqualis per omne tempus quoad morbus judicatus fuerit: talis enim ad securitatem & brevitatem morbi præclare apparet. Sin talis urinæ intermissio quædam sit ut modo pura reddatur, modo Hypostasis alba & levis subsidat, diuturnior quidem est morbus, & minus res ægri in tuto sunt. Sin subrubra reddatur urina cum hypostasi æquali & lævi, diuturnioris quidem morbi ea erit, quam illa jam memorata, sed admodum salutaris. Quæ in urinis (περιωδες) farinæ crassioris speciem Hypostases referunt, pravæ sunt; his multo peiores sunt laminae (πλάγιες) albæ verò & tenues admodum sunt perniciosæ; sed his omnibus magis funestæ sunt furfuraceæ (πυρρὴς) nubeculae quæ per urinas feruntur, albæ quidem bonæ sunt, nigræ verò malæ. Quandiu autem fuerit urina rubra & tenuis, morbum adhuc pepasmi expertem significat. Quod si diu talis reddatur, periculum est ne vires ægri valere non possint, donec urina mitificata fuerit. Inter urinas funestissimæ sunt

*Lib. de crifibus.*

*Lib. de crifibus.*

graveolentes, aqueæ, nigræ, & crassæ. Sed tum viris, tum mulieribus urinæ nigræ pessimæ, pueris verò aqueæ. Quicunque tenues urinas ac crudas diu excernunt, siquidem alia ut convalituris signa appareant, his quidem in partibus diaphragmate inferioribus abscessum expectare oportet. Sed & pinguedines



guedines supra innatantes, arancarum telas referentes, damnare oportet, colliquationem namque significant. In urinis autem, quæ nubeculas habent, considerandum venit, an supersint, vel subsidant, & quosnam habeant colores: quæ deorsum feruntur cum dictis coloribus, bonæ censendæ & commendandæ, at quæ sursum feruntur, malæ & vituperandæ. Neque tibi imponat vesica quoquo modo affecta, si hujusmodi urinas reddiderit, non enim totius corporis, sed ipsius per se indicium est.

Vomitum perquam utilis est, qui pituita & bile *Ex Vomitu.* permixtus est, nec admodum crassus nec multus. *Coac. 556.*

Nam meraciores peiores sunt. Sin autem id quod vomitione excluditur porraceum sit, aut lividum, aut nigrum, quæcumque horum colorum speciem referat, in pravis habere oportet. Quod si omnes illos colores idem homo vomitione exhibeat, valde quidem id lethale est. Sed mortem in propinquo esse significat lividus ille vomitus qui tetrum odorem spirat. Nam omnes subputridi & graveolentes odores in iis omnibus, quæ vomitu rejiciuntur, mali sunt.

Expectoratum verò in omnibus morbis qui in *Ex Sputis.* pulmones & latera incidunt, citò & expedite expectorari debet, sputoque flavum valdè permixtum apparere; etenim si multo post morbi principium expectoretur aut flavum quid, aut rufum, aut quod multam tussim adferat, neque exquisitè permixtum sit, deterius est. Flavum si sincerum fuerit, periculi plenum est. Quod album est, lentum & rotundum, inutile. Præterea etiam est pallidum admodum & spumans (& viride & æruginosum) at si adeo sincerum fuerit, ut etiam nigrum appareat, id illis deterius est. Malum etiam si nihil expectoretur, nec quicquam pulmo excludat, sed plenus ferveat in gutture.

In omnibus pulmonis morbis gravedines & ster- *Coac. 399.* nutationes tum præire, tum subsequi, malum. Ve-



rum in aliis morbis alioquin funestissimis, sternutationes juvant.

*Coac.* 390. Expecttoratum flavum non multo perfusum sanguine, quod peripneumonicis ineunte morbo, expecttoratur, ad salutem apparet, mirificeque prodest. Septimo verò die, ac tardius, non adeo securum.

*Coac.* 391. Sputa omnia mala sunt quæ dolorem non sedant; pessima etiam nigra, ut prius proditum est. At omnium quæ excreantur optima quæ dolorem sedant.

*Coac.* 394. Horum verò locorum dolores, qui neque per sputorum purgationes, neque alvi dejectionem, neque venæ sectionem, aut medicamenta purgantia & victus rationem sedantur, eos ad suppurationem tendere sciendum est.

*Ex suppuratis.* Suppuratorum quæcunque bilioso adhuc expectorato suppurant, periculi plena sunt, siue illud

*Coac.* 392. biliosum per se, siue puri permixtum expectoretur: Et potissimum, si illud suppuratum ceperit expectorari ab ejusmodi sputo, morbo ad septimum diem progresso; atque eum qui talia expectorat, metus est interituum 14 morbi die, nisi aliquod

*Coac.* 393. bonum signum intervenerit. In bonis signis hæc numerantur; facile morbum perferre, bene spirare, dolorem sedatum esse, sputum sine difficultate rejicere, corpus æqualiter calidum aut molle videri, sine siti esse, urinas, dejectiones, somnos & sudores (laudabiliter fieri) ut ante definitum est, singula supervenire, bona existimanda sunt. His enim omnibus sic contingentibus, fieri non potest ut homo moriatur. Quod si ex his quædam quidem contingant, quædam minus, non ultra 14 diem æger vitam producet. Contra autem ægrè morbum sustinere, respirationem magnam & frequentem esse, dolorem minimè sedari, expectoratum vix tussiendo educi, ardere siti, ipsumque corpus à calore inæqualiter affici, ventrem & latera vehementer calere, fronte, manibus & pedibus frigidis, urinas, alvi excrementa,

ta, somnos & sudores, unaquæque qualia descripta sunt, mala esse nosse convenit. Si quid enim ex his sputo supervenerit, morietur æger, priusquam ad diem 14 pervenerit, aut 9 aut 11 die.

Reliquæ suppurationes magna ex parte rumpuntur, aliæ quidem 20, aliæ 30, aliæ etiam 40, aliquæ etiam ad 60 diem deveniunt. Suppuratio- nis initium colliges ab eo die quo primum æger febricitavit, aut etiam primum rigor prehendit, & si loco doloris pondus quoddam grave sentia- tur. Hæc enim sunt incuntis suppurati certissima signa. Quod si in altero tantum latere suppura- tio fuerit; tum vertere, tum ediscere ad hæc con- venit, num dolor aliquis alterum latus detineat, & num altero calidius fuerit, atque ubi in latus sanum decubuerit, interrogare, si quod ei pondus desuper impendere videatur, sic enim altero latere in quo pondus extiterit suppuratio est. Suppura- tos his signis cognoscere oportet; primum quidem si febris non demiserit, sed quæ interdum quidem levior fuit, de nocte gravior evadat; tum verò sudores incidunt multi (circa collum & jugulum) & etiam tussis, tussindique cupiditas iis oboritur, sed tamen nihil tussiendo memorabile expe- rant; quin etiam oculi fiunt concavi, ac genæ ru- bore perfusæ apparent, & manuum ungues fiunt adunci, digiti verò maximèque summi ardore con- flagrant, & in pedibus tumores fiunt, cibos mi- nimè appetunt, & pustula toto corpore oriuntur. Diurnæ igitur (pectoris & pulmonis) suppura- tiones his indicantur signis, quibus multa fides ha- benda est.

Ex suppuratis illi maximè supersunt quos eo ip- so die, quo rupta est vomica, febris dimisit, & ilico cibos appetunt, ac sitis sunt planè expertes, tum alvus pauca & figurata reddit, tum pus ipsum album est, & læve, & uniusmodi, & pituitæ ex-

pers, tum & si absque dolore & vehementiori tussis expectoretur: qui ita affecti sunt optimè & celerimè liberantur. Sed (à suppurato) intereunt, quos (à rupta vomica) febris non dimisit, aut si febricitandi finem fecisse videantur, iterato incendio conflagrant, & siti ardent, nec ullo edendi amore tenentur, tum alvo sunt profusiore, pus autem viride & lividum expectoratur, aut pituitosum & spumans. Si hæc inciderint, brevi intereunt; sed quibus horum alia quidem apparent, alia verò non, ex iis quidam intereunt, alii verò in multo tempore supersunt.

*Coac. 395.* Quibus verò in peripneumonicis morbis abscessus incidunt pone aures, & suppurant, aut ad infernas partes decumbunt, & fistula excitatur, hi sane supersunt. Hujusmodi abscessus fore intelliges hoc modo; si febris detineat, nec ulla doloris remissio adferatur, nec expectoratum convenienter feratur, nec biliosa alvo secedant, nec facile alvus meracis feratur, nec verò urina profusè reddatur, cum multa hypostasi, atque certa salutis spes ab aliis signis salutaribus affulgeat, tum commemoratos abscessus fore spes est.

*Coac. 396.* Qui in crura decumbunt abscessus a peripneumonia vehementi & calamitosa, præclare quidem omnes ad salutem faciunt, sed illi optimi qui in expectorati mutationem incidunt. Si verò tumor & dolor suboritur, sputo è flavo in pus verso, & foras prodeunte, hoc modo tum securissimè æger superstes futurus est, tum citissimè citra dolorem abscessus quiescet. Quod si neque sputum rectè excernatur, neque urina bona hypostasi prædita sit, periculum est ne articulo claudicet æger, aut ei multum negotii exhibeatur: Si verò dispareant abscessus & intro recurrant, sputo non prodeunte, & detinente febre, gravis morbi periculum, & delirii, & mortis ægro imminet.

Eorum

Eorum verò qui à peripneumoniâ sunt purulenti, *Coac.* 439. seniores magis intereunt, at ex cæteris suppurationibus, juniores potius moriuntur.

Lumborum & inferiorum partium dolores qui cum febre affligunt, si illis relictis septum transversum invadant, exitiales admodum sunt.

Cum suppurati uruntur, si purum pus fuerit & album, nec tetri odoris, convalescunt; at quibus subcruentum & cænosum, moriuntur.

Vesicæ tum duræ, tum dolentes, grave prorsus *Ex vesica* & exitiale periculum minantur; maximè autem *inflammatione.* exitiales sunt, quæ cum febre assiduâ fiunt. Nam & ipsarum vesicarum dolores ad mortem inferendam satis sunt, neque alvi hoc tempore excernunt, nisi durum quiddam & coactum. Solvit autem purulenta miæta urina album & leve, habens sedimentum. Quod si neque cum urinâ quicquam dolor remiserit, neque mollior vesica reddatur, febrisque assidua fuerit, laborantem intra primos morbi circuitus moriturum sperandum est. Hoc autem morbo potissimum tentantur pueri à 7 anno ad 15. *Coac.* 471.

Febres judicantur iisdem numero diebus quibus *Ex febris* & evadunt & moriuntur homines. Etenim febres *bus. Lib. de* mitissimæ & tutissimis signis conjunctæ, quarto *crisis.* die cessant, aut etiam celerius. Maximè verò malignæ & quæ cum signis calamitosi existunt, quarto die interficiunt, aut etiam prius. Primum ergo naturæ & morbi certamen sic definitur, secundum ad septimum diem producit, tertium vero undecimo definitur die, quartum ad 14 producit, quintum ad 17, sextum ad 20, neque verò horum quicquam integris diebus exactè numerari potest.

Qui ex morbo evasuri sunt facilè spirant, dolore vacant, noctu dormiunt, aliaque securissima signa habent. At perituri difficultate spirandi vexantur, delirant, vigilant, cæteraque pessima signa habent.



*Ex Capitis dolore.* Puerperis à partu crises contingunt.

Capitis dolores vehementes & pertinaces cum febre conjuncti, si (funestum) aliquod signum accesserit, valde perniciosi existunt. Si verò absque ejusmodi signis, 20 diem dolor exceßerit, & febris detineat narium profluvium; aut imis in partibus abscessum forè suspicionem adfert. Verum dolore adhuc recenti, æque profluvium sanguinis aut suppuratum sperari potest, tum aliàs, tum si dolor circa tempora & frontem affuerit. At sanguinis eruptio magis expectanda venit in his qui nondum 35 annum attigerunt, in senioribus suppuratio.

*Ex Auris dolore.*

*Coac. 189.* Auris dolor acutus cum febre continuâ & vehementi, formidabilis, periculum enim delirii & mortis ægro adfert; moriuntur autem ex hoc morbo juniores quidem homines 7 die aut etiam citius, seniores verò multo tardius. Nam & febris & deliria minus iis suboriuntur, auresque eam ob causam suppuratio præoccupat. Sed in his ætatibus succedentes morbi reversiones plurimos interficiunt. Juniores verò priusquam auris suppuret, intereunt. Si verò pus album ex aure manarit, tum juveni salutis spes affulget, si aliud quoddam ei bonum signum supervenerit.

*Ex Faucibus.*

Fauces exulceratæ cum febre grave aliquid portendunt, at si aliud aliquod signum adfuerit, ex his quæ antea prava esse censuimus, ægrum in periculo versari denunciandum est.

*Ex Angina.*

*Coac. 363. 364. 365.* Angina gravissima quidem est & celerrimè interimit, quæ neque in faucibus, neque in cervice quicquam conspicuum facit, plurimum verò dolorem exhibet & difficultatem spirandi, quæ erecta cervice obitur, inducit; hæc enim eodem etiam die, & 2, & 3, & 4 strangulat. Quæ verò ceteræ (anginæ) parem doloris vim adferunt, sed tamen intumescunt, & fauces rubore suffundunt, perniciosæ quidem valde sunt, sed diuturniores  
iis

iis quas jam descripsimus, si ingens rubor fuerit. At quibuscunque una fauces & cervix insigniter rubent, huiusmodi sunt diuturniores. Maximéque nonnulli ex iis evadunt, si cervicem & pectus rubor detineat, neque ad interna erysipelas revertatur. Quod si neque diebus criticis dispareat erysipelas, neque tuberculum ad externas partes prorumpat, nec pus expectorari, facileque ac sine dolore habere videatur, mortem indicat, aut ruboris reversionem; at securius est tumorem & ruborem ad externa converti. Quod si ad pulmonem se vertat, dementiam excitat, & ex his nonnulli suppurati plerumque evadunt.

Quibus febres cessant, neque apparentibus *so- Ex Febri-*  
lutionis signis, neque diebus iudicatoriis, iis reci-*bus.*  
diva expectanda est. In longa febre, salutariter ta-  
men effecto ægro, si neque ob inflammationem  
aliquam, nec ob ullam aliam evidentem occasionem  
dolor detinet, in hoc abscessus cum tumore aut  
dolore ad articulum aliquem expectandus, maximé-  
que in inferioribus locis. Huiusmodi abscessus ma-  
gis contingere solent iis qui 30 annum non atti-  
gerunt, minimè senioribus.

Si quis in febre non lethali dixerit sibi caput  
dolere, aut oculorum aciem caligine quâdam per-  
stringi, & stomachi dolor accesserit, tum vom-  
itio biliosa aderit; ex iis autem quibus ineunte  
morbo caput dolere cepit, 4to morbi die magis  
premuntur, quam 5to; 7mo autem remissionem  
consequuntur. At quibus 3 die dolet caput, hi  
maximè vexantur die 5to, 9 vero aut 11 libe-  
rantur. Quicumque vero 5tum diem morbi agen-  
tes laborare ceperint, 14 die morbus iudicabi-  
tur.

At verò quibus in febre caput dolet, & suffusionis  
caliginosæ loco hebescent oculi, aut etiam ignes mi-  
cant ex oculis, & cardialgiæ loco, dextra aut sinistra  
hypochondriorum parte, distentio quædam per-

## HIPPOCRATES

capitur doloris & inflammationis expertis, his narium profluvium vomitionis loco, jamjam adfuturum spes est. Sed juvenibus potius illud expectandum est; iis verò qui 30 annum attingunt, & senioribus minus, sed in his vomitiones expectandæ.

Puerulis convulsiones incidunt, si febris acuta fuerit, nec alvus feratur, & somni sunt expertes, & terreantur, & ejularint, tum etiam si colorem mutant, ac pallido vel livido, vel etiam rubro suffundantur. Hæ (convulsiones) facillè incidunt puerulis nuper natis ad 7 ætatis annum; at grandiores pueri & viri non adeo per febres convulsionibus prehendantur, nisi vehementissimum & pessimum quoddam signum ex his quæ in phrenitide fieri solent, affuerit. In Libya, Delo, & Scythia præscripta signa vera comperiuntur.

## De Humoribus.

Περὶ ὁρμῶν.

**P**EPASMI tempore fiunt, & vel foras vel intro, aut aliò fluunt quo decet.

Quæ socia sunt atque vicina primum & maximè vitiantur.

*Aphor. 21.* Quæ ducenda sunt, quo maximè vergunt, eo  
*23. Sect. 1.* per loca convenientia ducere oportet. Quæ prodeunt copia minimè sunt æstimanda, sed quamdiu prodeant, qualia oportet, & æger facillè ferat.

Si quæ pars ante morbum laborârit, ibi morbi sedes erit, velut iis contigit qui in Perinatho tussi & anginâ laborârunt.

Humores quibus anni temporibus efflorescunt, nosse oportet, & quales in singulis morbos efficiant,

ciant, & quasnam in unoquoque morbo affectiones pariant.

Mutationes ex quibus ad quænam fiant considerandæ.

Ut se habet terra arboribus, ita animantibus venter, alit, calefacit & refrigerat: Refrigerat quidem dum vacuatur, calefacit verò cum impletur. Non secus ac stercoreta terra hieme calida est, ita etiam ventriculus.

Pro anni temporis varietate, similes aut dissimiles erunt morbi, qui hoc tempore oriuntur.

Ubi æstas veri similis extiterit, sudores in febribus, &que faciles, neque peracutæ erunt, neque linguas vehementer aridas habebunt. *Aphor. 6. Sect. 3.*

Cum verò ver hibernum fuerit, & extremæ hiemis frigora senserit, hiberni etiam morbi fient, & tussis & pulmonum inflammationes & angina. Anni etiam tempora morborum reversiones plerumque afferre solent, sicut & ejusmodi morbos facere.

Austri auditus gravitatem afferunt, oculis caliginem offundunt, capitis gravitatem inducunt, membrorum torporem ac languorem faciunt. Cum hic invaluerit, ejusmodi in morbis contingunt, ulcera madentia, os præsertim, pudendum, aliasque partes occupant. *Aphor. 5. Sect. 3.*

Quod si aquilonia fuerit tempestas, tussis fiunt, faucium asperitates, alvi duriores, urinæ difficultates, horrores, laterum & pectoris dolores. Hac prævalente, ejusmodi morbi maximè expectandi sunt. *Aphor. 5. Sect. 3.*

Æstas bilem gignit, ver sanguinem, & alia tempora, ut singulorum fert natura.

Mutationes potissimum morbos pariunt, & in anni temporibus magnæ mutationes. *Aphor. 1. Sect. 3.*

Naturarum aliæ ad æstatem, aliæ ad hiemem, bene aut malè se habent, morbi alii ad alia anni tempora bene vel malè se habent; ætates quoque ad tempora. *Aphor. 3. Sect. 3.*



tempora & regiones, & victus genera, & morborum constitutiones.

*Aphor. 4. Sect. 3.* - Regiones ad anni tempora malè affectæ ejus temporis similitudinem habent, ejusmodi morbos pariunt. V. g. inæqualis calor & frigus, si eodem die contigerint, autumnales morbos in regione creabunt; & in reliquis anni temporibus eadem ratio servabitur.

*Lib. 6. E. pid. Sect. 3. Aphor. 28.* Qui sanguinem per ora venarum quæ in ano sunt, profundere solent, ii neque pleuritide, neque pulmonis inflammatione, neque phagedæna, neque furunculis, neque terminthis corripuntur, ac fortè ne lepra quidem, fortassis verò neque vitiliginibus. Intempestivè autem curati multi non ita multo post hujusmodi morbis correpti sunt, & perniciosè idcirco habuerunt. Quod in reliquis abscessibus contingit, veluti fistulis, quæ aliorum medela sunt.

*Lib. 6. E. pid. Sect. 3. Aphor. 31.* Impedimento est (sanguinis missioni) iis qui cruenta expuunt, anni tempus, pleuritis, & bilis.

Quibus sub judicationis tempus, juxta aures exorta tubercula minimè suppurarint, iis subsidentibus, morbi reversionem fieri contingit.

*Lib. 6. E. pid. Sect. 3. Aphor. 28.* Quæ sedare solent, cum postea apparent, eà si priùs fiant, liberant.

### De Crisibus.

Περὶ κρίσεων.

**S**I suborto sudore, morbus cesset, & urina fulva, cum sedimento albo conspiciatur, iis eodem die febris revertitur, quæ 5to die sine periculo judicatur.

Quibus in febre minime lethali capitis dolor est,

est, aliaque signa circumstant, in his bilis superat.

Qui primis diebus dolore vexati, 4to & 5to die magis urgentur, 7mo die febre liberantur.

Febribus ardentibus si post 7um diem morbus regius succedat, sudoris indicium est.

Judicationem faciunt copiosa mictio, sudor, vomitus, alvi dejectiones, & sanguinis ex naribus fluxio, mensium item fluxus.

Febre ardente finiente, si morbus regius succedat, non solet amplius sudare, neque alibi usquam abscessum facere, sed sanus evadit.

Tertiana ut plurimum 7 circuitibus judicatur.

*Aphor. 59.*

Quibus in molestis febribus, 7, 9, aut 14 die icterus oritur, bonum est, nisi dextra præcordia obduerint; sin minus, res in dubium venit.

*Seç. 4.*

*Aphor. 64.*

*Seç. 4.*

Acuti morbi intra dies 14 ferè judicantur.

*Coac. 121.*

*Aphor. 36.*

Sudores febricitanti si contingant 3, 5, 7, 9, 11, 14, 21, & 30 die, hujusmodi sudores morbos judicant; qui verò non sic contingunt, labores portendunt.

*Seç. 4.*

Urinarum concoctiones paulatim maturescentes, si diebus judicatoriis concoctæ fuerint, morbum solvunt.

Urinas cum ulceribus conferre oportet. Ulcera namque si repurgando pus album rejiciant, celerem curationem denunciant; sed si ad saniosos humores convertantur, maligna evadunt.

In febribus si urina mutationes habeat, temporis longitudinem indicat, ægrumque tum ad deteriora, tum in alteram partem necessario commutari.

Si urinæ primis minimè similes, sed ex crassis tenues evadant, & omnino tenues, ex difficilem & minimè certam judicationem faciunt.

Quæcunque corporis parte calor aut frigus inest, ibi morbus est; eique celeres in toto corpore mutationes contingunt. Quod si corpus perfrigescat, aut

*Aphor. 39.*

*Seç. 4.*

*Aphor. 40.* aut rursus incalescat, colorque subinde mutetur, ista morbi longitudinem portendunt.  
*Sect. 4.*

Si febricitanti sudor succedat, neque febris desinat, malo est, producit enim morbus, & humiditatem significat. Sano sudor copiosus immodicè contingens morbum portendit, æstate quidem minorem, frigore verò majorem.

Quibus in alvi dejectione bilis atræ quid subest, si copiosius, major est morbus; si parcius, minor.

In febribus ardentibus, si morbus regius & singultus 5 die contingat, lethalis est. Morborum reversionibus tentantur, quibus in febricitatis vehementes vigiliæ, aut turbulenti somni adveniunt, aut corporis robur solvitur, aut singulorum membrorum dolores adsunt, & quibus febres non accedentibus solutionis signis, neque diebus judicatoriis quiescunt.

Si judicatione factâ, urina rubra subsidentiam rubram continens reddita fuerit, his febris reversio eodem die contingit, ex eâque pauci servantur.

Quibus judicationis tempore exorta ad aures tubercula non suppurantur, his solutis, morbi reversio pro recidivarum ratione, simili circuitu contingit.

Atrâ bile vexatis & phrenitide detentis, sanguinis per venas ani profluvium bonum est.

Qui inter loquendum hæsitant ac balbutiunt, ut nec labris moderari queant, si hæc cessent, purulenti evadunt.

Vehementem in locis inferioribus dolorem surditas solvit, aut copiosus ex naribus sanguis profluens.

Infania magnum morbum consuetudine jam familiarem solvit.

Quibus in febribus ardentibus coxendicum dolor est, oculorum perversio, aut cæcitas, aut testium

stium tumores, aut mammarum elevatio, hæc febrem solvunt, aut etiam sanguinis ex naribus profluvium.

Tremores in febribus delirium solvit.

Febri rigor succedens febrem solvit, & sudorem evocare solet.

Quibus in febribus aures obsurduerint, his, nisi *Aphor. 60.* febris solvatur, furorem contingere necesse est. *Sect. 4.* Solvit autem sanguis ex naribus effluens, aut alvus biliosa effundens, aut dysenteria, aut coxendicum, aut genuum dolor succedens.

Quibus dolores de repente oriuntur, præcordia sursum attolluntur, si dolores vehementes ad notam costam contingant, his venæ sectio & deorsum purgatio solutionem adfert.

In aqua intercute detentis, si aquosus humor per venas in alvum aut vesicam effluat, solutio contingit.

Si leucophlegmatia detento vehemens alvi profluvium succedat, solutio contingit.

Qui alvi profluvio diutius cum tussi detinentur, non liberantur, nisi dolores vehementes ad pedes contigerint.

Capite dolore vehementer affecto, si pus per aures aut nares effluxerit, morbum solvit.

Quibus per sanitatem de repente capitis dolores obveniunt, confestimque vox deficit, ac stertunt, intra dies 7 pereunt, nisi febris prehenderit.

Lippitudine laboranti, alvi profluvio detineri bonum. *Aphor. 17. Sect. 6.*

Convulsione aut corporis distentione vexato, si *Aphor. 57.* febris superveniat, morbum solvit. Si febre detentum convulsio prehendat, febris eodem die, aut postero, aut 3, desinit. *Sect. 4.*



## De Diebus Criticis.

Περὶ κριτικῶν.

**A**RTIS magnam partem esse duco, posse quæ rectè scripta sunt speculari. Qui enim hæc noverit iisque utitur, is mihi in arte non multum falli videtur. Unamquamque sanè tempestatem anni & morborum conditionem exacte addiscere oportet, & quisnam morbus bonus, quis periculo conjunctus, aut in temporis conditione, aut in morbo, quinam morbus longus sit & lethalis, longus quinam salutaris, acutus quinam lethalis, vel salutaris. Ex quibus tum criticorum dierum series contemplanda est, tum etiam prædicendi facultas suppetit. Præterea ex his, quibus, & quando, & quamnam victus rationem præscribere oporteat, cognoscere licet.

## Prædictorum Liber primus.

Προφητικὸν α'.

*Coac. 244.* 6. **E**Xcreatio frequens & irrita, si quidem aliud quoddam signum affuerit, phrenitidem portendit.

8. Desipientiæ, quæ jam admodum fractis & debilitatis viribus succedunt, pessimæ sunt, non secus ac thrsynonti.

*Coac. 91.* 13. Albicans dejectio in phreniticis mala est. His si rigor contingat pessimum.

93.

14. In furiosa & vehementi mentis emotione, succedentes tremores malignitatem denunciant.

16. Phre-

## C O N T R A C T U S.

31

16. Phrenitici parum bibunt, ex levibus stre- *Coac. 96.*  
pitibus faciliè irritantur ac percelluntur, tremuli  
sunt.

18. In febre ardente, si tinnitus aurium, cum  
visus hebetudine fiant, & ad nares accedat gravitatis  
sensus furiosa, mentis emotio indicatur.

23. 24. Vocis defectiones cum singultu & vi- *Coac. 245.*  
rium exolutione, pessimæ.

44. Ab homine moderato ferox & audax re-  
sponsum malum portendit.

38. Ubi alvus humescit, æger lassitudine, capi-  
tis dolore, siti, vigiliis torquetur, obscure loqui-  
tur, & admodum est impotens, in his casibus  
vehementem mentis emotionem expectare oportet.

52. Quæ perniciem minantur, ea si absque  
ulla significatione allevant, mortis periculum de-  
nunciant.

36. Ex hypochondriorum doloribus, abortæ fe-  
bres malignæ sunt.

58. Sudor in febribus acutis multus & copiosus  
damno est.

65. Ex rigore perfriktiones, quæ ad calorem non  
revocantur, malæ sunt.

70. Dolor in pectore fixus cum torpore, malum  
denunciat; hi si suborta febre exæstuent, celeriter  
moriuntur.

97. Lateris dolor cum biliosis sputis præter ra- *Coac. 418.*  
tionem evanescens, ægros in vehementem & furio-  
sam mentis emotionem agit.

106. Lumborum & capitis ac oris ventriculi  
dolor, cum forti excreatione convulsionem suspe-  
ctam facit.

107. Non nihil metuendus est cum crisi ri-  
gor.

110. In iis quibus rigores imminet, urina re- *Coac. 29.*  
sultat, & in convulsoriis affectionibus.

Præ-

## Prædictorum Liber 2.

Προῖκητικὸν β'.

**A**NTEQUAM morbus consistat secunda non est prædictio.

*De Hy-  
drope.*

Qui aquâ intercute detentus est, & servari vo-  
let, cum robustis visceribus & contentis viribus  
esse convenit, simulque suapte naturâ facilè con-  
coquere, ac benè spirare, sine dolore esse, to-  
tumque corpus æqualiter calere, neque extremis  
partibus esse colliquefactum; præstat namque po-  
tius extrema tumefacta esse, etsi optimum est ni-  
hil horum adesse. Verum tum mollia, tum gra-  
cilia extrema esse oportet, ventrem contactu mol-  
lem. At neque tussim neque sitim adesse conve-  
nit, neque linguam, cum alias, tum ne à somno  
quidem, inarescere. Cibos autem suaviter as-  
sumere, ac ubi abunde comederit, nihil affligi.  
Ventrem quoque medicamentis celeriter moveri,  
alias verò mollia & figurata excernere. Urinam  
in transitu pro institutâ victus ratione & vinorum  
mutatione, mutationem sentire. Defatigationem  
facilè sustinere, nec lassitudinem sentire. Si ho-  
rum omnia vel plurima habeat, spes est ut evadat.  
In quo verò nihil horum inest, sed contraria adsunt,  
parùm relictum est spei.

*De Tabes.*

Quem tabes malè habet, si probe levare velit,  
convenit sputum facilè tussi rejicere, esseque al-  
bum & æquale, unius coloris, & sine pituita.  
Quod à capite defluit ad nares vertatur, neque fe-  
bris prehendant, ut nec cibos impediatur, neque si-  
tim faciat. Alvus autem quotidie dejiciat, & quod  
secedit durum esto, & iis quæ assumuntur conve-  
niens. Hominem quam minimè tenuem esse con-  
venit.



venit. Pectus vero laudandum quadratum & hispidum, cuiusque cartilago exigua & admodum carnosâ est. In quo namque hæc omnia inerunt, is maximè superstes futurus est. At qui nihil horum habuerit, exitio maximè est affinis.

Minimè evadunt tum virgines, tum mulieres, quibus ex menstruorum suppressione tabes contingit. Quod si ex his aliqua superesse volet, cum multa laudabilia signa accedere, tum verò menses luculenter et manifestè comparere oportet. Alioqui nihil spei relictum est.

Ex sanguinis eruptione maxime supersunt, quibus in dorso et pectore dolores adsunt melancholici, & ex sanguinis eruptione dolore quodammodo levantur.

Inter podagricos qui in senectute tophos aut callos in articulis induratos habent, aut laboriosè vitam tolerant, cum alvo ficcâ, humanâ arte hi sanari nequeunt. His succedentes dysenterix optimè medentur, quin & quæcunque aliæ colliquationes infernæ eos valde juvant: Juvenis verò, cui nec dum circa articulos calli induruerunt, cuique victus ratio curæ est, ad laborem est impiger, alvumque habet vitæ instituto probè respondentem, is sanè prudentem nactus medicum sanus evadet.

Pregnantes ipsæ plerumque ad partum supersunt, foetumque conservant, etiamsi per multos menses sanguis & strigmenta per alvum secedant.

Mulieres parvæ grandioribus ad conceptum præstant, renues, crassis, candidæ rubris, nigræ liventibus: Præstant item quibus venæ extant, iis quibus minimè apparent.

Locus conceptui idoneus, quem uterum nominamus, sanus esse, & ficans & mollis debet, ac neque contractus, neque proclivis, neque ore distorto, aut compresso, aut diducto: Etenim quicquid horum contigerit, conceptum fieri impedit.

D

Ubi

Ubi ulcus in utero sanatum est, locus iste levior ac durior necessario efficitur, et minus conceptui idoneus.

Qui diu pallidi faciem habent tumidam, eo certum est, aut capitis, aut viscerum dolore laborare, aut sedem internam quodammodo male affectam esse.

Quibus lienes magni, illis gingivæ vitiantur, & os graveolet: Quibus autem lienes magni sunt, neque sanguinis eruptiones contingunt, neque os graveolet, in tibiis ii mala ulcera habent, & nigras cicatrices.

Humorum dolores qui ad manus tendunt, torporesque & dolores exhibent, bilis atræ vomitione sanantur.

### Coacæ Prænotiones.

*Koaxai prœnotions.*

### Titulus Primus.

*De Febribus.*

1. **Q**UI ex rigore perfrigent, & una dolore tum capitis, tum cervicis impliciti, mox voce capiti, parvo sudore madent, ut se collegerint, moriuntur.

4. Ex frigore cum adest metus et moeror præter occasionem, convulsionem finis fit. (Nisi hæmorrhoidibus, varicibus, aut etiam menstrual profluvio, convulsionis causa tollatur.)

*Prorrh. 51.* 5. Ex frigore pestifera est urinæ supressio. (Ante rigorem præclare apparet ischuria, & in bonis habetur, sed non è converso; non enim signa critica & causæ criticæ retro commeant ad significandum.)

6. In

6. In rigore familiares non agnoscere, malum; *Prorrh.*  
oblivio item mala.

64.

7. Posteriorum partium frigus est convulsificum.

67.

10. Qui crebro et tenuiter exudant (ip. d. p. s. s.) ac subinde rigent, si perniciose habent, ac tandem sub mortem suppurati, et alvum turbatum habere deprehenduntur.

8. Crebri ex lumbis vel dorso horrores, cum citâ caloris vicissitudine, calamitosi, nam acerbissima urinx suppressio denunciatur: Atque his exudare postiferum. (Ex eo quod deducum alimentum elabatur, signum enim est empyematis cum summâ virium infirmitate conjuncti.)

79.

14. Rigores multi cum torpore malignum denunciant. (Ob summam humorum inequalitatem, quæ valde exitiales morbos parit.)

15. Rigores qui in ortum diem incidunt, difficile judicium adferunt.

[Permagni interest quo die, quâve periodo, quid fiat in aegris, atque appareat. Ut enim quæ sunt omnia, quæque apparent diebus criticis, femiora sunt, quam quæ in alia incidunt morbi tempora; sic ea quæ speciem boni præ se ferunt, debent haberi suspecta, si loco non fiant; quemadmodum & ea quæ mala esse putantur, miniosos adferunt sanitatis fructus, si ante significata crifcos lege veniant, aut illis diebus quibus certamen naturæ & morbi est in proximo.]

*Duretus.*

17. Dolores horriferi cum suspirioso anhelitu, signa sunt tabis.

20. Qui subinde rigore prehendantur, & sub noctem aliquando gravius habent, prævigiles, in somnis nugantes ac delirantes, interdum sese lotip perfundentes, in convulsionem at tendunt.

101.

21. Qui crebro ciantur in acutis rigores, postiferi. (Quod sint æstiva per æstiva. Indicant aut interni visceris suppurationem, aut frustra



tentatam crifim, aut denique nativum calorem extinguui.)

23. Rigor cum posteriorum partium diftentione mortem adfert.

*Prorrh.*

149.

24. Si cui, cum perhorruerit, atque sudarit criticè, rursus poſtridiè horror ſine cauſâ ingruerit, ac tum a pepaſmo ſomni ſit expers, huic eventuram arbitror hæmorrhagiam.

*Dureſis.*

[Huc ſpectat hæc difficillima prognofis, ut intelligamus, non raro varias eſſe morborum crifes, quæ ad ſalutem variè ſuſcipiuntur, pro variò humoris motu, naturæ impulſu, & partium obſeſarum conditione: Quæ omnes ſæpenumero denunciantur unâ eâdemque concuſſione, cujuſmodi in rigore cernitur. Eſt conſentaneum, ut ſua cujuſque foci ſit propria evacuatio, capitis per hæmorrhagiam, venarum per liberalem ſudorem, uteri per menſtruale profluviū. Omnis ſpes medici, & cœptæ curationis fiducia, in ſola evacuatione ſemper ſtetit.]

*Prorrh.*

155.

25. Quæ cum rigore ſiſtuntur urinæ, ſunt pravæ & convulſificæ, idque cum alias, tum ſi cui jam ſoporato ſiſtantur, ac tum præterea parotidas fore ſperabile.

27. Quæ ex rigore incidunt aphonix, tremore ſolvuntur; ſed & ſupervenientes crebrò rigores, ſuccedentes tremores judicant.

28. Qui ex rigore virium exolutiones & capitis dolores ſentiunt, pleni ſunt periculi: Cruenta his urina prava.

110.

29. Quibus rigor, urina ſubſiſtit.

56.

31. Ex hypochondriorum dolore obortæ febres, malignæ ſunt: In his ſopor profundus ac altus, peſſimus.

32. Qui in febre non intermittente tenuiter & crebrò exudant, cum hypochondrii tenſione, ſi ut plurimum malignè habent. Atque in his dolores ad acromium ac jugulum affixi pravi ſunt.

[Ex

[Ex sudatiuncula, nulla crisis bona sperabilis; *Duretus*.  
quia nihil paucum criticum. Est autem sudatiuncula capitis & cervicis, aut sudor exiguus, quo fit subroscidum totum corpus: Unde vel oppressio partium, vel summa infirmitas significatur, per quam exudat succus alibilis, qui assimilatione privatur.]

34. In febre (*ἀναυδίας*) defectiones sermonis, malum.

36. Si quis cum febre laboriosâ perhorruerit, nonnihil criticè exudarit, indeque ardens febricitarit, malum; idque cum alias, tum si in hoc negotio sanguis stillarit.

40. Qui ex rigoribus, parvis sudoribus refrigerant, malum.

42. Qui exiguo sudore madent cum febre, in metu sunt mortis.

43. Quibus cum biliosa dejectione premitur morsu pectus (*i. e.* orificium ventriculi) amarescitque os, malum.

45. Si quis in laboriosâ febre singuliat, vel catathe detineatur, morbo laborat pessimo.

47. Si quis ea faciat, quorum fit insolens, ut si appellat animum ad insueta, aut contra, gravissimum habet malum, ac tum delirium adest.

48. Quæ cum pravis signis mitescunt, & *Prorrh.* quæ cum bonis non remittunt, molesta sunt & 52. *difficilia.*

[Quemadmodum non minùs sua debet habere *Duret.* bona suspecta, qui repentè factus est coloratior & speciosior, quam mala vereri, qui contrà consuetudinem multum emarcuit, & colorem decorumque amisit: Ita nemo est omnium qui de se ipso possit videri securus, si antè vigil, nunc soporetur, si antè sitibundus, nunc *παραιόγας*, superstitie causa sitifera, sitis sit expers. Pluris esse debet unum pravum signum morbi alicujus,

aut partis obsessæ proprium, quam decem bona communia.

*Prorrh.* 51. In homine moderato, ferox & audax responsio, & vox acuta, malum: Hypochondria iis intrò sursum trahuntur.

44. 52. Qui ex fudoribus perfrigerantur, ac celeriter recalescunt, malè habere judicantur.

45. 54. Qui abs re nec ulla exhausti ratione, languent infirmi, mortiferè laborant.

66. 55. Diuturna in febre nauseabunda proratio, screatu finiens, malum portendit.

40. 57. Perpusillæ sanguinis è naribus stillæ, damno sunt.

*Duretus.* [Nisi hæmorrhagiæ liberalioris opinionem faciant, ut sæpè faciunt, quando cum urinæ pepasmo in 4tū diem incidunt, apparentque ad hæmorrhagiam 7mo die futuram: Secus enim malignos vel multos hemores naturæ dominatu regi non posse, aut infirmitatem summam ipsius naturæ denunciant. Sunt verò sinistri iudicii in qualitate bonæ sanguinis, at mortiferæ in malâ, qualis in Philisco stillatim manavit.]

*Prorrh.* 57. 58. Omnino malum denunciat, quæ in febre acutâ immeritò (*παράλογως*, præter rationem) fitis extincta est.

59. Qui ad manus contactum resiliunt, malo sunt loco.

*Foësius.* [In ægris istud diligenter est observandum: Aliquando enim ubi manus in carpum mittitur, quodammodo resiliunt, & cum intermisscentia revelli videntur, aut interdum ad pulsum assilire & leviter assurgere. *Ἀνίσσονται πρὸς χεῖρα*, dicuntur quibus pulsus velut resilit, aut quasi tremibundus subsultat, & ad manum apparet exiguus tremor. Fit hoc nervis & fibris febris incendio exsiccatis, motrice facultate infirmâ, viriumque languore concurrente. Convulsionem ergo, delirium, aut phrenitidem prædicat, nec leviter suspectum esse debet.]

65. In



65. In febribus vehementes mentis emotiones *Prorrh.* 54. (*insanius*) cum silentio, in eo qui voce non est cap-  
tus, perniciem minantur.

68. Febrium initio, si atra bilis sursum aut de- *Aph.* 22.  
orsum prodeat, lethale est. *Seç.* 4.

[Excretionum quæ in vitio sunt, quæque do-  
minatu morbi suscipiuntur & fiunt, nulla est om-  
nino tam mortifera, quam bilis atra. Est enim  
atra bilis pessimum excrementum, quod feritate  
indomabili cæteris omnibus antecellit, triaque illa  
secum habet conjuncta, quæ vim naturæ adfe-  
runt, quæque illius præsidia maximè habefactant:  
*Tò δριμύ, τὸ διαβρωτικόν, καὶ τὸ ὀξῶδες. i. e.* Acce, e-  
rodens, acidum.]

72. Quibus jam morbo fractis, videndi vis  
audiendique perit, aut etiam labiorum, palpe-  
brarum, vel narium perversio cernitur, mors in-  
stat.

74. In febribus acrisiæ, diurnitatis quidem  
sunt causæ, non tamen funestæ.

78. Quibus postridie quam invasit, exacerbatio  
febris est, malè res eunt. At si perendiè mitius  
quarto iniquius exerceantur, gravissimum habent  
malum.

80. Febres si alio die quam judicatorio desierint,  
recidivam metuere oportet.

83. Qui cum feroci perturbatione somno ex-  
cussi, è potestate sui exeunt, gravissimum habent  
malum, & convulsivum: Idque cum alias, tum  
si prorumpant sudores.

[Ut rerum omnium quæ naturæ ad perfruen- *Duretus.*  
dum tributæ sunt, nihil est melius, nihil ami-  
cius, nihil denique magis consociabile, quam illa  
quies, quæ dono Divum gratissima serpit; ita  
nihil, æquè pestiferum atque molesta vigilia:  
Quemadmodum enim somnus ægrotum reficit, &  
recreat spiritum instauratione, ciborum coctione,  
& morbificorum humorum pepasmo, unde phre-  
nitis

nit is mansuescit; sic admirabile est quantam principiis trium facultatum labem adferat, quantum naturæ præsidia labefactet, quantisque damnis ipsos ægrotos oneret, si quid vel in causis somniferis vel in somni ipsius necessitate peccetur.]

*Prorrh. 5.*

90. Quæ in phrenitide memorantur insomnia, bonum denunciant. (Non turbulenta & tumultuosa, sed placida & tranquilla.)

97. In intensa phrenitide, tremores lethales.

98. Quæ circa res necessarias versantur deliria, pessima, indeque si ingravescant, mortifera.

114. Quibus per febres assiduas pustulæ toto corpore suboriuntur, mortiferum illud est; nisi purulento abscessu, qui hic potissimum ad aures erumpit, periculo defungantur.

115. In febre acutâ, exteriora perfrigerari, interiora vero sic uri, ut etiam sitim faciant, exitium portendit.

116. Febres continuæ tertio quoque die ingravescentes, supra modum periculosa.

127. Qui diuturno defuncti morbo, ex animi sententia cibum capiunt, neque proficiunt, gravissimè relabuntur.

128. Si venæ temporum in febribus pulsent, & facies benè habita fuerit, absque hypochondrii mollitie; diuturnus erit morbus, qui non sine liberali sanguinis è naribus profusione, aut singultu, aut convulsione, aut coxendicum dolore desinet.

129. Alvus in febrè ardente affatim prorumpens, mortis periculum adfert.

133. Sanguinis ex naribus fluxus in febre ardente 4to die obveniens, malo est, nisi aliud quidpiam benè ceciderit. Quod si die 5to contingat, minus adfert periculi.

137. De febre ardente laborantibus dies 14, aut allevando, aut perimendo decernunt.

142. Si cui febricitanti rubor in facie luceat, unaque capitis dolor prægrandis, & venarum emicet pulsus, ferè profluvium sanguinis è naribus inde venit. Quibus autem fastidia stomachi, cordis morsus, & crebræ salivæ, in procinctu vomitio est: Quibus autem ructus adsunt, flatu ventris, sonitus cum inflatione, iis alvus exturbatur.

[Magna expectatio est hæmorrhagiæ criticæ in *Duretus*. morbis acutis, quam si neque medicus prævidere, neque prævisam, cum in propinquo est, velut digito indicare potest, vix videtur summam vituperationem posse vitare.]

144. Quibus autem sæpius recidivæ contingunt, si sextum mensem superaverint, in tabem coxariam ferè incidunt.

149. Febricitare incipientibus sanguinis è naribus stillicidia cum sternutatione accedentia, siquidem urina 4to die hypostasim habeat albam, vacationem morbi 7mo fore ostendunt.

156. Quæ in febrem cadit convulsio, si eodem die quiescat, benè est.

## Titulus Secundus.

### De Cephalalgia.

161. **Q**UI capitis doloribus & aurium tinnitibus, citra febrem, aut tenebricosâ vertigine, & vocis tarditate, manuumque stupore tentantur, in iis aut apoplexiam aut epilepsiam, vel etiam lethargum sperare convenit.

169. In cephalalgia æruginosi vomitus cum *Prorrh.* 10. furditate & somni vacuitate, insaniam brevi denunciant.

70. Qui.



## HIPPOCRATES

170. Quibus capitis & cervicis dolor, ac totius corporis infirmitas quædam cum tremore adest, ab his hæmorrhagia liberat.

172. Cephalalgiam tollit pus è naribus effluens, aut sputa crassa & inodora: Liberat quoque & ulcerum eruptio, nonnunquam & fomus, & alvi fluxus.

174. Cephalalgia veteriosa cum gravitate ferè convulsifica est.

95.

176. Cephalalgici furdastri, qui manibus contremiscunt, cervice dolent, nigra & aspera meiunt, ac nigra quoque vomunt, planè sunt desperati.

177. Quibus cum sudatiuncula caput dolet, alvo suppressa, convulsione tentanter.

## Titulus tertius.

## De Caro &amp; Comate.

182. **C**Omâte, lassitudine, ac sordiditate tentatos, alvus erumpens, & ad crism rubra demittens, juvat.

183. Comatosi, fastidiosi, unaque dolenter hypochondriaci, sæpe & parum vomentes, aurium abscessus habent.

187. Cerebro siderato, alii quidem tertio die, alii autem 7mo vitam finiunt, quibus elapsis periculo defunguntur; sin autem incisione factâ, os dissociatum cernitur, sine dubio moriuntur.

188. Cephalalgicis ex calvarie posticæ fractura, si crassior è nare sanguis rivulosè prorumpat, grave malum denunciat.

Dumpeus.

[Ictus illatus non minus ossi crassissimo calamitosus est, quam mitior ictus temporibus atque fronti. Accedit, quod sanguis niger proru-



## CONTRACTUS

43

raptus, & sphacelismi metum adfert, & cerebro crudorem & vivacitatis extinctionem inducit.]

### Titulus quartus.

#### De Aurium affectibus.

189. **A**urium dolor intensus cum febre acuta, cumque sinistro quopiam signo, juvenes quidem 7mo die, aut etiam celerius, cum delirio interimit; nisi liberale sit expuratum ex aure, aut ex naribus hæmorrhagia, aut aliud quoddam laudabile signum extiterit. Seniores autem & serius & rarius tollit; nam in his aures antè suppurant, & delirium minus infestat, sed tamen plerisque horum morbus revertit, & sic moriuntur.

190. In acutis & turbulentis (*i. e.* cum de-*Prorrh.* 33. lirio) morbis obveniens surditas, malo est. Quin & in longis morbis malum portendit: Ac in his ad coxendicis labores convehit.

191. In febre surditas alvum sistit.

[Hujus surditatis causa in meatu auditorii oppi *Diuretus.* latione consistit; superioris verò in exolutione partis illius cerebri, unde vis audiendi manat. Proptereaque ut illa per se insanabilis est, ita morbi acuti turbulentique consecutaria desperationem salutis ostendit.]

193. In acutis morbis murmur edentes ac tinnientes aures, mortem prænunciant.

[Quod nec judicatorii sint nec judicantes, & no- *Diuretus.* bilissimæ partis exolutio ostenditur ab exolventis causæ perennitate.]

194. In calidis febribus sonori aurium flatus *Prorrh.* 18. cum visus hebetudine & narium gravitate, sanguine

*Prorrh.*  
147.

guine non prorumpente, è potestate mentis abducunt.

195. Quibus aures obsurderint, cum capitis gravitate, hypochondrii tensione, & splendoris offensione, sanguis e naribus prorumpit.

197. Egregiè furdi, dum aliquid apprehendunt tremuli, lingua etiam capti & exoluti (*ὑαθγοί*) gravissimum habent malum.

### Titulus quintus.

#### De Parotidibus.

199. **Q**UÆ cum dolore assurgunt ad aures (parotides) perniciem minantur.

200. In febribus ex prægresso dolore (secundum Duretum exacto jam morbo) rubores ad aures subnascentes (parotides Dureto) signa sunt erysipelatis in facie nascituri: Quin & convulsiones cum aphonía & exolutione, ad hæc consequi par est.

*Duretus.*

[Morborum naturam & causas tenere, est hoc sanè aliquid, vel potiùs multum; at successiones morborum quo se illi vertant, veluti e speculo prævidere, profecto est artificis fulgore suo urentis, artesque infra se positas prægravantis.]

202. Parotides pravæ sunt paraplecticis.

203. Parotides (in acutis) suppurati expertes, funestæ, sed forsan his alvi feruntur.

*Prorrh.*

167.

204. Parotides emolliunt tussiculæ cum ptyelismo orfæ.

153.

205. In parotidibus urinæ citò & paulisper mitificatæ, (i. e. modo pepasmi participes, modo expertes) pestiferæ; & quæ hujusmodi est refrigeratio, pessima.

*Duretus.*

[Quia vicissitudo est magisterii inter naturam &

& morbum, qui, ut vires acquirit eundo, sic naturæ fatifcentis præsidia labefactat.]

206. In diuturnis (Dureto acutis) morbis suppurati ad aures tumores, nisi pus admodum album, ac sine odore reddant, interimunt; potissimum verò mulieres.

[Erit profecto catholicum hoc theorema quod unde salus vitæ sperabilis, inde salutis desperatio esse debet, si id meritò naturæ non fiat.] *Duretus.*

207. Inter acutos parotides potissimum in causis assurgunt, ac tum si febrem lege critica non expellant; nec ipsæ coquantur, nec sanguis fundatur è naribus, nec verò urinæ crassam excipiant hypostasim, moriuntur; Sed abscessus ejusmodi non rarò ante residunt. (*Ασθήμας* scilicet,

208. Si ad surditatem atque torporem sub- *Prorrh.*  
stillum accesserit narium, aliquid sinistri præ se fert. 141.

209. Ex surditate tubercula ad aures exoriri 159.  
consentaneum est.

210. Surditatem ex febribus natam solvit profuvium sanguinis è naribus, alvique commotio.

## Titulus Sextus.

### De Facie.

211. **F**acies è tumescente residens, vox item blandior & mollior, tum spiritus rrior atque facilior, remissionem postridianam fore denunciant. *Lib. de diebus criticis.*

212. Facies cadaverosa, mortifera. Sed ea minus tamen, quæ ob vigilias, inediam, aut ventris solutionem ejusmodi est. Atque talis corruptio his de causis orta, uno die finitur. *Progn.*

213. E-

*Prorrh.* 49. 213. Egregie colorata facies & tetrica (vultuosa) in morbo acuto, pestifera, insuper frons contracta phrenitidem denunciat.

214. Bepè colorata facies cum sudoribus diffluentibus, absque febre, fœces vetustas subsistere, aut irregularem diætam testantur.

### Titulus Septimus.

#### De Oculorum Affectibus.

219. **I**N febre ortus oculorum rubor, diuturnam ventris afflictionem denunciat.

220. Erumpentes circa oculos eminentiæ, dum refectioni opera datur (seu ex morbo ægri recreantur) alvum prorupturam ostendunt.

222. Lippitudine affecto suborta febris solutionem affert, si minus cæcitatæ, aut mortis, aut utriusque periculum est.

223. Quibus cum lippitudine capitis dolor accedit, & longo tempore perseverat, cæcitatæ metus impendit.

224. Lippitudine laborantem spontè alvus profluens juvat.

*Prorrh.*

113.

226. Oculorum hebetudo (*ἀμαύρωσις*) cum animi defectione citam convulsionem denunciat. (Spiritu animali dissipato, & nervorum principio læso.)

Ti-



Titulus Octavus.

De Lingua, & reliquis oris partibus.

229. **L**ingua circa initia quidem rigidiuscula, in eodem verò colore perseverans, procedente verò tempore, ubi exasperatur, livescit, & fit hiulca, seu finditur, mortifera: At verò quæ multum nigrescit, intra 14 diem crislum (sinistri iudicii) fore ostendit. Calamitosissima est nigra, & ex virore pallescens.

230. Lingua ad medianam lineam velut alba saliva obducta, febris remissionem indicat, idque eodem die, si quod superinducitur crassum est: Sin autem tenuius, postridie: Quod si adhuc tenuius, perendie: Eadem planè ostendunt quæ sunt ejusmodi in extima lingua, sed non ita certò.

*Lib. de feb-  
bus criticis.*

231. Lingua tremula cum narium rubore, & liquida alvo, si nulla de pulmonibus significatio sit, grave malum denunciat, citasque purgationes perniciosas indicat.

[Ut lingua omnis contra naturam tremula est multum terrifica, sic eadem facit, ut medicus toto corpore perhorrescat, quando ipsa contremiscit cum conditionibus in hac prognosi contentis.]

*Duretus.*

235. Linguae asperæ, multumque siccae, phreniticae. Pestiferum est dentes exarescere.

234.

236. Dentis sphacelismus abcessum ad gingivas enatum solvit.

Ti-

## Titulus Nonus.

## De Voce.

246. **D**Eliria paulisper ferocia, mox erunt im-  
 85. mania.  
*Prorrh. 91.* 247. Quibus cum febre vox hæret, post acrisi-  
 am, tremuli moriuntur. (Et comatosi.)  
 249. Qui ex dolore (i. e. acerbissima convul-  
 sione intercostalium musculorum) voce sunt capti,  
 crudeliter moriuntur.  
 254. Si quis voce captus è potestate mentis  
 exeat, morti est proximus.  
 255. Quæ à rigore incidunt aphonix, funestæ.  
 Sunt hi nonnihil cephalalgici.

## Titulus Decimus.

## De Respiratione.

260. **R**espiratio frequens & parva, inflamma-  
 tionem & laborem denunciat partium  
 spirabilem; at verò magna & rara, dementiam aut  
 convulsionem. Et frigidus quidem spiritus lethali-  
 sis est. Lethalis est etiam æstuosus & fuliginosus,  
 minus tamen quam frigidus. Tum magnus foras  
 efflatus, intrò parvus, & contrà, foras parvus,  
 intrò magnus, pessimus est & morti proximus.  
 Quin etiam tarda, velox, obscura, duplex intrò re-  
 vocatio, qualis cernitur in iis qui super inspirant.

Titulus Undecimus.

De Cervice.

268. **F**AUCIUM dolor prægrandis parotidas & convulsiones facit, item cervicis & dorsi acerbos dolores.
270. Cervicis & cubiti dolor est convulsificus. Id autem à facie (à capite) nasci solet.
273. Cervicis dolor cum in febre omni terrificus, tum verò pestiferus iis qui sunt in metu insanæ. *Proverb. 73.*
276. Fauces exulceratæ in febre, cum alio signo difficili, periculosum.
277. In febribus strangulari repenti, nec deglutire posse, sine tumore, malum.

Titulus Duodecimus.

De Hypochondriis.

281. **T**UMORES hypochondriorum recens obortos inflammationis expertes, & inde dolores natos, solvit borborygmus sub hypochondrio fremens, maximè si aut ipse per se secedat, aut cum urinis & dejectionibus; quin juvat is ipse, si modo descendit.

283. Stomachi dolor & pulsus hypochondriorum, febre extinctâ, malum denunciant, idque cum aliâ, tum in sudatiuncula.

284. Quæ cadunt in hypochondriacum dolorifica mala, cum aliâ prava sunt, tum verò si faciunt profusiores alvos; pejora autem quæ brevi



nascuntur; tum quæ assurgunt ex his parotides multum terrificæ, ut cætera expurata.

285. A cardialgiâ cum torminibus ventris feræ (lumbrici) prorumpunt.

286. Dolorificum cordis malum (*i. e.* cardialgia cum syncope cordis) ætate jam grandi, crebro revertens, repentinam mortem ostendit.

291. In dolore hypochondriorum cum borborygmo, lumborum superveniens dolor in febribus, alvos profusiores facit, nisi flatus erumpat, aut copia urinæ feratur.

*Prorrh.*

158.

292. In diurno hypochondrii meteorismo, & alvo graveolente, abscessus qui ad aurem assurgit, necat.

295. Hypochondriorum, cordis, hepatis, partiumque circumpositarum dolores, excluso sanguine, (secundum Foësius, cruenta alvi dejectione) periculo defunguntur; non excluso pereunt.

297. Hypochondriorum dolores in febre, ægro fari nequeunte, si absque sudore solvantur, malum indicant. His dolores ad *ischia* decumbunt.

287.

301. A suppressione alvi meteorismus hypochondriorum, gravis; maximè verò iis, qui ab inveteratione tabescunt, & quibus alvi profusè feruntur.

*Aph. II.*

*Seç. 4.*

304. Supra umbilicum labor ac lumborum dolor, qui remediis non cedit, in hydropem ficcum definit.

### Titulus Decimus Tertius.

#### De Dorsi & Lumborum affectibus.

306. **L**UMBORUM dolores sanguinis profluvium excitant.

307. Quæ

307. Quæ ex lumborum dolore cientur hæmorrhagiæ, largæ.

308. Quibus ex dolore lumborum anadrome fit ad caput, torpidæ manus, cardialgiæ, aurium flatus sonori, hæmorrhagiæ largæ, tum alvi profusè feruntur, ac mentes perturbatæ ut plurimum.

[Sanè lumborum excursus caput replet, ex eâ *Duretus*, que repletionem, symptomatum capitis omnium paraphoricorum, cataphoricorum, cephalalgicorum & catarrhoicorum principia causæque ducuntur.]

309. Quæ ex dorsi dolore principia morborum ducuntur, difficilia sunt.

310. In dolore lumborum prægrandi, & larga dejectione, ab helleboro vomere spumantia multa, prodest.

311. Spinæ distortionem cum spirandi difficultate sanguinis fluxus liberat.

314. Ex dolorifici lumborum mali ascensu oculorum perversio malum. *Prorrh. 69.*

[Omnis afflictio cerebri alterati, quæ propagationem habet iis τὰ ἐκφυλά, i. e. propagines, metum adferre solet; interitus, si febris adest acuta.] *Duretus.*

315. Dolor in pectore fixus cum torpore suborta febre, malum indicat, sique celeriter mortem oppetunt. *Prorrh. 70.*

[Inter medicinæ leges, quæ sanciantur de acutorum morborum naturâ deque illorum causis atque symptomatis, nullæ sunt magis medico necessariæ ad bene medendum, quam illæ quæ ex insolentium rerum observatione nascuntur. Quid enim minus est febris acutæ quam torpor, obliuio, coma? Sunt quidem hæc omnia crudi humoris flatulentique spiritus ἐκφυλά, non autem sanguinis multâ bile perfusi, qui regnare dicitur in febre acutâ, proptereaque non sine causâ videntur mortifera, quatenus longissimè absunt a febre acutâ. Omnia enim quæ fiunt, quæque apparent

## HIPPOCRATES

contra naturam morbi & ægri, terrifica esse debent, ac sæpe mortem subesse testantur.]

325. Quibus lumborum & lateris dolor caret evidenti causâ, icterici fiunt.

## Titulus Decimus Quartus.

## De Hæmorrhagiâ.

326. **Q**UÆ diebus criticis ex hæmorrhagiâ incidit perfrigeratio eximia, pessima.

Prorrh.

125.

327. Sanguinem è diverso fluere, malum est, ut in liene magno, è dextris, & similiter in hypochondriis.

Prorrh.

128.

328. Qui ex vulnere subinde rigentes (vel leviter sudantes) sanguinem profundunt, gravissimum habent malum, ac inter loquendum derepentè moriuntur.

329. Quibus 5to die larga est hæmorrhagia, 6to rigor, 7to perfrigeratio, rursusque prægrandis ardor, iis in vitio sunt alvi.

127.

330. Ab hæmorrhagiâ nigrorum dejectio, malum: pestiferum est etiam prærubris & æruginosi ferri alvum. Quibus hujusmodi hæmorrhagiæ die 4to contingunt, tandem comate & convulsione conflictati moriuntur, nigris prodeuntibus & alvo inflata.

129.

331. Quæ post (exiguam) hæmorrhagiam & nigrorum dejectionem, in acutis, surditas venit, malum: Ibi dejectio sanguinis mortifera est, surditas autem solvit.

335. Quæ circa initia profusæ sunt hæmorrhagiæ, dum vires recolligunt, (seu in refectione) alvos profuse cient.

336. Pre-



# CONTRACTUS.

53

336. Profusa narium hæmorrhagia vi suppressa, interdum adducit convulsionem, sanat autem phlebotomia.

337. Undecimum diem agentibus substillis sanguinis mala sunt, idque cum aliis, tum si bis fiat & redeat.

[Res malè gestæ accessionem calamitatis adferunt, faciuntque ut ægri pejore sint loco, si rerum ipsarum malè gestarum causa sit & occasio, naturæ irrita, & inanis contentio, quando certamen ipsius & morbi est in procinctu. Præstat enim naturam quiescere, quam aliquid frustra moliri: Ob eam sanè causam, quod omnis irrita proritatio morbum aliqui sanabilem ex eventu reddit insanabilem, aut finistri judicii.]

338. Si largo sanguinis profluvio supervenerit convulsio aut singultus, mortiferum.

339. In his qui ad 7 annum progressi sunt cum coloris fœdatione, inter ambulandum spiratio coæcervata, & terræ appetentia, sanguinis corruptionem & exolutionem significat.

[Hæc prognosis aperit vacuum vacuandi purgando, & sanguinem detrahendo.]

340. Quæ in diuturnis exigua apparent sanguinis e naribus effluvia, mortifera. [Substillum sanguinis eò pejus res ire denunciat, quo sæpius redit.]

341. Quæ ab initio cientur vertigines, hæmorrhagia exolvuntur.

[Inter commoda hæmorrhagiæ non in postremis illud est, quod esse mortifera, aut certe finistri judicii. Hæmorrhagiæ multæ difficilia multa dissolvunt.]

345. Qui statis temporibus sanguinem profundunt, si loco non profuderint, epileptici moriuntur.

## Titulus Decimus Quintus.

## De Palpitatione, Tremore, &amp; Convulsione.

*Prorrh.* 30. 347. **Q**UI toto palpitant corpore, etiamne vitam finiunt voce capti?

348. Omnes qui tremuli convelluntur, sudatiunculam habent obnoxiam recidivæ; atque iis rigore superveniente fit crisis: Supervenit autem ventris ardore laceffit. Hic somni arctiores sunt convulsifici, gravitasque frontis, & mictio ipsa difficilis.

119. 349. Quæ cadunt in hystericas sine febre (potius quam non consuetæ) convulsiones, faciles.

162. 353. Quæ tremulis & anxiis parvæ assurgunt parotides, convulsionem denunciant, cum in vitio est alvus.

506. 355. Convulsio vulnere superveniens funesta.

*Aph.* 2. 356. Convulsio febri succedens periculum denunciat, minimum verò pueris.

*Sect.* 5. 357. Qui septem annis provectiores sunt, convulsione non tentantur in febre; fin autem, desperati.

358. Convulsionem sanat exorta febris acuta, quæ prius non fuit; quod si prius fuerit, exacerbata: Quin etiam prodest urinam fluere albumineam, seu vitream (*ὕαλον δέξ*) alvum ferri, & somnos inire.

*Prorrh.* 359. In convulsione diu obmutescere, malum; 167. at verò parumper, aut linguæ apoplexiam, aut brachii partiumque dextrâ sitarum denunciat. Exolvitur autem urinis repente multis & cumulatè proruptis.

362. Quæ speciem febris & opisthotoni præ se ferunt, urinæ genitinales exolvunt.

Titulus Decimus Sextus.

De Angina.

366. **E**RYSIPELAS (cynanchica) intus foras converti, utile; at foris intrò, mortiferum. Intrò autem convertitur cum rubore evanescente, pectus gravatur, ac difficiliùs spirat æger.

367. Quibus cynanche ad pulmonem inflectitur, *Aph. 10.* alii quidem intereunt 7 diebus, alii cum evaserint *Secl. 5.* purulenti fiunt, nulla expurgatione pituitosa sursum facta.

368. Quibus à forti strangulatu repente (*i. e.* sponte suâ) stercus excernitur, desperatio est.

371. Inter anginosos, qui cocta citò non expunt, desperati.

[Est πεπασμός, πείψις τῶν παρὰ φύσιν. Rerum *Duretus.* è natura egressarum concoctio. Ut enim vera πείψις, *i. e.* coctio verè dicta, est τῶν ἰσιόντων, *i. e.* rerum ingredientium, sic ὁ πεπασμός seu mitificatio, est τῶν ἀπιόντων, *i. e.* exeuntium. Utriusque causa effectrix est partium solidarum vitale principium, & vivifica vis quæ manat à corde.]

372. In angina qui abs re prorepunt ad caput dolores cum febre, sunt desperatæ salutis.

375. In angina laborantibus absque ratione (ἀσήμεως) gracilescentibus faucibus, dolor prægrandis ad pectus aut alvum progressus, purulentas dejectiones facit, si quidem aliter non exolvatur; alioqui tale quid solutionem præ se fert.

377. Ex anginâ sputa glutinosa, crassa, multum alba, vi expressa, malum. Atque omnis pepasmus hujusmodi malus. Purgatio multa deorsum, tales paraplectico modo necat.

378. Sputa ex anginâ subarida, crebra, cum tussi & lateris dolore educta, mortifera. Quin etiam

quæ inter potandum per tussim rejiciuntur, quæque difficulter diglutiuntur, malum portendunt.

### Titulus Decimus Septimus.

#### De Pleuritide & Peripneumoniâ.

379. **I**NTER pleuriticos quibus initio variæ, (*var-  
τοῖαι* Dureto) sunt expuitiones (*Foëtio* *πᾶμ-  
πυοί*, i. e. purulentæ) ii tertio moriuntur, aut 5to ;  
quos si evaserint, nec dum multo illis sit melius,  
7, aut 9, aut 11, incipiunt suppurari.

381. Siccæ pleuritides & sputi expertes, gravissimæ. Terrificæ autem in quibus dolorifica sursum sunt mala.

*Duretus.*

[In magna pleuritide salutis desperatio esse solet, si nihil fiat, nihil appareat, quod systrophicæ inflammationis laxitatem adferat, unde remissio sit gravissimorum symptomatum, quæ ab eâ inflammatione, dum viget, nascuntur. Systrophicæ inflammationis laxitatem adferunt, fomentum, deductio sanguinis, & liberalis ac libera sputi expurgatio, per quam ipsa pleuritis non raro *ἀντομαλως* quiescit.]

382. Pleuritides graviores quæ sine divulsionibus, quam quæ cum divulsionibus contingunt.

*Duretus.*

[*Ἐνάσματα* indicant vehementem thoracis motum, validamque facultatis animalis in expectorando sputo contentionem]

383. Quibus pleuriticis circa initia lingua bile suffusa est, 7mo judicantur : Quibus autem 3tio aut 4to, ad circiter nonum.

386. Pleuriticis dolores & alvum emolliri utile est, sputa colorari, nullos in pectore strepitus fieri, urinam rectè procedere : Eorum contraria difficilia sunt, & sputum dulcescere.

387. Pleu-



387. Pleuritides biliosæ simul & sanguineæ, ut plurimum 9, aut 11, judicantur, ac ferè salutis concedunt. Quibus autem pleuriticis, initio quidem dolores sunt mites, 5to aut 6to die ingravescent, ferè ad 12 perveniunt, raroquè servantur. Periclitantur autem potissimum 7 aut 12; quod si bis 7 evaserint, periculo defunguntur.

[Sputum rubrum simul & flavum promoveri *Duretus.* debet iis quæ expurgationem juvant, molliendo, leniendo & sputum ciendo, non autem sanguinis detractione retrahi & impediri, quod usu venire videmus non sine mœrore & nemesi ab istis pragmaticis vulgo dictis, qui omnem pleuritidis curationem exigunt in sanguinis detractione sæpiùs iterata, quamdiu pleuriticus hujusmodi sputa expurgat cum spe salutis prædivite. O homines reipublicæ calamitosos atque funestos! Ipsam pleuritidem, quæ suâ sponte nullius operis indigens cum tali sputo quiesceret, ex eventu reddunt mortiferam.]

388. Quibuscunque pleuriticis multum in pectore sputum perstrepat, unaque facies plena mœroris, & oculus icteritius & caliginosus, moriuntur.

[Firmiora sunt argumenta discessionis vitæ aut *Duretus.* morbi, quæ ducuntur è signis, quam è symptomatis.]

389. Qui è pleuriticis facti sunt purulenti, 40 diebus à ruptâ vomicâ expurgantur.

[Sanè in pleuritide & peripneumonia sputum *Duretus,* flavo exactè permixtum, quodque citam & facilem *ad 390.* habet anacatharsin, recreat medicum, & consolatur spe certa salutis: Ac tum juvat medicum spei plenum videre, celerem multum atque fidelem, alacriter & vultu sereno medicinam pleuritico facientem.]

[*Hippocrates* auctor est auspicandam curationem *Duret. ad* à sanguinis detractione, quotiescunque duorum re- *394.* mediorum

mediorum solennium, purgationis dico & phlebotomiæ, necessarius usus incidit.]

397. Peripneumonia pleuritidi succedens tutior est primigenia (potiùs gravior.)

398. Exercitata & densa corpora celerius à pleuritide & peripneumoniâ intereunt, quam quæ in otio conflictantur.

399. In morbis pulmonis coryzas. (i. e. catarrhos ferinos) & sternutamenta præcessisse aut consequi, calamitosum. In reliquis vero morbis (maxime exitialibus) adjumentum adferunt sternutamenta.

*Cons. 400.* In pulmonis inflammationibus, si lingua tota alba fiat ac aspera, ambæ pulmonis partes inflammatione vexantur; quibus vero dimidiata lingua, qua parte id apparet, inflammatio affligit. Et quibus ad unam claviculam dolor fit, his superna pulmonis ala una ægrotat: Quibus vero ad ambas claviculas dolor extenditur, ambæ supernæ pulmonis alæ ægrotant: Quibus ad mediam costam, media: Quibus ad discriminationem (i. e. ad septum transversum) inferna.

*Duret. ad 402.*

[Magna sæpè incidit signorum controversia, cum alia medicum spe consolantur salutis, alia verò metu exterrent interitûs. Ac tum difficillima est tecmarsecos ineundæ ratio, ad prædicendum certò quid eventurum sit. Sed ea sic ineunda ex doctrinâ Hippocratis, ac primum τεκμήρια, i. e. signa syllogistica plus conferre ad tecmarsin, quam τὰ εἰκότα, i. e. verisimilia. Deinde τὰ ὁμοειδῆ, i. e. quæ sunt ejusdem speciei & inter se consocialia, majorem habere vim, quam ἑτεροειδῆ, i. e. dissidentanea, quæ sunt alterius speciei. Postremò certa comparatur τέκμαρσις, ad vitæ quidem præsagium, si cum remissione τῶν παθολογικῶν, appareant commoda epiphænomena, ut in pleuritide mitescente, sputum flavo permixtum citò & copiosè editum: Interitus autem, si pathognomonica signa prægrandia, nimis opprimendo accessionem adjungant eorum quæ à pro-

propagatione morbi epigenomena nominantur ; indeque faciant epiphænomena prava, quæ principatum obtinent in prædicendo de morbis acutis.]

403. Qui futuri sunt purulenti, primum quidem expuunt falsa, mox dulciora.

404. Quibus in pulmone tubercula (*φύματα*) fiunt, (empyema Dureto) ei 40 diebus à ruptione pus expurgant, quos si superent, ut plurimum tabidi fiunt.

405. In lateris dolore, substillum sanguinis è naribus grave malum.

406. Quibus purulentis mitiora sunt omnia, si postea pus edunt foedi odoris, iis recidiva mortifera

408. Quicumque spumantem expuunt sanguinem, 450. dextroque laborant hypochondrio, à jecore spuunt, multique intereunt.

409. Quibus concutiendo pus editur cœnosum & foedi odoris, ut plurimum moriuntur.

410. Quibus à pure coloratur specillum (*μήλη*) tanquam ab igne, maximam illi partem intereunt.

414. Raucitas cum tussi & alvo liquida pus e-ducit.

415. Quibus in peripneumoniâ urinæ, circa initia crassæ, mox ante 4 diem tenues fiunt, mortiferum.

417. Pectora rubris maculis supersparsa, talibus mortem subesse testantur.

419. Quæ ob puris intrò collectionem febres intermittunt, in his magnâ ex parte ægri tenuibus sudoribus diffluunt.

422. Qui perhorrescunt crebrò, ad suppurationem deveniunt, quin etiam febris talium ipsos ad suppurationem ducit.

427. Sanguinem expuentes juvat esse febris expertes, ac tussire leviter atque dolere; ipsam verò sputum ad dies bis 7 crassescere, (malè tenuari)  
sed

sed febricitare multum, itemque tussire, atque dolere, tum sanguinem subinde novum expuere, calamitosum.

428. Quibus intumuit latus atque incaluit, si cum in oppositam partem decumbunt, grave quippiam suspensum esse videatur, pus ab una parte collectum est.

429. Empyicis à pulmone pus duci per alvum, lethale.

430. Vulnere in thoracem accepto, si quidem externa vulneris pars sanitatem receperit, interna verò nequaquam, suppurationis periculum impendet, & quibus tenera est intus cicatrix, disrumpitur facile.

### Titulus Decimus Nonus.

#### De Phthisi.

*Aph. 13.  
Sect. 5.*

433. **Q**UI sanguinem vomunt (*i. e.* pleno ore profundunt) spumantem, omnique dolore carent sub diaphragmate, à pulmone vomunt. Et quibus in ipso rupta est magna vena, & multum illi vomunt, & periculosè admodum: Quibus vero minor, minus rejiciunt, & securiores sunt.

*Aph. 11.  
Sect. 5.*

434. E phthificis quibus ad ignem sputum olet graviter, ac tum capilli fluunt è capite, moriuntur.

435. Tabidis in aquam marinam expuentibus, si pus fundum petit, celerem perniciem denunciat. Sit autem marina aqua in æneo vase.

*Aph. 12.  
Sect. 5.*

436. E phthificis quibus defluunt capilli è capite, pereunt à diarrhoeâ; & quibus phthificis diarrhoea incidit, moriuntur.

437. Quæ phthificis accidit sputorum suppressio,



sio, dementiam infert nugacem. His hæmorrhoidem spes est apparituram.

438. In metu sunt maximo phthises, quæ ex ruptione venarum crassarum à & catharro è capite contingunt.

439. Inter ætates illæ demum ostentant periculum phthisis, quæ sunt ab anno 18 ad 35. *Aph. 9. Sect. 5.*

442. Hypochondriorum meteorismus, cum cæteros malè habet, tum verò eos pessimè, quos phthisis exercet.

443. Qui ex longâ phthisi consumpti sunt, & desperati, nonnullis antè finem vitæ rigor cietur.

## Titulus Decimus Nonus.

### De Hepaticis.

447. **I**N hepatico mala est colliquatio cum raucitate, idque cum aliàs, tum si tussicula sit.

448. Circa hepar dolentes, cardialgici, veteranosi, perhorrescentes, alvo turbatâ, macri, ciborum fastidiosi, sudatiunculis crebri, purulenta per alvum profundunt (& ita moriuntur.)

449. Quibus jecur derepentè vehementer dolet, *Aph. 40. Sect. 6. &* iis febris succedens remedio est.

451. Quibus inusto hepate, velut amurca prodit, *52. Sect. 7.* funestum.

## Titulus Viceſimus.

## De Hydrope.

453. **I**N ſicco hydrope ſtranguria prava eſt, ac prava quoque urina quæ hypoftaſin habet exiguam.
644. 455. In bilioſis alvus turbata, quæ pauca exhibet ſimilia genituræ, atque mucoſa, doloremque ad imum ventrem inferentia, nec urinæ faciles in mendo, ex talibus deſinunt in hydropem.
456. Si cui aquoſo, cum febre urina pauca ſit, atque turbida, pernicioſum.
457. Ineunte hydrope, ſi aquoſa incidat diarrhœa crudittatis expers, morbum ſolvit.
458. Denunciato jam ſicco hydrope, ſi tormina ſint circa tenue inteſtinum, ingens malum.
454. 459. Quæ ex hydropicis veniunt epilepſiæ, mortiferæ.
460. Hydrops, qui medicinæ concedit ac revenit, desperatus.
461. Qui ſecundum venas hydropici ſunt (*i. e.* leucophlegmatici) prorupta in alvum aqua (indeque diarrhœa ſuborta) ſanantur.

## Titulus Viceſimus Primus.

## De Dyſenteriâ.

462. **D**YSENTERIA quæ intempèſtivè ſiſtitur, abſceſſum facit, vel in lateribus, vel viſceribus, aut in articulis: Ac fortè quidem bilioſa

liosa in articulis, sanguinea verò in lateribus & visceribus abscessum facit.

463. Dysenteriâ laborantibus vomitio biliosa initio, grave malum.

464. Quibus è dysenteriâ sævâ itur ad puriformia, qui superstat humor multum albus erit, & multus.

465. Dejectiones dysentericæ, quæ rubris, limosis, cumulatè ducuntur, si cum facie rutilâ & saturo rubore suffusa quiescant, insania est in metu.

466. Dysenteria lienosis non longa quidem, utilis: Longa verò pestifera. Nam quiescente illa, si vel hydropes veniant, vel etiam lienteria, mortiferum.

## Titulus Vicesimus Secundus.

### De Lienteriâ.

467. **I**N lientericis, cum feris alvinis, dolores ex intestinorum cruciatu soluti, articulorum partes attollunt, ac ex hujusmodi. tenues squammæ cum rubore & pustulis fiunt: Ii post multos ac tenues sudores, velut acceptis ex flagris vibicibus, rubescunt.

468. Quos longa exercet lienteria cum feris (i. e. ascaridibus, alii sævissimis ulceribus) torminibus & doloribus, cum hæc quieverint, intumescunt. His superrigere malo est.

469. Lienterica, quæ cum spiratione difficili & lateris vellicatione conjuncta sunt, transeunt in phthisin.

470. Ileosis vomere & obsurdescere malo est.

Titulus

## Titulus Vicesimus Tertius.

## De morbis Vesicæ.

472. **C**ALCULOSI ea figura siti, ut ne calculus procidat in urinæ ductum, facilius illi mejunt.

*Duretus.*

[Temeraria est omnis medicina, pestifera & sæpè mortifera, quæ frangendo vesicæ calculo adhibetur. Cui profuerit, vidi adhuc neminem: permultos autem, quibus exitio illa fuit. Sed unicum illud remedium calculosi, quod in sectione positum est, tam præceptum est, ut sæpè in incerto sit medico, quid agendum, ægro flagitante & implorante auxilium.]

473. At quibus tuberculum est circa vesicam, quod exhibet dysuriam, quovis illi modo sint collocati, torquentur: Sanatio hujus fit pure pro-  
rupto.

474. Quibus urina clam illabatur ad pudendum, exolvuntur desperati.

475. Stranguriæ ileus superveniens septimo die perimit, nisi oborta febre, urina fluxerit cumulatè.

## Titulus Vicesimus Quartus.

## De Apoplexiâ, Paralyfi, &amp; Paraplegiâ.

476. **T**ORPORES & stupores præter consuetudinem evenientes, futura denunciant apoplectica.

477. Qui à vulnere (præsertim capitis) sunt im-



impotentes corporis (*i. e.* in movendo pigres, & hebetes in sentiendo) exortâ febre rigoris expecte, servantur: Non exortâ verò, fiunt apoplectici, partim dextrâ, partim finistrâ.

478. Quæ apoplecticis veniunt hæmorrhoides, salutare; refrigerationes verò & torpores malum denunciant.

479. In apoplecticis ex magnâ spirandi molestiâ subortus sudor mortem adfert. In his rursus, si febris accedat, solutio contingit.

[Ultima pars hujus prognoseos non est Hippocratica veritatis.] *Duretus.*

480. Apoplexia repenti oborta, solubilis; adveniente febre lenta, mortifera est.

[Frustra ciendo humorem, morbificum; quicquid enim humorem ciet, neque dissipat, neque exhaust, oppressionem infert majorem, & gravioribus malis auget ægrotum.] *Duretus.*

## Titulus Vicesimus Quintus.

### De Melancholiâ & Maniâ.

483. **Q**UIBUS (melancholicis) à metu febris vacuo (vel cum refrigeratione) ad furorem egressio est, id febres cum sudoribus & somni arctiores nec turbulenti exolvunt.

486. Quæ cum silentio sunt mentis emotiones (*ἐκστάσεις*) inquietæ, oculos circum agentes, ac spiritum sublimè intrò vel foras ducentes, mortiferæ; sed tamen diuturnas inferunt paraplegias, quin etiam furiosi evadunt hoc modo affecti. Quibus autem alvo turbata exacerbatio est, iis ferè sub crisi nigra ducuntur.

## Titulus Vicesimus Septimus.

## De Phymate &amp; Phlebotomiâ.

491. **D**OLORES qui latus invadunt in febribus (melius sinè febribus) æqualiterque ibi sinè signis subsistunt, phlebotomia offendit. Ac si quem teneat cibi fastidium, & si quis habeat tumidum hypochondrium, tum quibus perfrigeratio est cum torpore, non sinè febre, sanguinem detraxisse nocet. Nam cum sibi mitius esse putant, intereunt.

## Titulus Vicesimus Octavus.

## De Prognostico omnibus totius corporis morbis communi.

**H**UNC titulum supra pete in libro prognosticorum, ex quo totus desumitur.

## Titulus Vicesimus Nonus.

## De Pertusionibus Capitis.

498. **Q**UIBUSCUNQUE tempora præciduntur, convulsio incidit è diverso partis præcisæ.

499. Quibus concussum est cerebrum, doluitque percussis aut lapsis, continuò voce capti, nec vident, nec audiunt, ac ferè moriuntur.

500. Qui-

500. Quibus cerebrum vulneratur, iis ut plurimum febris & bilis vomitio incidit, & corporis apoplexia. Tales autem sunt desperati.

501. Ossium capitis fracturæ cognitu difficillimæ quæ circa suturas fiunt. Fiunt autem potissimum gravibus ac rotundis telis, tum ex adverso illatis, non ex plano. At ossa, de quibus fissa sunt necne ambigitur, sic discernas, si utrâque buccâ mandendum exhibueris caulem asphodeli, vel ferulam, atque animum advertere jusseris, num ipsi os aliquod strepere videatur; confracta namque strepere videntur. Sed procedente tempore fissa quidem (*ἰσχυρῶς*; Dureto, rima occulta) 7mo die, tum 14, tum aliàs quoque sui significationem edunt. Nam & caro (*i. e.* pericranium) ab osse abscedit, aut os livescit; dolores item ichorum diffluentium excitantur, eaque jam remediis ægrè cedunt.

## Titulus Trigesimus.

### De Vulneribus & Fistulis.

502. **Q**UIBUS omentum procidit, ut putrescat *Aphor. 58.*  
neceffe est. *Sect. 6.*

503. Si quod præcisum fuerit tenuium intestino- *Aphor. 24.*  
rum, non coalescit, *Sect. 6.*

504. Præcisus nervus, aut quod in gena est te- *Aphor. 19.*  
nue, aut præputium, non coalescit. *Sect. 6.*

505. Si quando in corpore vel os exectum fuerit, vel cartilago, numquam augetur.

507. Bilis vomitus vulnere succedens, malum denunciat, præcipue in capitis vulneribus.

508. Nervi quicunque crassi (*i. e.* insignes) vulnus accipiunt, ut plurimum claudos reddunt: Maxi-

mè si obliquum vulnus fuerit, ac in musculorum capitibus, præsertim femorum.

*Aphor. 18.*

*Sect. 6.*

*Lib. 1. de*

*Morb.*

509. Interit autem potissimum è vulneribus, si cui vulneratum sit cerebrum, aut spinalis medulla, aut jecur, aut diaphragma, aut cor, aut vesica, aut quædam grandis vena. Moriuntur etiam si in arteriam (asperam scil.) & pulmonem insignes valde plagæ inflictæ sunt, aded ut pulmone saucio minor sit expiratio per os, quam illac excedit, ubi est ipsa pertusio. Intereunt verò quibus nervi interiores, sive tenuis aliquis, sive crassus, vulnus acceperint, si plaga transversa fuerit & magna: Quod si parva & recta, nonnulli periculo eximuntur. Sed illi perraro intereunt, qui sauciantur ubi nulla est corporis partium prædictarum, vel absint ab iis longissime.

511. Ex fistulis molestissimæ sunt, quæ in partibus cartilagineis & carne vacuis enascuntur, ibique sunt cavæ & cuniculosæ (longè excurrentes) ac sanie diffuunt continenter, tum verò caruncula ipsarum adnascitur orificio. Sed illæ facilius sanescunt, quæ in partibus mollibus & carneis, nervoque carentibus oriuntur.

## Titulus Trigesimus Primus.

### De morbis Mulierum.

513. **I**N muliebribus, quæ ante partum aquosa  
536. **I** prodeunt, malum denunciant.

514. Ora aphthosa in gravidis, bono non sunt: Ac forte etiam alvi humectantur.

515. Ex ilibus ad tenue intestinum migrantes dolores in morbis longis, ex abortu, neque admodum purgatâ muliere, perniciem denunciant.

516. Quæ



516. Quæ ex partu & abortu copiosa celeriter cum impetu feruntur, si subsistant, molestiam exhibent. His rigor inimicus est, & alvi perturbatio, præcipue verò si laborent ex hypochondrio.

519. Quæ cum suspirio foras effertur spiratio, & colliquatio præter rationem, gravidis abortum denunciant.

522. Salutare est muliebria non cohiberi: Nam inde veniunt epilepsiæ: Quibusdam autem ventris longa profluvia: Nonnullis etiam hæmorrhoides.

523. Quæ pariunt facili, rigore subinde prius correptæ, iis à partu reliqua difficillima.

528. Uterinæ duritates in alvo admodum dolorificæ, crudeliter atque citò perniciosæ.

531. Convulsionem solvunt muliebria (*i. e.* menstrua) quæ primum aut statim apparent, atque id finè febre.

534. Quæ cum sopore & gravitate incidunt 517. cephalalgia gravidis, pessimè ipsas habent. His *Prorrh.* autem fortasse profuerit quippiam convulsionis ad-103. esse.

538. Ante partus subinde rigere, & citra dolorem parere, periculum indicat.

541. Horrore subinde tentatis, lassitudine & capitis gravitate conflictatis, muliebres purgationes erumpunt.

551. Sterilibus vomitio sanguinis ad concipiendum prodest.

552. Oculorum caligines crebris apparentibus mensibus solvuntur.

554. Quæ fiunt hystericiis febre vacuis convulsionibus, faciles: Sicuti Dorcadi.

555. Quibus à rigore febris est laboriosa, promovenitur muliebria. His dolens cervix hæmorrhagiam cict.

## HIPPOCRATES

## Titulus Trigesimus Secundus.

## De Vomitibus.

556. **M**ORTEM adfert ruber vomitus, maximè-  
que si ægrè vomatur.

*Prorrh.* 79. 558. Vomitiones exiguæ biliosæ, malum de-  
nunciant; tum verò præcipuè si pervigilio con-  
flictentur ægri.

565. Ex sinceris vomitibus singultus malus est;  
mala quoque convulsio. Quin etiam idem existi-  
mandum est in immodicis purgationibus, quas in-  
ferunt pharmacis.

566. Qui vomituri sunt, prius illi salivant.

568. In omni superflua purgatione, frigus cum  
sudore exitiale. Tum qui subinde vomunt & firi-  
culosi sunt, male habent. Qui verò anxietate la-  
borant cum lumborum dolore, iis alvus hume-  
tatur.

## Titulus Trigesimus Tertius.

## De Sudoribus.

574. **Q**UI unà cum febre incidit sudor, si est  
acuta, malus.

[Reliqua huc pertinentia ex libro prognostico-  
rum petenda.]

Titulus

Titulus Tricesimus Quartus.

De Urinis.

575. **C**ITAM dimissionem febris ostendit urina, quæ ex confusâ quippiam pingue ostentans aquescit. Quæ autem subrubra est, habetque subrubram hypostasim & levem, siquidem antè septimum diem (*i. e.* 4to) fuit huiusmodi, septimo die solutionem fore designat. Sin autem post 7, tardiorē aut plāne diurnam. Et quæ 4to die subrubram nubeculam capit, septimo die liberat, si cætera convenienter sint constituta. Tenuis autem & biliosa, ac ne vix quidem exiguam habens hypostasim, tum quæ in melius, modo in pejus mutatur, temporis diurnitatem postulat. Quod si ista diutius perseverat, aut ad crisi diurnitas temporis requiratur, periculo non vacat.

576. Aquosa verò & alba in diurnis morbis perseverans, difficilem & non securam judicationem facit. (Quia in eâ cruditatis summa sunt omnia, ita ut vix sperabilis sit pepasmus.)

577. At verò nebulæ in urinis albæ quidem & versùs fundum, utiles; rubræ autem & nigræ, lividæ item, difficiles.

578. In acutis morbis periculum denunciat urina biliosa, non subrubra, & quæ crassius commolitam farinam refert, albas habens hypostasēs, & quæ colore ac hypostasi variat, & maximè in rheumatismis è capite. Perniciem etiam præ se fert, quæ ex nigra, in biliosam tenuem transit, & quæ sedimentum habet divulsam.

579. Urinæ derepentè præter rationem parum concoctæ, vitiosæ sunt. Atque omnino quicquid præter rationem coctum est in acuto, malum est.

## HIPPOCRATES

Prava autem & illa, quæ ab his prærubra, virulenti quippiam efflorescentis continet. Quæ autem alba funditur & pellucida, mali est ominis, præcipuè in phreniticis apparens. Prava est item quæ mox à potu effluit, maximèque pleuriticis & peripneumoniciis. Mala est etiam quæ ante rigorem oleosa redditur. Malum est etiam in acutis cum virescentes urinæ sunt, nec in superficie tenuis. (Vel nec in colore persistunt.)

580. Pestifera autem est inter urinas, quæ & hypostasim habet nigram, & ipsa quoque est nigra. Sed pueris pestifera est magis aquosa. Perniciosa est omnis urina quæ clam emittitur. Peripneumonicis perniciosa est, quæ initio coctionem habet, verum post quartum diem tenuis evadit,

581. Pleuriticis urina cruenta, obscura, cum varia hypostasi & indiscretâ, ut plurimum intra dies 14. mortem adfert. Sed illud confestim mortiferum est in pleuriticis urinam reddi porraceam cum nigrâ hypostasi aut furfuraceâ.

582. Quæ emittitur urina habens pinguem hypostasim, febrem denunciat: (Abire secundum Duretum.) Cruenta verò circa initia reddita, morbi est longi, at perturbata cum sudore, recidivæ; sicut & alba qualis est jumentorum, cephalalgia, pelliculosa autem, convulsionis. Quæ vero sputiformes habent hypostasies, aut limosas, rigorem denunciant. Quæ araneorum telis similia quædam habet, colliquationem; quæ in erraticis febribus sunt nigræ nubeculæ, quartanas denunciant. Decolores autem quæ nigra ostentant enæoremata, idque cum vigiliis & perturbata mente, phreniticæ. Cinereæ (vel potius lixivio similes) cum dyspnœa sunt hydropificæ.

583. Urina aquosa vel conturbata friabili asperitate, liquidam fore alvum denunciat. Quæ verò admodum tenuis spissa evadit, fortasse erupturum sudorem



fudorem indicat; jam autem erupisse, quæ spumam in se ipsam infidentem habet.

585. Urina, quæ utilem habet hypostasim, & mox non habet, laborem & mutationem ostendit: Quæ autem perturbata, hypostasim habet residens, rigorem circa crisin denunciat, fortasse etiam transitum in tertianam aut quartanam.

586. In pleuriticis, urina subrubra, quæ hypostasim habet levem, securam crisin denunciat. Subviridis autem (vel aliquantulum pallida) & florida, cui est alba hypostasis, citam quoque crisin ostendit. Sed admodum rubra & florida, quæ viridem (pallidam) habet hypostasim, lævem, exactam, longi & valdè turbulenti est morbi, in alium transeuntis, non tamen funestii. Aquosa verò & alba quæ similem crassioris farinæ hypostasim rubram habet, dolorem & periculum denunciat: At quæ viridis (pallida) rubram & instar crassioris farinæ hypostasim habet, longi & periculosi est morbi.

588. Vesica intercepta quippiam habet convulsificum, idque cum aliàs, tum si accesserit cephalalgia; quæ in his torpidè exolvuntur, difficilia sunt, non tamen mortifera. Ac fortè etiam aliquantulum desipiunt. *Prorrh.* 120.

589. Renum repentè dolor obortus, cum urinâ suppressâ, lapillos, aut crassam urinam meiando reddendam ostendit.

592. In biliosis (Duretus in ileosis) urina intercepta citam mortem adfert.

593. Urina in febre densitatem habens divulsam, morbi reversionem, aut sudorem portendit.

594. In longis febribus, exiguis & erraticis, urinæ tenues meiando emissæ, lienosæ.

595. In febre interdum varias reddi urinas, longi est morbi.

597. Qui-

597. Quibus urinae paucae & grumosa, febre non carentibus, tenuium copia ex his emissæ prædest. Tales autem emittuntur ab initio, vel citò habent hypostasim.

598. Quibus urina citò hypostasim habet, celeriter illi judicantur.

599. Epilepticis, urinae præter morem tenues & crudæ, si repletio nulla adsit, de instanti casu admonent. Idque cum aliàs, tum si ad acromium, cervicem aut dorsum, dolor & tensio urget. Vel corporis obrepit stupor, vel perturbata insomnia observantur.

600. Quæ parva copia apparent, veluti stillæ sanguinis, urinae, vomitiones, & dejectiones, malum denunciant. Pessimum verò, si exiguis intervallis sese consequantur.

### Titulus Tricesimus Quintus.

#### De Dejectionibus.

603. **U**BI alvus modicè intercepta, nigra stercorebus caprarum similia, nec nisi coacta demittit, hoc casu nasus erumpens malo est.

604. Glutinosa, sincera & alba dejectio, prava est: Prava item quæ multum est fermentata, & aliquantulum pituitosa: Prava etiam cum ex his quæ concreta feruntur, quod subsidet, aliquantulum livefcit, purulentum ac biliosum est.

605. Sanguis splendor alvò per secèssum reiectus, malo est, præsertim si dolor aliquis adsit.

606. Spumans dejectio, eximie biliosa (aut circumfusa bile) prava: Tum inde fiunt icterici.

608. Prava

608. Prava est purulenta & sanguinis attri de- *Aphor. 21.*  
 jectio, cum febre & aliâs. Prava quoque varia *Sect. 4.*  
 & abundè colorata dejectio, & tanto peior, quo  
 colore formidanda magis; secus in pharmaciâ;  
 tum namque periculo vacat, copiâ non exupe-  
 rans.

[Nulla quæ suâ sponte movetur sanguinis attri *Duretus.*  
 dejectio, in bonis ducenda; semper omnino pe- *Aphor. 23.*  
 stiferâ est, ac citâ morte non raro funesta. Nam *Sect. 4.*  
 qui à morbo emarcuerunt, cum nigra dejecerint,  
 postridie moriuntur. Sed mirum illud, ac pene  
 dixerim miraculo apponendum, quod hæmorrhoicus ater sanguis tot commodis beat ægrotum,  
 & idem dejectus augeat multis damnis, tantum-  
 que periculo vitæ adjiciat, ut citâ inde mors ve-  
 niat. Tum illud etiam subit mirari, quod nigra  
 dejectio sponte ducta, periculo & maleficio est  
 apponenda; sperabili autem salutî ac beneficio,  
 quam movet pharmacia convenienter præscrip-  
 ta.]

611. Liquida dejectio in sopore & torpore de-  
 tentis, pessima esse solet. Lethale etiam est, mul-  
 tum sanguinem grânosum ex alvo effluere, item-  
 que candidum & liquidum excrementum cum alvi  
 tumore.

615. Exactè candicans dejectio in febre, non est  
 judicii fausti.

616. Alvus perturbata, ut pauca sæpissimè  
 subducatur, distendit buccas, rubores etiam faciei  
 delet.

617. Stercoracea cum tensione dejectio laborem  
 alvi denunciat, ac pituitosa facta protinus cum oris  
 ventriculi dolore, dysenteriam fortè & lumborum  
 dolorem. His distenta alvus, quæ coacta & aggrè  
 liquida reddit, ocyusque intumescit, habet aliquâ  
 convulsorium, iisdem novus subinde rigor pericu-  
 lum creat.

618. Qui nigra egerunt, ii tenuibus & fri- *632.*  
 gidis



gidis sudoribus diffluunt. (Qui sunt mortis rudimenta.)

619. Alvus initio perturbata cum paucis urinis, labentibus inde diebus facta ficcior, cum urinis tenuibus (crudis) & copiosis, abscessum in articulos prævidendum exhibet. (Si frigida causa est, calida aures petit.)

620. Frequentes desidendi labores, rigores adferunt: Et quibus alvi excrementum vitiosum est, id maximam molestiam exhibet, si 4to die initium fecerit.

621. Frequentes & ex parvis intervallis desidendi labores, aliquantulum viscida excernentes, cum paucis stercoraceis, hypochondrii & lateris dolore, icterum prænunciant. Animadvertendum autem, num ex istorum suppressione, ii cum virore pallescant. Eos verò etiam existimo sanguinem profundere: Hos quoque lumborum dolores affligunt, & his sanguinem profundentibus, sanguis splendidus prodit. Cum sopore & capitis dolore, subinde increscere, perniciem denunciat.

625. Squalida cutis malæ affectæ alvi index est. In his prærubræ carunculæ purulentæ ferè ex alvo prodeunt.

*Aphor. 28.* 627. Biliosas alvi dejectiones surditas, & surditatem biliosa alvi dejectio sedat.

*60.* 629. Virium exolutio dolorem solvens alvum maximè humectam reddit.

*Sect. 4.* 630. Quæ circa sedem cum dolore suppurant, alvum conturbant.

631. Exitialis est dejectio pinguis & nigra, ac livida cum odoris gravitate, item biliosa simile quiddam lentum, aut cicerum lomento continens, aut veluti florulentos sanguinis grumos, & infantium egestionem odore referens, ac varia, eademque diu perseverans; talis etiam fuerit cruenta, strigmentosa, biliosa, nigra, viridis, & simul



mul & per vices excreta. Exitiosa quoque quæcunque prodeundo sensum ægri fallit.

638. Si cui, post diuturnum alvi profluvium, biliosa vomenti & cibos averfanti sudor effluit multus, repente interimit.

639. Ab assumpto medicamento, si tum in ipso purgationis fluxu, tum postea, sanguis liquidus confestim exit, malum.

645. Lingua tremula, nonnullis signum est alvi prurituræ.

647. In humectâ alvo, perfrigeratio cum sudore, mala.

648. Qui è gingivis, alvo liquidâ, sanguis effluit, lethalis.

649. Dejectio pura cum sudore, febrem exolvit.

### Sectio Tertia.

Τὰ φυσικὰ καὶ Ἀιτιολογικά.

### De Naturâ Hominis.

Περὶ φύσεως Ἀνθρώπου.

**S**I unum esset homo, nunquam doleret, non enim quicquam esset ex quo doleret, si unum existeret: Quinetiam si doleret, necessarium foret, etiam huic unicum tantum remedium esse. At nunc plura sunt, siquidem multa insunt in corpore, quæ cum mutuo inter se præter naturam calescunt & refrigerantur, siccanturque & humectantur, morbos pariunt. Ita ut plurimæ morborum ideæ sunt, unde & varia eorum medela.

Cor-

## HIPPOCRATES

Corpus hominis continet in se sanguinem, pituitam, & geminam bilem, nimirum flavam & nigram, ex quibus corporis ipsius natura constat, & per quæ ægrotat ac sanum est. Sanitate tum maximè fruitur, quando hæc inter se moderatè affecta fuerint temperie, facultate, & copia, & maximè si optimè mixta fuerint. Ægrotat verò vehementer, quoties horum aliquod, aut parcius, aut copiosius fuerit, aut etiam à cæteris divortium fecerit in corpore, neque cum reliquis cunctis commixtum fuerit.

In immodicis purgationibus, solâ vacuatâ bile, nullus unquam mortuus est. Verum epoto medicamento quod bilem ducat, primum sanè quis bilem vomitione refundet, mox etiam pituitam, deinde quoque atram bilem, idque per vim, sub mortem verò etiam sanguinem purum evomet.

Per hiemem augetur in homine pituita, at vere sanguis increscit, æstate bilis, autumnio verò atra bilis.

Cum hæc ita se habeant, par est, morbos qui augentur hieme, æstate finire; et qui æstate augentur, hieme desinere; nisi intra certum dierum circuitum solvantur; quicunque autem morbi vere fiunt, horum discessum autumnio expectare oportet. Quicunque verò autumnales morbi sunt, horum discessum necesse est vere fieri. Quod si quis morbus hæc tempora transgressus fuerit, eum

*Aphor. 22.* annum fore scito.

*Sect. 2.*

*De Flatibus.*

Hæc quoque nosse oportet, quod morbos quos repletio parit, sanat evacuatio, & qui ex evacuatione oriuntur, repletionem curantur, & qui ex immoderato labore fiunt, eos quies sanat, quique ex otio gignuntur, immoderato labore tolluntur.

Omnino medicum sua prudentia obviam ire convenit morbis instantibus, & naturis, & anni tem-

temporibus, & ætatibus, contentaque solvere, & soluta intendere.

Ubi complures uno morbo, eâdem tempestate, vexantur, in id, quod maximè commune est, quoque omnes utimur, potissimum rejicienda causa est: Id autem est quod inspirando trahimus.

In dorsi & coxendicium doloribus, ex malleolis *Lib. de Of-* externis venæ sectiones fieri debent; in lum- *sium Na-* borum verò & testium doloribus, ex malleolis in- *tura.* ternis.

Probe nosse convenit hominem primâ ætate in omni vitâ esse calidissimum, postremâ verò frigidissimum.

### De Genitura.

Παρά γυναικός.

**G**ENITURAM ex toto corpore, & ex solidis, & molibus partibus, & ex universo totius corporis humido, secerni assevero. Cujus rei istud est argumentum, quod ubi rem veneream exercemus, tantillo emissâ imbecilles evadimus. Semen verò è corpore etiam emittit mulier.

In venere exercendâ longe minorem, quam vir, voluptatem mulier percipit; vir verò etiam diuturniorem.

Qui juxta aures sectionem experti sunt, ii venerem quidem exercent, verum semen paucum, imbecillum & infœcundum emittunt. Maxima siquidem seminis pars è capite secundum aures in spinalem medullam fertur.

Humidi 4 sunt species, sanguis, bilis, aqua & pituita.

Sic autem se res habent mulierum, si quidem cum viris rem habeant, magis sanæ sunt: Sin  
contra,

contra, minus benè habent. Nam & coitu uteri humidiores evadunt, qui si plus æquo siccescant, vehementer contrahuntur, sicque contracti, corpori dolorem afferunt; coitus etiam sanguinem excalefaciens, & humectans causa est, ut menses facilius profluant, quibus minimè prodeuntibus, morbis obnoxix mulieres redduntur.

## De Natura Pueri.

Περὶ φύσεως παιδὸς.

**S**I genitura ab utroque parente profecta, in mulieris utero permanserit, primum quidem simul permiscetur, condensatur, & calore incrascescit, deinde spiritum concipit, tum quia loco calido existit, tum quia mater spirat. Ubi spiritu repleta fuerit, viam ipse sibi foras facit, quâ per mediam genituram exeat; ubi verò via facta, spiritus ille calidus foras erupit, alium rursus frigidum à matre ad se attrahit, idque toto tempore perseverat.

Ubi genitura tota incaluit, & flatu intumuit, ei exteriore parte membrana circumducitur, per quam ad mediam genituram intrò & foràs spiritui transitus fit. Equidem genituram 6 diebus in utero retentam & foras prolapsam ipse vidi, & qualis tunc meo iudicio visa est, ex eo reliquorum conjecturam facio. Quânam autem ratione istud viderim, enarrabo. Mulieri nobis familiari, perelegans erat fidicina, quæ cum viris conversabatur, & quam minimè decebat gravidam esse, ne viliore loco haberetur. Hæc audierat quæ mulieres inter se narrant, si quando mulier conceptura sit, genituram intus manere, neque foràs egredi. Quibus auditis & intellectis, ea sem-



semper in animo habuit: Cumque aliquando genituram non exire percepisset, rem ad dominam detulit, quæ ad me etiam pervenit. Quo audito, ipsa ut in terram defiliret, iussi. Quod cum jam septies fecisset, genitura in terram cum sonitu defluxit. Quam illa videns non sine admiratione spectavit, ego verò qualis erat referam: Ut si quis ovo crudo externam testam undique auferat, in quo, interiore membranâ contentus humor pelluceat; ad hunc fere modum se habebat ille liquor, prætereaque ruber erat & rotundus. Conspiciebantur autem fibræ albæ & tenues, in membranâ, cum sanie crassâ & rubrâ contentæ, & ipsa membrana exteriori parte cruore, ad instar sugillatorum suffusa erat: In cujus medio tenue quiddam extabat, quod mihi umbilicus esse videbatur, & per illum primum respirasse, ex eoque protendebatur membrana tota genituram complectens.

Cum genitura in membranâ continetur, spirationem intrò & foràs habet, & sanguine, à matre in uterum delapso, incrementum accipit.

Caro dum increfcit à spiritu discernitur, in eâque simile quodque, ad id quod sibi simile, fertur, densum ad densum, rarum ad rarum, humidum ad humidum; ferturque unumquodque in proprium locum, ad id cum quo cognationem habet, & ex quo etiam ortum est.

Membrorum distinctio in foemina fit 42 diebus, in masculo verò 30, quod longissimum. Ut plurimum enim intra hoc tempus, vel paulò minus vel majus, ista distingui contingit. Nam & purgatio à partu fit iis quæ foeminam susceperunt, 42 diebus, quæ verò masculum, 30. Purgationes autem à partu eâ de causâ mulieribus contingunt, quod primo tempore ad 42 dies in foeminâ, in masculo verò ad dies 30, paucissimus sanguis in pueri alimentum cedit; ex eo verò ad par-

tum usque tempore, copiosior; ac sanè purgationem in partûs purgamentis reddi, & foras exire pro dierum ratione oportet.

Postquam singulis diebus, toto quo diximus tempore, purgatio foras procedit, primò quidem quantum hemina Attica una & dimidia, vel paulo plus aut minus pro ejus ratione, dum cesset. Prodit autem velut à victimâ sanguis, si benè habeat, & benè habitura si mulier, citòque concrescit.

Nisi a partûs purgamentis mulier repurgetur, magno morbo tentabitur, vitæque periculum incurret, nisi quis celerè adhiberè curatione, convenientem purgationem promoveat.

Partûs purgamenta primis diebus plurima prodeunt, deinde sensim imminuuntur, donec desinant.

Ad masculi motum trium mensium tempus conceditur, scæminæ verò, quatuor. Sic enim ut plurimum contingit. Etsi etiam quidam pueri ante hoc tempus moventur. Primum autem mas movetur, quod scæmellâ sit robustior. Cum autem foetus movetur, tunc sanè hoc de se significationem matri exhibet.

Pecora cum uterum gerunt, nisi morbo aliquo laborent, potu ciboque pinguiora evadunt; itidemque mulier, ex eo quod uterus foetu intumescens, foetæ ventrem comprimat, quâ compressione, quod in cibo & potu pinguiissimum est, foras in omentum & carnem profilit.

Arbores quæ ex aliorum inoculatione proveniunt, ex non illarum similem, in quas insitæ sunt, fructum ferunt. Quod hoc modo contingit. Primo quidem oculus germinare incipit, cum alimentum habeat primum quidem ab arbore à quâ avulsus est; tum verò ab eâ in quam insitus est. Ubi pullulârit, ténues ex se radices in arborem demittit, primumque arboris humore, in quam insitus

infitus est, fruitur, deinde temporis spatio radices in terram demittit, per eam in quam infitus est, & attracto à terrâ humore fruitur, indeque alimentum sumit. Ut proinde mirum minimè videri debeat, si infitæ arbores alios fructus proferant, cum è terrâ vivant.

Puer ubi in utero existit, manibus ad genas adhæret, caputque pedibus proximum habet, neque certò dignoscere queas, etiamsi puerum in utero videas, utrum caput sursum an deorsum vergat.

Quando mulieri partus instat, tum se movente puero, & manibus ac pedibus se jactante, membranam quandam abrumpi contingit. Quâ ruptâ, cæteræ imbecilliores fiunt, primùmque rumpuntur quæ illam contingunt, deinde postrema. Ruptis autem membranis, foetus vinculo exolvitur, & agitatus foras prodit. Cum verò puer prodit, utero dilatato, qui mollis est, vi sibi viam aperit, & in caput fertur, si secundum naturam exierit.

Quamdiu autem in uteris manet (foetus) validior semper evadit, dum membranas decimo mense perumpat, quando matri partus instat. Quod si vis quædam puero contingat, etiam antè præfinitum tempus foràs prodit: Quin etiam si alimentum à matre priùs destituatur, sic quoque antè tempus partio ingruit. At verò, si quæ ultra decem menses utero gestare sibi visæ sunt (quod jam sæpe audiivi) sibi ipsis imponunt. Cur autem non longiore quam 10 mensium spatio, foetum utero gestari contingat, referam. Post exactos 10 menses, ubi foetus grandior est, alimentum & incrementum, quod à matre demittitur, non ampliùs puero sufficere potest: Quod in sanguine enim dulcissimum est, ad se attrahit simulque aliquantulâ lactis portione fruitur. Quæ cum ipsi pauciora sint, puerque jam plenior fa-



etus, plus alimenti quam adfit, requirat, ipse se jactans, membranas dirumpit.

Procreatur avis ex ovi luteo, alimentum verò & incrementum, quod in ovo est candidum. Quod omnibus qui animum adverterunt conspiciuum esse potest. Cum autem alimentum ex ovo pullo deficit, neque satis ei suppetit unde vivat, copiosius alimentum postulans, vehementer movetur in ovo, & membranæ circumcirca dirumpuntur. Et ubi avis pullum vehementer moveri senserit, putamen tundendo excavans, ipsum excludit. Atque hæc intra dies 20 contingere solent, idque ita se habere manifestum est: Nam ubi volucris ovi testam contundendo excavârit, nihil penitus humoris quod alicujus sit momenti in eâ inest, quod totus in pullum absumptus sit.

Si quis ova 20, aut plura, gallinis duabus aut pluribus, ut excludantur, supponat, & singulis diebus à secundo exorsus, ad ultimum usque quo ovi putamen detrahetur, subtrahat, frangat, & diligenter inspiciat, is eo, quo dixi, modo, omnia se habere deprehendet; si modo avis naturam cum humanâ conferre licet. Ex umbilico enim membranas portendi, aliaque omnia quæ de puero dicta sunt, eodem prorsus se habere modo, in ovo galinaceo comperies.

### De Carnibus seu de Principiis.

Περὶ σαρκῶν ἢ ἀρχῶν.

**Q**UOD calidum vocamus, id mihi immortale esse videtur, cunctaque intelligere, videre, & audire, sentireque omnia, tum præsentia tum futura. Duæ sunt à corde venæ cavæ, & hæc quidem arteria; illa verò vena cava nominatur. Arteria



teria calidi plus continet quam vena cava, & spiritus penus est.

Puer dum in utero est, compressis labris ex matris utero, tum alimentum fugit, tum etiam spiritum, qui in puero calidissimus est, matre respirante, in cor attrahit. Quod si quis roget, unde quis hoc sciat, quod puer in utero trahat & fugat, huic ita respondendum: Pueri nascuntur stercus in intestinis habentes, & quam primum nati fuerint, tum homines, tum pecora, ilicò alvum deponunt; atqui nullum haberent stercus, nisi in utero suxissent, imo neque mammam ilicò ut natum est animal sugere nosset, si non in utero suxisset.

Hominibus plerisque quarto septenario annorum duo dentes enascuntur, qui moderatores nominantur (*σωφρονισήτες*.)

Genitura intra 7 dies habet quæcunque ex corpore ei accedere necesse est; ut multoties vidi. Eâ enim in aquam conjectâ, si acuratiùs inspexeris, membra omnia habere deprehendes, & oculorum regiones, & aures, & brachia; quin & manuum digiti, & crura, & pedes, & pedum digiti, & pudendum, & reliquum totum corpus in conspicuo est.

Mulier ubi concepit, statim inhorrescit, & incalcescit, ac dentibus stridet, & articulos reliquumque corpus convulsio prehendit, & uterum torpor.

Puer 7 mense natus, certa ratione in lucem prodit & vitalis est. Octavo autem mense natus nullus unquam vixit. Novem autem mensium & decem dierum foetus editus, & vitalis est, numerumque ad hebdomadas exactè respondentem habet. Quatuor nempe decades hebdomadarum dies sunt 280, hebdomadarum autem decuriam dies septuaginta constituunt. At 7 mense editus partus, tres hebdomadarum decurias obtinet, quæ faciunt dies 210. Forte quis mirabitur foetum 7 mense nasci, atque id quidem certè & sæpiùs

vidi. Quod si quis volet, id facile deprehendet, obstetrices quæ parturiëntibus præsumt adeundo & percontando.

### De Septimestri Partu.

Περὶ ἑπταμήνου.

**S**EPTEMESTRES nascuntur diebus centum & octoginta duobus, & insuper additâ quâdam diei particulâ.

Ex his qui septimo mense nati sunt, supersunt quidam, licet ex multis pauci.

Mulieribus de partu fides habenda est; quæ semper proferunt & affirmant, 7 mense & 8vo, & 9, & 10, & 11, partus in lucem prodire, & ex his 8vo mense natos minimè superesse.

Pueris ubi 7 menses attigerunt, tum alia eximia in corporibus fiunt, tum eo tempore dentes apparere incipiunt.

### De Octimestri Partu.

Περὶ ὀκταμήνου.

**Q**UOD ad partum qui 8vo mense editur, attinet, fieri non posse assevero, ut duas continenter consequentes afflictiones pueri perferant. Ideoque eos qui 8vo mense nascuntur, minimè superesse. Hic etenim accidit, ut eâ quæ in utero est; & eâ quæ in partu fit afflictione, consequenter laborent. Propterea eorum qui 8vo mense eduntur, nullus est superstes. Decimestres nuncupatos 7 dierum quadragenariis potissimum, in lucem ediscentio.

sentio. Perfectissimus foetus est primis quadraginta diebus.

De Superfoetatione.

Περὶ ἐπισυμφορίας.

**C**UM foetus mortuus fuerit, tum aliis signis conicere licet, tum etiam jubere oportet, ut modo quidem dextrum in latus jaceat, modo etiam in sinistrum convertatur; dilabitur enim foetus in utero, quocunque se vertat mulier, velut saxum, aut aliud quidpiam, si mortuus fuerit, & pectinem frigidum mulier habet.

Si parturienti, antè foetum multus sanguinolentus citra dolorem fluxus contingat, periculum est ne foetus mortuus exeat, aut minimè vitalis edatur.

Mulier prægnaus si venerem non exercent, partu faciliùs liberabitur.

Prægnaus mulierem vel oculi retracti & caviores redditi tibi indicabunt, & oculorum candidum albedinem nativam non habens, sed lividus.

Prægnaus si terra aut carbones in cibum expetuntur, eaque edant, in foetus capite, ubi in lucem editus fuerit, horum signum apparet.

Mulier quæ præter naturam crassa & pinguis evasit, & pituita repleta, eò tempore non concipit; quæ verò suâ naturâ talis est, horum gratia concipiet, nisi aliud quid impediatur.

Quæ citò concipiebat, si concipere desinat, bis in anno manuum & crurum venam sibi secari jubeat.

Si cui dolores in coxendice, aut in capite, aut in manibus, aut aliquâ aliâ corporis parte fuerint,

rint, cum verò prægnans est, desinunt; conceptu autem ab utero exoluto, rursus insunt. Odo-  
rata & bibere, & ad uteri os apponere condu-  
cit.

*Lib. περὶ  
ἀφροδῶν.*

Si noscat mulier se genituram suscepisse, tunc  
ne virum adeat, sed quiescat: Id autem cogno-  
scet, si quidem vir se semen emisisse dicat, mu-  
lier verò præ siccitate ignoret. Sin uterus geni-  
turam ad pudenda remiserit, & mulier humecta  
evadat, rursus cum viro concumbat, quoad conce-  
piat.

*Lib. περὶ  
ἀφροδῶν.*

Mulier quæ concipit quidem, foetus autem bi-  
mestres perdit, eo exacto tempore, neque prius  
neque posterius, idque bis aut ter illi contigit,  
quin etiam si trimestres, aut quadrimestres, aut e-  
tiam majores foetus ad eundem istum modum per-  
dat, his uteri in majorem amplitudinem non am-  
plius increscunt.

*Lib. περὶ  
ἀφροδῶν.*

Vernum tempus ad conceptum maximè accom-  
modatum.

Virgini, si menses suo tempore non appareant,  
multum & febricitat, & dolet, sitit, esurit, vo-  
mit, infantiâ vexatur, & rursus ad mentem ve-  
nit.

## De Dentitione.

*Περὶ ὀδοντοφυΐας.*

**E**X lactentibus, qui urinam multam reddunt, mi-  
nimè per annum durant.

Quibus alvus multum fertur, si benè concoquunt,  
ii melius habent.

Quibus cum dentes erumpunt, alvus, crebrius  
demittit, minùs convulsione tentantur, quam qui-  
bus sic rarò alvus subducitur.

Qui-



Quibus in dentitione febris acuta accedit, ii raro convulsionibus tentantur: Qui cum dentitione benè habito corpore permanent, gravi somno premuntur, periculum est ne eos convulsioprehendat.

Quibus hieme dentes erumpunt, si cætera similiter se habeant, ii melius degunt.

Non omnes dentibus erumpentibus convulsione tentati, moriuntur, plerique etiam servantur.

Qui cum tussi dentiunt, iis tardius dentes erumpunt, in ipsâ autem punctione, magis extenuantur.

### De Corde.

Περὶ καρδίας.

**H**UMIDITATEM cor tantum habet quanta maxime ad æstuantis medelam satis sit.

Cor musculus est validus. admodum, duos discretos habens in uno amictu ventriculos, utrinque quidem unum, qui nullo modo inter se sunt similes.

Mens humana in sinistro ventriculo à naturâ infixa est. Et reliquæ animæ imperat.

### De Glandulis.

Περὶ ἀδένων.

**C**EREBRUM ipsum quasi glandula est. De capite fluxiones velut secretionem contingunt, per aures secundum naturam, per oculos, per nares,

## HIPPOCRATES

res, tres numero. Aliæ per palatum in fauces, in gulam, aliæ per venas in spinalem medullam, in sanguinem, omnes numero septem; cæ si discedunt, cerebri purgamenta sunt, & nisi discedant, ipsi morbum creant, non secus ac reliquo corpori, si intrò & minimè foras discesserint.

## De Ossium Natura.

Περὶ ὀστέων φύσις.

**D**ANDA est opera, ut quam maximè procul à locis in quibus dolores fieri, & sanguis colligi solet, venæ sectiones faciamus. Ad hunc enim modum continget minimè magna repente mutatio, & translata consuetudine efficiet, ut ne ampliùs ad eundem locum coeat. Ossa corpori firmitatem, rectitudinem, ac formam præbent, nervi verò flexionem, contractionem & distentionem; carnes autem & cutis omnium colligationem ac connexionem. Venæ per corpus diffusæ, spiritum, fluxionem & motum exhibent, ab unâ multas propagines emittentes. Atque hæc una unde exordium sumat, & ubi desinat, non satis mihi compertum est; circulo enim factò principium non invenias.

## De Aere, Aquis, &amp; Locis.

Περὶ αἰέρος, ὑδάτων, τόπων.

**Q**UI artem medicam rectâ investigatione consequi volet, is primum quidem anni tempora in considerationem adhibere debet, quid horum

horum quodque possit. Deinde verò ventos tum calidos, tum frigidos, præcipue quidem eos, qui omnibus sunt communes, ac deinceps eos qui cuique regioni sunt familiares. Quin etiam aquarum facultates animo reputare oportet. Quemadmodum enim gustu & pondere, ita & facultate, singulæ plurimum differunt. Terra etiam ipsa inspicienda, nudane sit, & aquis careat, an densa & irrigua; & an cavo loco sita sit & æstoso, an verò sublimi & frigido. Hominum quoque victus ratio, quânam maximè delectentur, inspicienda, an potui, & cibis & otio dediti, an exercitationibus & laboribus gaudeant, & an edaces sint, & à potu sibi temperent, & ex his singula reputare oportet. Hæc enim, præcipue quidem omnia, aut certè plurima, probè qui agnovit, cum ad urbem sibi ignotam pervenerit, cum neque morbi regioni familiares, neque communium quæ sit natura, latere poterit, ut neque in eorum curatione hæsitare aut aberrare possit. Qui verò ista rectè cognoverit, is cujusque temporis impendentis, & anni statum prædicere poterit, & quinam morbi tam æstate, quam hieme in urbe communiter sint grassaturi, tum etiam quinam cuique privatim ex victus mutatione impendere debeant.

Ad artem medicam astronomia plurimum confert.

Hieme frigidâ homines capita humida & pituitâ redundantia habere æquum est, & pituitâ ex capite defluente, eorum alvos crebrò exturbari, eosque ut plurimum habitu corporis esse debiliore, ac neque probè edere nec bibere posse.

Quibus autem capita debilia fuerint, ii nunquam egregii potiores erunt, quod eos crapula magis vexet.

Calidæ sunt aquæ, ubi aut ferrum nascitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut sulphur, aut alumen,

alumen, aut bitumen, aut nitrum : Hæc enim omnia caloris vi proveniunt.

Optimæ sunt aquæ quæ ex profundissimis fontibus proveniunt, maximè verò commendantur, quarum fontes ad solis exortus præsertimque æstivos decurrunt; limpidiores enim, & boni odoris, & leves esse necesse est.

Qui sanus est ac valet, is nullo habito discrimine, semper aquam quæ adest, bibat.

At verò de aquis falsis, propter imperitiam falluntur quidam, quod alvum solvere existimentur, cum maximè alvi dejectionibus repugnent.

Aquæ ex imbribus collectæ levissimæ & dulcissimæ sunt, tenuissimæ & limpidissimæ. Sol enim quod imprimis in aquâ est tenuissimum & levissimum, sursum educit & rapit. Quin etiam ex ipsis hominibus tenuissimum ac levissimum humorem educit; cujus rei maximum est indicium, cum homo vestibus indutus in sole ambulaverit, aut federit; quasunque enim corporis partes sol aspiciat, hæc nullum sudorem emittunt; sol enim quicquid sudoris comparet, ad se rapit, quæ verò veste conteguntur, hæc exudant; cum verò ad umbram pervenerit, tum corpus æqualiter sudore diffluit.

Pravæ omnes aquæ quæ ex nive & glacie fiunt: Ubi enim semel concreverint, non ampliùs ad pristinam naturam redeunt. Sed quod in his est splendidum & leve & dulce excernitur & evanescit; remanet verò quod turbidissimum & ponderosissimum. Quod hæc ratione deprehendas; si enim hiemis tempore vasculum, certâ aquæ mensurâ affusâ, sub dio exponere voles, ut maximè congeletur, deindè prostridiè in locum calidum delatum, ubi glacies maximè lique scat, cum soluta fuerit, iterum aquam metiaris, aquam multo paucior rem reperies.

De



De annis hoc modo consideratione adhibitâ quis statuât, qualifnam annus futurus fit, numne salubris, an morbosus. Siquidem secundum rationem, in siderum ortu & occasu signa appareant, si per autumnum pluat, & hiems fit moderata, neque admodum blanda, neque præter modum frigida, & vere ac æstate aquæ tempeſtivæ eveniant, sic annum ſaluberrimum eſſe conſentaneum eſt.

Quod ſi hiems ſicca fuerit & aquilonia, ver *Aph. 11.*  
verò pluvium & auſtrinum, æſtatem febribus a- *ſect. 3.*  
bundare, & lippitudines inducere neceſſe eſt. Ubi enim ab imbribus vernis, & ab auſtro terra humectata fuerit; & plenior æſtus derepente ſuper-  
venit, tum à terrâ madidâ & calidâ exiſtente, tum à ſole adurente, ardorem conduplicari neceſſe eſt, hominum ventribus minimè conſiſtentibus, neque reſiccato cerebro. Neque enim, ubi ver tale extiterit, fieri poteſt, quin corpus & caro nimio humore diffuant, ita ut omnibus, ac maximè pituitofis, acutiſſimæ febres immineant. Mulieribus verò, & naturis maximè humidis, dysenterias contingere par eſt. Ac ſiquidem ſub Caniculæ exortum aqua & hiberna tempeſtas ſuervenerit, etſiquæ ſpiraverint, quietis ſpes eſt, autumnumque ſalubrem fore: Alioqui periculum eſt ne pueri & mulieres moriantur, minimè verò ſenes, aut ne qui evaſerint in quartanas tandem incidant, & ex quartanis in aquam intercutem.

At ſi hiems quidem auſtrina, pulvioſa & pla- *Aph. 12.*  
cida fuerit, ver verò aquilonium, ſiccum & *ſect. 3.*  
tempeſtuoſum, primùm quidem mulieres prægnantes, quibus partus in ver imminet, abortionem facturæ eſt veriſimile, quæ verò pepere-  
rint, adeo imbecillos ac morboſos foetus parituras, ut aut ſtatim pereant, aut tenues, debiles & valetudinarii vivant. Atque hac quidem mulieribus;

lieribus; reliquis verò, dysenterias & lippitudines  
siccas, nonnullisque defluxiones à capite in pulmo-  
nem.

Si verò æstas pluviosa fuerit & austrina, & au-  
tumnus similiter, morbosam esse hiemem necesse  
est, iisque qui pituitâ abundant, & 40 annum  
excefferunt, febres ardentes contingere æquum  
est; biliosis verò, pleuritides & pulmonum inflam-  
mationes.

*Aph. 13.*

*Seç. 3.*

At si æstas sicca & aquilonia fuerit, autumnus  
verò pluvius & austrinus, sub hiemem, capitis do-  
lores, & cerebri fiderationes fieri par est, ac præter-  
ea raucedines, gravedines, & tusses, & nonnullis  
quoque tabes.

*Aph. 14.*

*Seç. 3.*

Quod si aquilonius & siccus fuerit autumnus, ac  
neque sub Canem, neque sub Arcturum pluviosus,  
pituitosis quidem, naturâque humidis, & mulieribus  
confert; biliosis verò hoc est maximè adversum:  
Admodum enim resicantur, iisque lippitudines ari-  
dæ contingunt, & febres acutæ ac diuturnæ, qui-  
busdam etiam melancholiæ. In bile namque quic-  
quid est humidissimum & aquosissimum consumi-  
tur, quod verò crassissimum & acerrimum rema-  
net, quod in sanguine eadem quoque ratione acci-  
dit, unde ii morbi illis contingunt. Pituitosis verò  
hæc omnia auxilio sunt.

Præcipuè maximæ anni temporum mutationes  
observandæ sunt, ut neque medicamentum pur-  
gans lubenter exhibeamus, neque partes circa  
ventrem uramus, aut secemus, ante dies 10 aut  
etiam plures; sufficiunt tamen 10: At maximi  
periculi plena sunt ambo solstitia, præcipue æsti-  
vum; periculosissima etiam ambo æquinoctia  
existimantur, maximè verò autumnale. Siderum  
quoque ortus observandi, præcipuè Caniculæ, de-  
inde Arcturi, & Vergiliarum occasus. His enim  
potissimum diebus morbi judicationem subeunt,

&c

& alii quidem perimunt, alii verò desinunt, aliique omnes in alium statum transeunt.

[Oriuntur Vergiliæ seu Pleiades circa finem Aprilis, & occidunt sub initium Novembris, Arcturus oritur mense Septembri. Hiems durat à Pleiadum occasu usque ad æquinoctium vernal; ver, à verno æquinoctio ad Pleiadum usque exortum: Æstas verò à Pleiadum ortu, ad ortum Arcturi; autumnus denique ab ortu Arcturi ad Pleiadum occasum.]

De macrocephalis circa Mæotidem paludem degentibus, quemadmodum se habeant, mihi dicendum est. Initio quidem hominum institutum longitudinis capitis causa fuisse videtur. Nunc verò natura etiam ad institutum accedit. Longissima enim habentes capita generosissimos existimant. Hujusmodi est institutum: Cum primum editus est infans, caput ejus adhuc tenellum & molle manibus effingunt, & in longitudinem adolescere cogunt, vinculis & idoneis artibus adhibitis, quibus capitis rotunditas vitietur, & longitudo augeatur. Hoc institutum primum hujusmodi naturæ dedit initium. Successu verò temporis in naturam abiit; ut proinde instituto nil amplius opis esset. Semen enim genitale ex omnibus corporis partibus provenit, ex sanis quidem sanum, & ex morbosis morbosum. Si igitur ex calvis calvi gignantur, & ex distortis ut plurimum distorti, quid prohibet, cur non etiam ex macrocephalo, macrocephalus gignatur?

Cur Asiatici Europæis minus bellicosi existant, & moribus sint lenioribus, anni tempestates, in causa sunt, quæ non magnas, tum ad calorem, tum ad frigus, permutationes faciunt, verum similes permanent: Unde neque mens stupore percellitur, neque corpus vehementer à suo statu dimovetur. Ex quibus iram exasperari, ac prudentiæ & caloris compotes fieri magis æquum est,



est, quam si eodem semper statu permaneant: mutationes enim inter omnia, hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere. Quas ob causas mihi Asiaticorum genus omni ope destitutum videtur; quibus præterea eorum instituta accedere debent. Multo enim maxima Asiæ pars regum imperio regitur. Qui verò sui potestatem non habent, neque sui juris sunt, sed dominis subditi, ii rerum bellicarum nullam curam habent, sed ut ne bellicosi videantur.

Scythæ carnibus coctis vescuntur, & lacte equino in potu utuntur. Et hippaco (ἵππακον) i. e. caseo equino victitant. Plerique Scythæ eunuchi fiunt, & evirati, & effœminati evadunt, ex eo quod ex defluxione ob diuturnas equitationes laborantes, & circa coxendicem claudicantes, sibi ipsis medentur, utramque venam post aures incidendo. Hac enim curatione seipsos perdunt; juxta aures quippe venæ sunt, quæ incisæ sterilitatem inducunt.

## De Flatibus.

Περὶ φουσῶν.

**M**EDICUS non nisi quæ periculo sunt proxima intuetur, & quæ sunt ingrata contrectat, atque ex aliorum calamitatibus sibi dolorem conciliat.

Ægrotantes verò artis operâ, maximis malis, morbis, laboribus, dolore & morte, vindicantur. His enim omnibus medicina manifestam medelam adhibere deprehenditur.

*Indigna*

*prorsus Hip-  
poc. senten-  
tia.*

Hujus artis vilia nosse difficile, seria verò facile, ac vilia quidem ipsis medicis, vulgo autem minime sunt cognita, cum mentis non corporis opera



opera existant. Obscurissimos & maximè difficiles morbos opinio magis quam ars judicat. Etsi in his plurimum imperitiæ peritia præstat.

Qui morbi causam cognoverit, is utique ex his quæ in corpore insunt, adeptâ per contraria morborum cognitione, faciliè poterit quæ conferunt offerre. Ipsa enim ars medica maximè à naturâ inest.

Plenitudinem evacuatio sanat, evacuationem plenitudo, laborem otium, & otium labor. Atque, *De natura Hominis* ut uno verbo dicam, contrariorum contraria sunt remedia.

Medicina additio est & subtractio; eorum quidem quæ exuperant, subtractio; eorum verò quæ deficiunt, additio. Qui verò istud optimè facit, is optimus medicus existimandus est, quique plurimum abest ab eo præstando, is plurimum in arte medicâ deficere censetur.

Hominum & reliquorum animantium corpora triplici alimento nutriuntur, cibo, potu, & spiritu.

Tanta corporibus omnibus spiritûs inest necessitas, ut si quis aliis omnibus, & cibis & potionibus abstineat, duos tamen, & tres, vel plures dies possit vitam ducere. At si quis spiritûs in corpus vias intercipiat, vel exiguâ diei parte, homini pereundum sit; adèò necessarius est usus spiritûs in corpore.

### De Morbo Sacro.

Περὶ ἱερῆς νόσου.

**M**ORBUS hic nihil habet aliis morbis divinius aut sacratius, sed eandem, ex quâ reliquii morbi oriuntur, naturam sortitus est. Homi-

H

nes

nes verò ex imperitia & admiratione ei naturam quandam & causam divinam inesse censuerunt, quod nulla in re reliquorum morborum similis esset.

Hic morbus pituitosis contingit, biliosis verò minimè. Ac originis initium sumit, cum adhuc foetus in utero existit.

Quibus in puerili ætate ulcera in caput, in aures, & reliquum corpus erumpunt, si salivosi mucosique extiterint, ii procedente quidem ætate facillimè degent. Tunc enim pituita, quam in utero repurgari oportuerat, emittitur & purgatur; quique sic purgati fuerint, ferè hoc morbo comitiali minimè corripuntur. Qui verò puri fuerint, ut neque ulcus ullum habuerint, neque mucus aut saliva ulla prodierit, periculum est, ne ii hoc morbo corripiantur.

Oves, & præsertim capræ frequentissimè hoc morbo prehendantur.

Cum inveteraverit morbus, ampliùs curari non potest.

Quibus morbus jam in consuetudinem venit, ii se correptum iri præsentunt, & hominum conspectum fugiunt, domumque, si propè sit, se conferunt; sin minus, in solitudinem, quo quam paucissimi eos cadentes videant, statimque se contegunt, propter affectionis verecundiam, & non (ut plerique existimant) propter numinis metum.

Oportet medicum non augere morbum, sed properanter profligare, id quod cuique morbo est maximè adversum, non amicum aut familiare exhibendo.

SECTIO QUARTA.

Continens τὰ διατηρητικά.

De Salubri Victus Ratione.

Περὶ διατῆς ὑγιεινῆς.

**C**RASSI qui tenues fieri cupiunt, ii jejuni omnes exercitationes subire, & adhuc ex labore anhelantes, nec dum refrigerati, cibos aggredi debent, priusque vinum bibere dilutum non admodum frigidum. Quin & semel cibus capiendus, & duriter cubandum.

Sex Hibernis mensibus vomitus ciendus, quod tempus hoc æstivo plus pituitæ gignat, & morbi circa caput & regionem eam, quæ est supra septum transversum, excitantur. At ubi æstas viguerit, infusis utendum. Hæc enim anni tempestas æstuosa est, & corpus bile magis abundat, gravitates etiam lumbos & genua infestant, calores oboriuntur & venter torminibus torquetur. Corpus igitur refrigerandum, & quæ sursum attolluntur, deorsum ex istis locis deducenda.

Obesi ac minimè tenues jejuni vomant. Graciliores autem & imbecilliores, a cibis vomitum cieant.

Qui singulis mensibus bis vomere consuevit, hunc præstat duobus ex ordine diebus vomitum ctere, quam decimo quinto die.

Qui postidie cibos eructant, & quibus præcordia, nimirum cibus non concoctis, attolluntur, iis longior somnus confert.

## Liber Primus.

## De Victûs Ratione.

Περὶ διαίτης, τὸ πρῶτον.

**N**ULLUS eorum qui antè nos scripserunt, reprehendendus, quod omnia invenire non potuerint, quin potius laudandi omnes, quod quædam investigatione aggressi sunt.

Si inventus fuerit cujusque naturæ conveniens cibi modus, & laborum numerus, qui neque supra, neque infra, modum excedat, sanitas sanè hominibus exactè inventa fuerit.

Non enim morbi derepente hominibus contingunt, sed paulatim collecti, acervatim se produnt.

Omnia tum animantia, tum homo ipse, ex duobus facultate quidem diversis, usu verò consentientibus, constant, igne inquam & aqua. Quæ duo simul juncta, tum aliis omnibus, tum sibi invicem satis sunt: Utrumque verò seorsum, neque sibi ipsi, neque cuiquam alteri satis esse potest. Horum utrumque hanc obtinet facultatem. Ignis si quidem omnia semper movere, aqua verò omnia semper nutrire potest.

Irrepat in hominem animus (ψυχή) ignis & aquæ temperationem sortitus, corporis humani portionem.

Ars medica ab eo quod molestum est, liberat, & id, ex quo quis ægrotat, auferendo, sanitatem reddit: Idem & natura per se facere novit.

Liber



Liber Secundus.

De Victûs Ratione.

Περὶ διαίτης, τὸ δέυτερον.

**I**NSULÆ continenti vicinæ, rigidiores habent hiemes, marinæ verò tepidiores, propterea quod nives & glacies in continenti perdurant, & ventos frigidos ad vicinas insulas mittunt: In his verò quæ in alto sitæ sunt, per hiemem non perdurant.

Venti omnes natura quidem refrigerant & humectant, verum ex regionum & locorum situ, per quæ ad regiones quasque obveniunt, inter se differunt, & frigidiores, calidiores, humidiores, ficciores, morbosiores, & salubriores existunt.

Hordeum naturâ quidem frigidum & siccum.

Inest & quiddam quod purget ex palcarum succo.

Lac ovillum alvum sistit; caprinum verò magis alvum subducit, bubulum minus, equinum & asininum per alvum magis demittitur.

Triticum hordeo valentius est, & magis nutrit; minus autem alvum subducit tum ipsum, tum succus.

Panis ex farina integra nec excussa, siccatur & alvum subducit; purus verò, plus quidem nutrit, minus autem alvum dejicit.

Ex panibus autem, fermentatus quidem levis est, & per alvum secedit; at non fermentatus, minus quidem alvum dejicit, plus verò nutrit.

Fabæ alimentum quoddam alvum sistens & flatuosum exhibent; pisa minus quidem inflant,

magis alvum dejiciunt. Cicer album alvum & urinam movet, & nutrit. Lentes æstuosæ sunt, & turbant, & neque alvum dejiciunt, neque sistunt. Lini semen in cibo sumptum alvum sistit, & aliquantulum refrigerat.

Carnes bubulæ validæ sunt, & alvum sistunt, nec facile in ventriculis concoquuntur, quoniam crassi & multi sanguinis est hoc animal. Caprinæ carnes his leviores sunt, & magis alvum dejiciunt. Suillæ his quidem magis corpus roborant, & abunde alvum dejiciunt. Agninæ ovillis sunt leviores, & hœdinæ caprinis, quia exangues magis & humidæ. Vitulinæ carnes ad bubulas eodem se habent modo: At porcellorum carnes suillis sunt graviores. Hoc enim animal naturâ carnosum & exangue, quamdiu tenellum est, superabundantem habet humiditatem. Sylvestris suis caro siccatur, robur affert, & alvum dejicit; cervi verò, siccatur & minus alvum dejicit, magis autem urinam provocat. Leporina sicca est, & alvum moratur, urinam tamen quodammodo ciet.

Omnia ferè volucrum genera quadrupedibus sicciora existunt; nam quæ vesicam non habent, neque urinam reddunt, neque salivam fundunt, prorsus sicca sunt. Palumbis caro siccissima, deinde columbæ, 3 loco perdicis & galli, ac turturis, anseris verò maximè humida. Anatis carnes, & reliquarum avium quæ in paludibus, aut aquis degunt, omnes humidæ existunt.

Ex piscibus leves sunt saxatiles ferè omnes, velut turdus, gobio.

Vinum calidum & siccum, habet & purgans quiddam à materiâ. Vina nigra & austera sicciora sunt, neque per alvum secedunt, neque urinam movent, sed corporis humiditatem absorbendo siccant, & caliditatem inferunt. Dulcia nigra humidiora sunt, calefaciunt autem & inflant

stant, cum humiditatem inducant. Alba verò & austera calefaciunt, magis autem urinam movent, quam alvum dejiciunt. Vina recentia alvum magis movent, quod musto sint propiora; & nutriunt item odora magis quam inodora ejusdem ætatis, quia facilius concoquuntur; & crassa quam tenuia. At tenuia dulcia, urinam magis & alvum movent, corpusque humectant, & sanguinem imbecillum reddunt, cum adversarium corpori sanguinem augeant. Mustum flatum movet, & subducit, turbationemque in ventre suo fervore excitat, alvumque dejicit. Vina acida refrigerant, extenuant & humectant. Sapa calefacit, humectat & subducit.

Allium calidum, urinam & alvum movet, oculis minimè bonum. Nasturtium calidum est, & carnem liquefacit, pituitam alvum sistit, proindeque stranguriam infert. Sinapi calidum est, & alvum dejicit, sed & hoc urinæ difficultatem parit. Apium urinam magis quam alvum movet, radices etiam magis quam ipsum alvum movent.

Ruta urinam magis quam alvum movet, & præpota adversus venena valet.

Asparagus siccus est & alvum sistit. Salvia sicca est & alvum sistit.

Solanum refrigerat, & in somnis veneris ludibria prohibet.

Mentha calefacit & urinam ciet, vomitionemque sistit, ac si quis eam sæpè comedat, ejus genitale semen ita colliquefacit, ut effluat, & arrigere prohibet, corpusque imbecillum reddit.

Brassica calefacit, per alvum secedit, & biliosa educit.

Betæ succus quidem alvum dejicit, olus autem ipsum cibo sumptum, sistit. Radices verò alvum magis movent.

Rapum æstuosum est, humectat autem, & corpus

pus conturbat, non tamen per alvum secedit, verum urinæ difficultatem adfert.

Mora calefaciunt & humectant, per alvumque secedunt. Pyra matura alvum dejiciunt, cruda verò sistunt.

Veneris usus extenuat, humectat & calefacit.

Alvum coactam vomitio solvit, & plus æquo fluidam sistit, illam quidem humectando, hanc verò siccando.

Otium humectat, & corpus imbecillum reddit; quiescens enim animus, corporis humidum minimè absunit. Labor siccatur, corpusque validum efficit.

Semel die sumptus cibus extenuat & siccatur, alvumque sistit, quoniam animi calore, ventris & carnis humidum absunitur.

### Liber Tertius.

#### De Victûs Ratione.

Περὶ διαίτης τὸ τρίτον.

**A**NNUM plerique in quatuor partes omnibus notas dividunt, hiemem, ver, æstatem & autumnum. Ac hiemem quidem à Vergiliarum casu ad æquinoctium vernum; ver autem ab æquinoctio ad Vergiliarum exortum; æstatem à Vergiliarum ortu ad Arcturi exortum: Autumnum verò ab Arcturo ad Vergiliarum occasum.

Vomitionibus post cibos cujuscvis generis, humidiores ter in mense utantur, sicciore verò bis.

A coena minimè deambulandum, sed tantum standum. Mane verò deambulationibus utendum. Soles vitandi, & frigora tum matutina, tum vespertina



pertina, quæcunque à fluminibus, aut stagnis, aut nivibus spirant.

Cum intestinum humiditatem non habeat, stercus ambiens intumescit, viasque obstruit, & dolorem parit, calorprehendit, & quicquid biberit aut comederit, evomit, tandem etiam stercus vomitione rejicit: Quo cum pervenerit, minimè hic vivere potest.

### De Infomniis.

Περὶ ἐνυπνίων.

**Q**UI de his, quæ per somnos contingunt, rectè conjectaverit, is ea per omnia magnam habere vim comperiet. Quisquis igitur rectè ista dijudicat, is non minimam sapientiæ partem assequitur.

Oportet manus admoventem Deorum opem advocare.

Quæ infomnia, de diurnis actionibus mens humana vesperi sub noctem in somnis affert, & eodem modo reddit, quo per diem in re justa, gesta, aut consulta sunt, ea bona, & sanitatem portendere existimanda sunt; propterea quod animus neque plenitudine ulla, neque evacuatione, neque aliâ re quâvis extrinsecus irruente, superatus, in diurnis consiliis perseverat. At infomnia quæ diurnis consiliis adversantur, perturbationem in corpore denunciant. Sol, luna, cælum, stellæ, pura quæque & suo motu agitata, in somnis visa, bona sunt; sanitatem enim corporis, omniumque ejus partium significant. Quod si quid contra contingat aliquem corporis morbum portendit. Astris quidem exterior corporis ambitus respondet, soli medius, lunæ verò, qui ad cavitates spectat: Si quod

quod igitur istorum siderum extinguere, aut lædi, aut evanescere, aut cursum sustinere (alii, à cursu deflectere) videatur, in illa parte morbum eventurum indicat.

Quod si in stagno, aut mari, aut fluminibus quis natare videatur, bonum non est, cum humiditatis exuperantiam indicet. Huic autem victus ratio sicca, & labores conferunt. At febricitanti bonum est, quoniam calor ab humoribus extinguitur.

Mortuos nitidos & candidatos videre bonum est, bonum quoque quid purum ab ipsis sumere. Quod si contra quis nudos, aut atratos, aut sordidos, aut aliquid accipientes, vel ædibus exportantes videat, minimè est accommodatum; morbum enim indicat.

Per somnum, si quis solitos sibi cibos, aut potus edere videatur, alimenti inopiam, animique abjectionem indicat.

Fluviorum transitus, hostes armati, monstra deformia, morbum, aut furorem præfagiunt.

## De Alimento.

Περὶ τροφῆς.

**A**LIMENTUM in pilos, in ungues, & in extimam superficiem ab internis partibus pervenit, rursusque ab externis partibus extimæque superficie ad interna redit.

In alimentorum genere, id quod alit, alimentum est, quod alimento est proximum, & quod alimentum est futurum.

Confluxio una, conspiratio una, consentientia omnia.

Venarum origo tanquam radix, hepar est, & arteriarum

teriarum cor. Ex his per omnia sanguis & spiritus pervagatur; calorque per hæc permeat.

Medulla ossis alimentum, idèd callo firmatur.

Facultas omnia auget, & alit, ac propagat.

De Ratione Victûs in Morbis acutis.

*Περὶ διαίτης ἐξέων.*

**M**AXIME eum medicum probaverim, qui in morbis acutis longè melius cæteris se gerat. Sunt autem hi, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, febris ardens, & quicunque alii morbi ad hos consequuntur, quorum febres omninò continuæ interficiunt.

Eadem omnia videntur plebeiis dicere medici tum meliores, tum deteriores.

Ptisana rectè videtur omnibus frumentaceis eduliis præferri in morbis acutis, eosque qui eam prætulerunt laudo. Nam & lentorem habet lævem, continuum & suavem, ac lubricum, medioeriter humescentem, sitim minimè inferentem, & si quid elui indiget, probè abludentem; neque adstringit, neque malam turbationem adfert, neque in ventre intumescit, nempe inter coquendum quoad maximè fieri potuit, intumuit.

Si lateris dolore continuo, neque ad calida fomenta remittente, sputoque minimè prodeunte, verum citra concoctionem, extremè glutinoso reddito, nisi quis dolorem, vel ventre emollito, vel secta vena solverit, aut utrum horum conducere videbitur, exhibuerit, ptisanam autem ita affectis dederit, præcipites eos in mortem adducit. Has igitur ob causas, aliasque hujusmodi, qui tota utuntur ptisana 7 die, aut citiùs, moriuntur, alii quidem mente perculsi, alii verò ab orthopnoea stertore suffocati.

La-

Lateris dolorem five per exordia, five postea incidat, fomentis calidis tentare dissolvere, absurdum non est. Quorum quidem optimum est aqua calida, in utre vel vesica, vase æneo, aut testaceo adhibita. Verum molle quippiam lateri, quo lenior fatus fiat, supponere oportet; utiliter admoveatur spongia mollis & magna ex aqua calida expressa, fomentumque linteo involvendum, ut longiore tempore sufficiat & perduret. Hordeum item & ervum in aceto ita temperato, ut paulo acidius sit quam quis bibere queat, macerata & fervefacta sacculis confuta apponere oportet; fursuresque eodem modo. Ad siccum autem fomentum sales & milleum torrefactum in sacculis laneis, maximè accommodantur. Quod si ad calida fomenta dolor non remittat, non multo tempore calefacere convenit, quod id pulmonem exsiccet, & pus intra thoracem colligat.

Venæ sectio non æque dolorem solvit, nisi dolor ad jugulum pertingat; tunc ex interna cubiti vena quam citissimè copiosum sanguinem detrudere convenit, eousque dum multo rubicundior, aut pro puro & rubro, lividus effluat; utrumque enim usu venit. Si verò eas, quæ sunt sub septo transverso, partes dolor affligat, nullamque ad jugulum de se significationem præbeat, alvum veratro nigro, aut peplio emollire oportet.

Ptisanam quidem, ubi epotum est medicamentum, insuper sorbendam statim dare oportet, neque admodum minore quam consuetum est quantitate. Sed rationi consentaneum est, media in purgatione sorbitionem non exhibere.

Multo gravius ferunt insuetam cibi abstinentiam, qui parte superiore ventris sunt biliosi (πικρόχολοι τὰ ἄνω.)

Maximæ mutationes morbos potissimum pariunt.

Non ita peritos medicos video, ut virium infirmitates



firmitates in morbis dignoscant, quæ vel ex vasorum inanitione perficiuntur, vel ob aliud quoddam irritamentum, quæque ob dolorem & morbi vehementiam, quamvis hæc cognita aut ignorata salutem aut mortem afferunt. Majus siquidem malum est, si ob dolorem aut morbi vehementiam debilitato, quis potum, aut sorbitionem copiosiorum, aut cibum exhibeat, ob vasorum inanitionem debilem esse ratus. Indecorum autem est, probroque vertitur, si quis ex vasorum inanitione ægrè habentem non agnoscat, & victus ratione opprimat.

Aceti aciditas biliosis naturis magis confert, quam melancholicis: Amara enim dissolvuntur, & in pituitam transeunt, dum ab ipso in sublime attolluntur. Nigra verò fermentantur, in sublime attolluntur, & multis partibus augentur: Acetum namque nigra sursum educit. Mulieribus quam viris acetum longe magis est adversum, nempe cum uterum dolore afficiat.

In morbis acutis sanguinem detrahes, si vehemens fuerit morbus, & qui ægrotant ætate florenti fuerint, & virium robore valuerunt.

Si angina, aut aliquis alius lateris morbus ægrum divexarit, medicamentis quæ delinguntur repurgato; sin verò detracto copioso sanguine æger debiliior videatur, infusum alvi per clysterem tertio quoque die exhibebis, donec in tuto æger fuerit, & fame opus habeat.

Pulmonum & laterum inflammationibus hæc instituenda curatio. Si quidem dolor sursum ad jugulum tendat, vel ad mammam & brachium, internam brachii venam secare oportet, eâ parte qua dolor affligit, & sanguinem detrahare pro corporis habitu, anni tempore, ætate & colore, plusque & cum majori fiducia, si dolor acutus fuerit, ad animi usque deliquium ducere, postea clyisma injicere.

Allium optimè editur ei, qui se ad compotationem comparare volet, aut jam ebrius est.

Suillæ

Suillæ carniū optimæ sūnt, præstantissimæ verò quæ neque vehementer pingues, neque contra vehementer graciles, neque veteris victimæ ætatem assecutæ, edendæque finè pella & subfrigidæ.

Si cui sanguinem detrahere confert, alvum firmam reddere oportet.

Potionem hydrope laboranti ita concinnabis, si cantharidum trium, ablato ejusque capite, pedibus & alis, corpora, in tribus aquæ cyathis contrita, exhibueris. Ubi verò ex opoto medicamento laborarit, calida perfundatur, ex oleo tamen prius inunctus, jejunos bibat, edatque panes calidos ex oleo.

Ora venarum in ano sanguinem fundere solita, (hæmorrhoidas vocant) intruso in acum quam crassissimo & maximo lanæ succidæ filo, deligabis. Securius enim evadit hæc curatio. Deinde compressas medicamento putrefacies, neque perfundes donec deciderint, unamque perpetuo relinques.

### De Locis in Homine.

*Περὶ τόπων τῶν κατὰ ἀνθρώπου.*

**Q**UICUNQUE à venis morbus oritur, is levior est, quam qui à nervis, diffuit enim una cum humore in venis contento, neque quiescit.

Ars medica ut citò addiscatur fieri nequit, propterea quod in ea firma aliqua doctrina tradi non potest.

Qui artis medicæ cognitionem habet, is minimum ex Fortuna pendet, sed & citra fortunam & cum fortuna, rectè eam administrabit. Firma enim est ars tota Medica, ejusque præceptiones ex quibus

quibus constat pulcherrimæ, fortunâ minimum indigere videntur.

Si in medullam fluxio contingat, tabes occulta ac inconspicua oboritur.

Cum ambo latera dolent, peripneumonia est, cum alterum tantum, pleuritis.

Qui ex pulmonis inflammatione, aut morbo laterali pus intro colligunt, minimè moriuntur, sed convalescunt.

### Sectio Quinta.

Continens Θεραπευτικὰ

### De Morbis, Lib. I.

Περὶ νόσων, α.

**Q**UI de morborum curatione, tum scitè interrogare, tum ad quæsitâ respondere volet, & commodè objectâ refutare, hæc secum reputare convenit. Primum quidem ex quibus morbi omnibus hominibus oriuntur: Deinde verò, qui morbi, cum necessariâs causas habent, aut longi sunt, aut breves, aut lethales, aut minimè lethales, num pars aliqua corporis mutila reddatur, necne. Et qui ubi exorti sunt, eventa habens dubia, aut mala, aut bona, & ex quibus in quosnam transitiones fiant, quæque medicis, in ægrotum curatione prosperè succedunt, & quæ ægrotantibus in morbis mala aut bona contingunt, quæque intempestivè dicuntur, aut fiunt à medico erga ægrum, aut ab ægro erga medicum, quæ etiam in arte exactè fiunt, aut dicuntur, & quæ in eâ recta vel non recta, &c.

Moritur,

*Coac.* 509. Moritur, si quis vulneratum habet cerebrum, aut spinalem medullam, aut jecur, aut septum transversum, aut vesicam, aut venam aliquam multum sanguinem effundentem, aut cor: Ex vulnere autem minimè mori contingit, si his partibus vulnus acceptum non fuerit, sed ab his quam longissime absit.

Hi morbi ex necessitate, cum adsunt, mortem adferunt, tabes, hydrops, mulierem utero gerentem, si pulmonis inflammatio, febris ardens, pleuritis, aut phrenitisprehendat, aut si erysipelas in utero oriatur.

Hi verò morbi dubium habent vitæ exitum, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, uva, hepaticus & splenicus affectus, nephritis, dysenteria, in muliere sanguinis fluxor.

Isti verò minimè lethales, nisi quid ipsis accedat, diuturnæ in articulos fluxiones (*κρίματα* dictæ) melancholia, podagra, coxendicum affectus, tenemus quartana, tertiana, stranguria, ophthalmia, lepra, impetigo, arthritis.

Feiè in morbis & vulneribus, ubi mala malis ex causis necessariis succedunt, cum ista contingunt, in medicum causam conferunt, neque talia ex necessitate fieri agnoscunt. Et si ad febricitantem aut vulneratum ingressus, & oblatum quamprimum remedium non juvet, sed postridiè æger pejus habeat, in medicum culpam rejiciunt; quod si profit, id tamen non perinde laudant, cum id ei contingere oportere existimant.

Suppuratus fit, si pituita ex capite ad pulmonem destillet, ac primum quidem ut plurimum latenter defluit, tussimque tenuem exhibet, sputumque paulo amarius solito existit, calorque tenuis adest. Temporis autem progressu, exasperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita in-hærente ac putrescente, pondusque in pectore, &  
dolorem



dolorem acutum. ante & retro exhibet, corpus vehementer incallescit, & pulmo à calore trahit ad se pituitam ex toto corpore, & maxime à capite: Caput verò calefactum ex corpore, & hanc putrescentem subcrassam expuit. Quanto enim longius tempus processerit, tanto sincerum magis pus expuit, & febres acutiores fiunt, tussisque crebra & vehemens, inedia vexat, & tandem alvus infernè turbatur. Cum eò pervenit, perit.

Cerebri sphacelismus, seu corruptio. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex capite spinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & sudor est, & somni expertus est, & ex naribus sanguis fluit; sæpe etiam sanguinem vomit, non audit, & derepentè privatur voce.

## De Morbis, Liber 2.

**Q**UOD si in cerebro venæ superevomuerint (superevomunt autem ubi bilis & pituita venas subierit) caput dolor, tenebriosa vertigo, & gravitas occupat. Dolor quidem ex sanguinis nimia caliditate; vertigo verò tenebriosa, cum sanguis conferta copia ad faciem processerit; gravitas autem, cum sanguis turbidior & morbosior in capite majore sit copia quam intrinsecus. Aures etiam sonitum percipiunt, & nihil audiunt. Et si manus, caput, aut alia corporis pars ita affecta fecetur, sanguis ater, & turbidus, ac morbosus effluit. Si venulæ copiam sanguinis circa cerebrum superevomuerint, & cerebrum calefecerint, febris ac dolor vehemens ad tempora, incipit, & posterioriorem

steriorem capitis partem detinet, aures tinniunt, flatibus implentur, nihil audit, aestuat, & præ dolore se ipse incontinenter jactat; hic 5to aut 6to die moritur. Cum sic habuerit, caput calefacito. Si per aures aut nares aqua proruperit, periculum effugit.

Alius morbus. Si venæ in caput superexomuerint, dolor levis (alii gravis) totum caput detinet, & ad cervicem pertingit, interdumque ad alias capitis partes transmittit; deinde ubi surrexerit, eum tenebricosa vertigo occupat, febris nonprehendit. Cum sic habuerit, derafo capite, nisi calefactoriis cessarit, à capite frontem, qua capillus desinit, scindito; sectam autem diducito, ubi sanguis defluerit, tenuissimo sale conspergito. Postea verò quam sanguis defluerit, totam sectionem duplici filo involutam componito, deinde splenium cera & pice illitum, ulceri inferiore parte imposito, lana succida apposita deligato, & finito ad dies septem, nisi dolor detineat, qui si detineat, solvito. Aquam autem, in quâ farina hordei crassior macerata fuerit, quoad convaluerit, ei bibendam exhibeto, ptisanæ verò succum forbendum, aquam etiam superbibendam dato.

Lib. vii.  
cap. vii.

Si tertiana febris detineat, si quidem post tres accessiones, quartaprehendat, medicamentum dorsum purgans propinato. Quod si medicamentum tibi minimè intelligere videatur, pentaphylli radices, acetabuli quantitate, in aquâ tritas bibendas dato.

Tabes dorsalis ex spinali medulla oritur, præcipue verò recentes sponso & libidinosos corripit, febris sunt expertes, bene comedunt, & colliquantur. Quod si ita affectum perconteris, asseret tibi videri, ex superioribus partibus à capite velut formicas in spinam demitti, cumque urinam aut sterces reddit, semen genitale copiosum & liquidum ei prodit, neque generatio fit, & inter dormiendum,

miendum, cum uxore dormiat nec ne, veneris ludibria patitur. Cumque alias, tum præcipue per locum arduum, iter fecerit, aut cucurrerit, anhelosus & imbecillis evadit. Caput gravatur & aures sonant. Hic temporis progressu vehementibus febribus correptus, perit ex lipyria febre. Purgato sursum & deorsum corpore, lac bubulum per quadraginta dies bibendum exhibeto.

Hydrops pulmonis. Si hydrops in pulmone fiat, febris & tussis tenet, & acervatim respirat, & pedes tument, & ungues contrahuntur, & patitur talia, qualia is qui suppuratus est, sed debilius ac diuturnius. Et si quid infundas, aut fomentum, aut suffitum adhibeas, pus non sequitur, atque ex hoc sanè cognoveris, non pus, sed aquam intus esse. Et si multo tempore, aure ad latera adhibita, audite tentaveris, ebullit intrinsecus velut acetum: Et hæc quidem aliquamdiu patitur, postea erumpit ad alvum & statim sanus esse sibi videtur, ac à morbo liberatus; verum progressu temporis alvus incenditur, eademque illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumescunt ventre, scroto, ac facie.

### De Morbis, Lib. 3.

Περὶ νόσων, γ.

**O**RIUNTUR volvuli ex incalcescente ventre superiore, inferiore verò refrigerato. Resiccatur enim intestinum & constipatur ex inflammatione, ita ut neque flatum, neque alimenta transmittat; sed venter durus sit, & vomat interdum, imprimis quidem pituitosa, deinde verò biliosa, tandem etiam stercus; sitis & dolor maximè cir-



ca præcordia detinet, totus etiam venter dolet & inflatur, sese jactat, febres invadunt. His ea curatio instituenda est. Venter superior quam citissime purgandus, sanguis ex capite & cubitis detrahendus, ut alvus superior calefcere desinat. Partes supra septum transversum, excepto corde, refrigerandæ. Inferiores autem partes, homine in aquæ calidæ solio collocato, & oleo semper illito, calefaciendæ, & calefacientia humida admovenda. Collyrium ex solo melle decem digitorum longitudinis, summa ejus parte felle taurino illitum, bis aut ter subjiciendum, ut exusta omnia circa rectum intestinum stercorea educas. Quod si sic successerit, postea infusum per clysterem injiciendum. Sin minus, folle fabrili indito, in ventrem flatus immittendus, ut tum ventrem, tum intestinum contractum distendas. Deinde extracto folle, infusum per clysterem injiciendum.

Peripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, spiritum frequentem ac calidum respirat, anxietas adest, & impotentia, & jactatio, dolor sub scapulis, & ad claviculam & mammam, & in pectore gravitas, quandoque etiam delirium. Quidam dolorem non sentiunt, donec tussire inceperint. Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Salivam tenuem ac spumofam primum spuit. Lingua flava est, verum progressu temporis nigrescit. Si in principio nigrescat, citius morbus finitur: Sin posterius, tardius. Tandem verò etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas, inhæret: Hæc patitur homo minimum diebus 14, ad summum uno & viginti: Et per hoc tempus tussit vehementer, simulque cum tussi, primum quidem copiosum & spumofum sputum expuit; 7 verò & 8 die, cum febris in vigore fuerit, humidaque peripneumonia sit, cras-



fius procedit; sin minus, non; nono & decimo aliquantum cum virore pallescens & subcruentum; duodecimo ad 14 usque copiosum & purulentum. Atque hæc fiunt, quibus naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus vehementior est. At quibus natura & morbi conditio sicca est, hi minus conflictantur. Si quidem igitur decimo quarto die resiccatus fuerit, neque purulentum amplius tussi rejecerit, sanus est: Sin minus, ad decimum octavum, aut vigesimum primum diem animadvertet, & si tunc sputum illud quieverit, evadit: Sin minus, an dulcius sputum fuerit interroga: Quod si affirmaveris pulmonem purulentum esse scito, morbumque annum fore, si non quadraginta diebus pus sursum eduxerit: At si ingratum sputum esse dixerit, hic morbi status lethalis est; verum primis potissimum diebus istud in his est conspicuum. Si igitur de his affectibus aliquid absuerit, nosse oportet quænam ægro sint necessaria, & quænam medico aggredienda sint. Quod si pauca ex his signis habeat, non est quod decipiatur, cum hæc pulmonis inflammatio levis sit, & minimè lethalis.

Cum pleuritis corripit, hæc contingunt, dolor latus occupat, febris & horror detinet, crebra est spiratio, spiritus non nisi erectâ cervice trahitur, subbiliosa, colore mali Punici putamen referentia per tussim rejicit, nisi quid intus ruptum fuerit; quod si sic, etiam sanguinem post ruptiones. Cruenta pleuritis est, in qua subcruenta expuit: Biliosa quidem mitior est, nisi ægro ruptum quid intus fuerit, alioqui gravior quidem, sed non adeo lethalis: Cruenta autem vehemens, & gravis, & lethalis.

Si pleuritis in empyema transeat, & ad latera sui significationem exhibeat, secato aut inu<sub>ri</sub>to.

# HIPPOCRATES

At si neque pus expuatur neque de se in costis significationem præbeat, jejunum, post copiosæ calidæ balneum, & minimè potum in sella firma collocato, cumque alter eum ex humeris apprehenderit, tum ipse eum concutito, aurem costis admovent, ut noscas quânam ex parte sui significationem præbeat. Votum autem est, ut id ad sinistra magis contingat, quod iniustio aut sectio in dextris mortem magis afferat. Quo enim dextra valentiora sunt, eo in ipsis vehementiores morbi apparere solent. Quod si propter crassitudinem humor non fluctuet, neque strepitus edatur in pectore, crebrum autem spiritum trahat, pedes intumescant, & tussicula quædam vexet, ne decipiaris videto, sed scito thoracem pure plenum esse. Linteo itaque tenui, in rubrica liquida admodum trita & tepida intincto, thoracem in orbem obtegito; quâque parte primum resiccatum fuerit, eâ sectionem aut ustionem facere oportet, ut quam proximè ad septum transversum accedas, ea tamen adhibita cautione ne ipsum attingas. Multi autem simul illinunt, ne partes quæ primum illinuntur, resiccentur. Post sectionem aut ustionem penicillo ex lino crudo utere, & paulatim pus emittito.

## De Morbis, Lib. 4.

*Περὶ νόσων, τὸ τέτατον.*

**H**ABET tum mulier, tum vir in corpore quatuor humidi formas, ex quibus morbi oriuntur. Hæ verò sunt, pituita, sanguis, bilis & aqua.

Sanguinis fons est cor, pituitæ caput, aquæ lien, bilis locus in jecore.

Ca-

Caput velut cucurbitula corpori incumbens, ex ventriculo pituitam attrahit.

Caput & lien morbis maximè sunt obnoxia?

Lumbricos latos, in puero dum adhuc in utero est, gigni assero; neque enim ubi semel uterum egressus est, tanto tempore stercore in alvo manet, ut ex eo putrefacto & diutius permanente, tantæ magnitudinis animal in ea conerescere possit. Qui enim sanus futurus est, hesternum stercore semper quotidie per alvum demittit.

Qui latum lumbricum habet, is quale quid cucumeris semen, subinde cum stercore per alvum egerit, idque lumbrici partum esse quidam affirmant; sed malè, non enim ab uno animali tot pulli nasci possunt. Lumbricus hic non parit, sed circumcirca abrumpitur.

Calculus in vesica quinque habet signa; cum urinam reddere vult, dolore affligitur, & urina paulatim, velut urinæ stillicidio laborantibus, effluit, interdumque subcruenta est, utpote vesica à calculo exulcerata, & vesica inflammatione vexatur. Verum id non apparet, indicio tamen est summa præputii pars, interdum arenosa per urinam reddit, interdum verò duos aut plures calculos.

### De Affectionibus.

Περὶ παθῶν.

**M**ORBI omnes hominibus ex bile & pituita oriuntur.

In dentium doloribus, si quidem dens erosus fuerit & mobilis, eximendus. Quod si neque erosus fuerit, neque moveatur, sed dolorem infe-

*Lib. 2. de  
Morb.*

rat, uſtione reſiccandus. Proſunt etiam quæ com-  
manducantur.

Si polypus in naſo innafcatur, eximitur laqueo  
ad os pertractus.

Morb. lateralis, pulmonum inflammatio, fe-  
bris ardens & phrenitis, hi quidem acuti vocan-  
tur, & ſunt maximè quidem & vehementiſſimi  
hieme. Oriuntur etiam æſtate, ſed minus & le-  
viores.

Pleuritis eſt, cum febris detinet, lateris dolor,  
ſpiratio difficilis & tuſſis. Sputum per initia qui-  
dem aliquantum bilioſum expuit, ubi verò ſtatum  
& ſtatum diem attigerit, etiam aliquantum puru-  
lentum.

In phrenitide, confert caput multa calida lava-  
re.

Ex omnibus fere morbis, acuti præcipue &  
interficiunt, & maximos labores excitant; iique  
plurimâ obſervatione, & accuratiſſimâ curatione in-  
digent; neque ab eo qui curat malum aliquod in-  
ferri debet, ſatis enim ſunt quæ à morbis adſunt;  
verum ut boni aliquid præſtet, pro viribus curan-  
dum eſt. Quod ſi cum probè quidem curet me-  
dicus, morbi magnitudine ſuperetur æger, hæc me-  
dici culpa non eſt.

In doloribus qui infrà umbilicum contingunt,  
alvus molli infuſo eſt abluenda, quod ſi non ſe-  
dentur, medicamentum deorſum purgans exhiben-  
dum.

Si quartana prehenderit, ſi quidem impurgatus  
fuerit, primum quidem caput purgandum, & tri-  
bus aut 4 interjectis diebus, ſub ipſam acceſſionem  
medicamentum ſuſum purgans exhibendum; rur-  
ſus aliquo intervallo interjecto, aliud medica-  
mentum deorſum purgans in ipſâ acceſſione dan-  
dum.

Qui magnum habent lienem, & bilioſi ſunt,  
malè colorati evadunt, prava ulcera contrahunt,  
os



os graviter olet, graciles sunt, lien durus est, semperque æqualis magnitudinis, neque ciborum reliquiarum per alvum demittuntur.

In morbis ubi alter alteri succedit, is plerumque interficit; corpus enim ex præsentī morbo imbecillum redditum, si alter morbus accesserit, ex imbecillitate prius perit, quam alter qui posterior accessit morbus desinat.

Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxæ juncturam & summas nates: Tandem etiam per totum crus dolor vagatur. Huic confert molire, in quâcunque tandem cruris parte dolor hæserit, per balnea & tepesfactoria, ac fomenta; & alvum subducere. Ubi verò quieverit dolor, pharmacum dandum est infra purgans, & postea bibat lac asinum coctum. Si verò in unum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, urito quocunque loco fuerit dolor; urito autem lino crudo.

Pedum dolor his omnibus, qui circa articulos contingunt, violentior quidem existit, & maxime diuturnus, quique ægerrime solvitur.

Cum verò ad ægrotum perveneris, quænam patiat, & quænam ex causâ interrogandum, & ex quot jam diebus; an etiam venter demittat, ac quænam victus ratione utatur.

Eos qui vulnera acceperunt fame conficito, & quæ insunt ex alvo per infusum subducito.

Pinguia inflammatis minimè conferunt, neque sordidis, neque putrescentibus. Verum ad inflammata frigida conferunt, ad sordida verò & putrescentia, acria, & quæ morsum quendam excitando purgant. Cum verò carnem generare voles, pingua & calida magis conferunt. Ab his enim caro succrescit. Cum cibos aut potiones addere vel detrahare cœperis, paulatim & additiones & detractiones faciendæ.

Sin-

Singula edulia quæ juvent & noceant habent.

Cibi, qui aut flatum, aut odorem, aut morsum, aut repletionem excitant, aut tormina, ab hujusmodi liberat vinum merum superbibitum.

### De Internis Affectionibus.

Περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

**Q**UI phthisi laborat hæc patitur. Febris lenta initio invadit, & rigor, & pectoris ac dorsi dolor, interdum verò vehemens tussis urget, & sputum copiosum, liquidum & falsum expuit. Et hæc quidem per morbi exordia contingunt: In progressu verò totum corpus extenuatur, exceptis eruribus, hæc autem intumescunt, & pedes unguisque contrahuntur, ab humeris extenuatur & debilitatur, fauces sono implentur, & velut per arundinem sibilum reddunt, sitis vehemens per totum morbum vexat, & movendi impotentia multa corpus occupat. Hic ubi ad hunc habuerit modum, intra annum malâ tabe perit.

Hydrops pectoris gignitur, ubi tubercula in pulmone exorta fuerint, et aquâ repleta in pectus eruperint: Hydropem quandoque oriri ita mihi argumento sunt boves, oves & sues; in his enim fere quadrupedibus pulmonis tubercula oriuntur, quæ aquam continent, sectione namque facta, citissimè cognoveris, effluet enim aqua. Talia autem multo magis etiam in homine quam pecoribus fieri videntur, quanto morbosâ magis victus ratione utimur. Plerique verò exortis tuberculis purulenti etiam extiterunt. Hæc igitur per morbi initia (iis) contingunt: Tussis sicca, & fauces stridulam quandam asperitatem habere videntur,

rigor & febris, erectæque cervicis respiratio (*ὀρθοπνοία*) contingit, corpus & pedes intumescunt, ungues contrahuntur, interdum ad latus intumescit, & quâ parte secandum fit, indicat. Quod si non indicet, multa calida lotum, humeris comprehensum concutito, deinde quonam latere magis fluctuet, auscultato. Quod cum intellexeris, tertiam ab ultima costam, ad os usque secato, deinde terebra (*τερεβάνθη*) acuta ulterius perforato, cumque perforata fuerit, paucam aquam educito, qua educta, penicillum ex lino crudo in vulnus immittito, & mollem spongiam superapponito, deinde ne penicillus decidat, deligato. Per 12 autem dies, semel die aqua educenda: Post 12 verò diem, 13 die, tota aqua educenda. Et de cætero, si fuscitetur, aqua emittenda, venterque cibis siccis reficcandus.

Lienis morbus quidam. Venter inflatur, postea verò lien intumescit, durus est, eique dolores acuti contingunt; color autem immutatur & niger cernitur, pallidus, & qui malicorium forma referat, ex aure & gingivis gravis odor exhalat, &que à dentibus discessionem faciunt, & in tibiis ulcera, qualia pustulæ nocturnæ erumpunt, membra extenuantur, neque stercus per alvum demittitur.

Convolutus sanguineus (*ἰλιός αἱμαλῖτης*.) Ex ore malus odor expirat, à dentibus gingivæ abscedunt; & ex naribus sanguis effluit, interdum verò ex cruribus ulcera erumpunt, & hæc quidem sanescunt, alia verò exoriuntur, color niger est, cutis tenuis, ad deambulationem & exercitationem (non) alacriter se habet.

## De Natura Muliebri.

Περὶ γυναικείης φύσεως.

**S**I ex partu minimè purgata fuerit, venter & crura intumescunt, rigor & dolor imum ventrem & lumbos occupat. Quandoque etiam ad viscera progreditur, & animo deficit. His per morbi exordia afficitur, procedente verò tempore, cavæ faciei partes multum rubescunt. Cum ita habuerit, post fomentum uteris admotum, cyclaminum in subditiōe apponito.

Cum fluor albus subortus fuerit, urina qualis afini apparet, & dolor imum ventrem, lumbos ac laterum inanitates (κενέωνες) detinet, crura ac manus intumescunt, oculorum cava elevantur; & oculi humescunt, color auriginosus & albus redditur, cumque deambulat, anhelatione corripitur. In uteri strangulatu, graveolentia omnia in suffitu naribus adhibenda, bitumen scilicet, sulphur, cornu, lucernæ funiculus, vituli marini adeps, castoreum, pudendis verò odorata.

Cum mulieri uteri duri evadunt, & ad pudenda prominent, inguinaque indurantur, & ardor in pudendis inest, canceri initia suspecta sunt.

Oliyas albas priusquam oleum insit in tenues partes dissectas ficcato, deinde tufas & cribratas in vinum injectas, bibendas exhibeto. Hoc & menses detrahit, & secundas ejicit. Dictamnium creticum oboli pondere, ex aquâ potui exhibeto. Quo epoto, si secundas ejicere non potes, sambuci succum coctum pro fotu injicito, & cantharidem subter apponito. Hoc etiam foetum expellit.

Si uteri ad cor irruentes strangulârint, viticis & pœoniæ semen ex vino bibendum dato.

Si



Si cum jam movetur foetus, corrumpatur & suffocetur, venter imus intumescit, & ad contactum velut ex ulcere dolet, febris, & dentium fremitus eam prehendit, dolorque gravis & vehemens, ipsa pudenda, imum ventrem, coxendices, laterum inanitates & lumbos detinet.

De Morbis Mulierum, Liber I.

Περὶ γυναικείων, πρώτον.

**M**ULIER, quæ nunquam peperit, majore cum molestiâ & celerius afficitur ex mensibus profluentibus, quam quæ partum experta est. Ubi enim peperit, venulæ ei ad mensium descensum insunt ampliores.

Mulierem rariore & molliore carne esse quam virum censeo.

Si intra trimestre spatium mulieri menses non prædeant, in suffocationem subinde incidet, febrisque ac horror & lumborum dolor sæpè invadet. Intrâ verò quadrimestre spatium, nisi progressi menses prioribus viam fecerint, etiam tunc trimestres omnes afflictiones eam magis affligent, maximèque quo tempore menses decurrere consueverunt, postea minus; plerumque verò doloris expers videtur. Erunt autem in quartis mensibus etiam hæc signa, urinam copiosam & crassam subinde reddet, ei venter indurescet, majorque erit quam antea, dentium stridor aderit, ciborum fastidium, & insomnia. Si verò curetur, etiam in his sana evadit. Intra quintum mensem, nisi ei copiosi menses descenderint, dolor adhuc fortior accidit. Sexto verò mense, jam incurabilis erit, & juxta quidem priora signa magis affligetur. Deinde ad ea etiam hæc aderunt, anxia erit,

&

& subinde seipsam jactabit, & animo deficiet, & pituitam vomet, & vehemens sitis eam corripiet, incenso nimirum ventre, ab uteris sanguine redundantibus, & ad contactum, maximèque circa pubem dolebit, subindeque acute febricitabit, uteri frequenter murmur edent, neque pro more venter dejiciet, neque vesica urinam percolabit, spinæ & totius dorsi dolore vexabitur: Nonnullis etiam lingua frænatur, vox deficit, animi deliquium adest, stomachus mordetur, urina mingitur rubra, dolet univsum corpus, potissimum cervix, spina, lumbi, & inguina. Cumque eo devenerit, tum venter attollitur, tunc crurâ, & tibiæ, ac pedes, plus æquo intumescunt, & mors instat.

Mulieribus nonnullis, cum copiosi menses duorum mensium spatio in uteris extiterint, ubi intercepti fuerint, ad pulmonem feruntur, eademque omnia his contingunt, quæ in tabe dicta sunt, neque inde superesse possunt.

Infœcunda erit mulier etiam si meliuscule habeat, si magna in uteris orta ulcera fuerint, quamvis curentur, propter cicatrices.

Prodeunt menses crassiores & copiosiores in intermediis diebus, pauciores verò & tenuiores cum incipiunt vel desinunt.

In omni autem muliere si sana sit, cunctes menses moderatâ quantitate prodeunt ad duarum Atticarum heminarum mensuram, aut paulo plures aut pauciores, idque ad biduum vel triduum: Longius autem tempus, aut brevius, morbum aut sterilitatem portendit.

[Hemina attica continet uncias IX.]

Quod si quæ à viro emittantur non sint ei manifesta, cruribus distentis & alternatim positis quiescat.

Concipiendi facultatem habet ea, quæ neque humiditate redundat, neque etiam exarescit, nisi horum aliquid ex priscâ naturâ insit.

Ad

Ad virum autem eam accedere oportet, curatione receptâ, desinentibus aut incipientibus mensibus, præstiterit tamen ubi desierint.

—Sunt quæ si acre quiddam, aut amarum præter consuetudinem ederint, aut biberint, foetus perdunt, cum adhuc tenellus puellus intus existat.

Ubi uterum gestat mulier, tota pallida redditur, quoniam qui in ea purus est sanguis, semper quotidie è corpore aliquantulum stillat, & ad foetum fertur, eique alimentum cedit.

In omnibus morbis, in quibus fetus conducit, præstiterit post foetum, pingui aliquo perungitur.

Si lac deficiat, porra trita & aqua macerata potui exhibeto, calidâ lavet, & in cibo porra & brasicam comedat, quin & foeniculi, necnon radicis bri.

illius decoctum propinato, & hordeum decortica- tum, unâ cum butyro coctum & refrigeratum potui exhibeto.

Molæ conceptus hæc est causa, ubi copiosi men- ses extiterint & paucum ac morbosum semen con-

ceperint, & minimè genuinus conceptus gignitur, & venter tanquam utero gerentis impletur: Nihil autem in ventre movetur, neque lac in mammis innascitur, pectus verò turgescit. Hæc igitur bien- nium sæpe etiam triennium sic affecta est. Et si quidem una caro nascatur, mulier perit, neque enim superesse potest. Sin verò multæ, copiosus ei sanguis, & carnosus per pudendum erumpit; quod si id moderatè fiat, servatur, alioqui profluvio cor- repta perit.

Quod si prægnans diutius immoretur, & parere non possit, sed pluribus diebus partus doloribus discrucietur, sit autem juvenis & ætate florens, multoque sanguine redundet, venas in malleolis se- care oportet, & virium habitâ ratione sanguinem detrahère.

(in)

Ad



Ad foetum excludendum, mulierem ex axillis  
comprehensam vehementer concutito.

### De iis quæ uterum non gerunt.

Περὶ ἀφορῶν.

**S**I uterorum os à pudendo aversum fuerit, non  
conciipiunt.

Si uteri lubrici fuerint (id quibusdam naturâ con-  
tingit, & si innata ulcera magnas cicatrices intus  
reliquerint) mulier utero non concipit, semen enim  
foras elabi sinunt.

Si nosse velis an mulier conceptui sit idonea,  
butyrum & lac mulieris puerum lactantis potui  
exhibeto, & si cructaverit concipiet, sin minus,  
minimè.

Allium caput unicum habens, capite depurgato &  
deraso, in uterum subdito, & prostridie spectato,  
num odor ad os perveniat; quod si sic, concipiet;  
sin minus, minimè.

Si mulier nosse velit an conceptura sit, anisum  
ex aquâ quam tenuissimè tritum bibat, & dor-  
miam; quod si quidem pruritus circa umbili-  
cum eam corripiat, concipiet; sin minus, mini-  
mè.

Quæ utero gerentes maculam in facie velut ex  
solis adustione (ἰσχυρὰ vocant) habent, eæ femellam  
gestant. Quæ verò benè coloratæ permanent, ma-  
rem plerumque.

Si papillæ sursum conversæ fuerint, marem ge-  
stant; si deorsum foeminam.

Latae foeminas, parvæ verò & conclusæ mares  
procreare videntur.

Ad conceptum summè faciens; Melanthium  
(ni-



(nigellam) mulieri ex vino rubro acerbo exhibeto.

Mulierem juvenculam fluor muliebris ruber infestabat, & medicamento sumpto, capite purgato, vena secta, nihil proficiebat. Hæc autem ei causa esse videbatur ne conciperet: Ei autem radicum aspalathi decoctum, ex vino albo mane & ante cœnam exhibebam, fluorque cessavit, & non longe postea concepit & marem peperit.

SECTIO SEXTA.

Continens Τὰ χειρουργήματα.

De Officina Medici.

Κατ' ἰντροῖον.

**P**RINCIPIO quænam similiter, aut dissimiliter se habeant videndum, idque ex his quæ maximi sunt momenti, aut facillimè cognoscuntur, aut quâvis viâ & ratione comprehenduntur: Quæ & visione, & tactu, & auditione percipiuntur; quæque in visionis, auditionis, tactus, narium, linguæ & intelligentiæ sensum cadunt, ex quibus omnis nostra cognitio constat.

[In sequentibus omnia percurrit *Hippocrates* à quibus, per quæ, quibuscum, & circa quæ, chirurgia exerceatur. Communia etiam tradit præcepta de recta deligandi ratione.]

Frictio vim habet solvendi, vinciendi, carnem augendi, minuendi. Dura quidem vinciendi, mollis solvendi, multa minuendi, mediocris implendi.

## De Fracturis.

Περὶ ἀγμάτων.

**T**RIGINTA ad summum diebus, cubiti ossa in totum coalescunt. Nihil tamen est perpetuum. Nam natura à naturâ, & ætas ab ætate plurimum distat.

Pauciore victu ad decimum usque diem utendum, præsertim cum ex toto quiescant. ac obsonia liquida exhibenda, quæ ventrem modicè deducant. Vino verò & carnibus abstinendum. Post hæc paulatim reficiendi.

Firmatur autem brachii os diebus ferè quadraginta. Quos ubi excefferit, resolvendum, minusque adstrictis fasciis, ac paucioribus vinciendum.

Machinas admoveere ubi res non exigit absurdum est.

Septimo, aut nono, aut undecimo die, in fracturis ferulæ sunt admovendæ.

Canales, qui cruribus fractis supponuntur, subijci debeant, nec ne, ambigendum mihi videtur. Profunt etenim, non tamen quantum existimant qui eos supponunt. Nam neque in quiete, ut putant, crus continent, neque dum reliquum corpus in hanc vel illam partem convertitur, canales prohibent quominus crus sequatur, nisi homo ipse diligenter advertat. Quin etiam durum videtur & asperum lignum subijci, nisi simul molle aliquid in ipsum imponatur. Maxime tamen est usui, cum stratum substernitur, ac dum ad descendendum æger progreditur. Potest igitur cum canali (vel glossocomo) & sine eo, benè vel malè res confici.

Tibiæ

Tibiæ ossa quadraginta diebus, si rectè curentur, firmantur. Femur verò quinquaginta diebus firmatur.

Imprimis confert nosse, quâ ratione fasciæ initium injiciendum sit, & quâ parte maximè comprimendum, quantum item conferat, si quis fasciæ initium rectè circumdet, & quâ parte maximè convenit, comprimat; tum quantum detrimenti sequatur, si neque quis probè fasciæ initium circumjiciat, neque quâ maximè parte convenit, sed hinc & inde comprimat.

Turpe est, & ab arte abhorrens, aliquid molientem in ipso artificio deficere.

Ex omnibus machinamentis, quæ convenienter ad usum homines comminiscuntur, violentissima hæc tria existunt, aselli circumactio, per vectem molitio, & cunei adactio. Negligenda non est per vectes molitio. Hæc siquidem ratione aut nullâ aliâ, ossa in suas sedes reconduntur.

Reposito osse, multo magis excitabitur nervorum distentio quam non reposito; quod probè nosse convenit. Etenim si reposito osse, nervorum distentio supervenit, in angusto spes est. Præstatque, si id finè molestiâ fieri possit, os retro compellere. Neque enim his, quæ plus justo laxiora sunt, nervorum distentiones accedunt, sed his quæ magis intenduntur.

Nullus articulus, ac minimè omnium cubitus, dum febris adest, in suam sedem compellendus est.

## De Articulis.

Περὶ ἀρθρῶν.

**H**UMERI articulum, uno modo, in alam videlicet, excidere vidi, nunquam autem in superi-

periolem aut exteriorem partem. Non tamen excidat, nec ne, contenderim; licet de eo aliquid dicere possim. Verum neque in priorem partem unquam vidi, nec excidere posse existimo.

Humerus calce reponitur, in alæ cavum prius immittendo rotundum aliquid, velut parva pila & dura. Nisi enim tale quid indatur, ad brachii caput calx pervenire nequit. Est & alius restituendi modus, cum in erecti & stantis humerum, æger manu apprehensus sustollitur. Alius repositionis modus per transversum in scala lignum rectè obitur. Pistillo quinetiam quidam humerum in suam sedem compellunt. Sed omnium optimus reponendi modus est per machinam ἀμβύον dictam.

Multarum rerum experientiam medicum habere oportet, ac certè etiam frictionis. Ex eodem enim nomine, non idem evenire consuevit: Nam & justo laxiorem articulum frictio vincire, & justo duriorem solvere potest.

Non satis est artem tantum ratione nosse, sed & in usum exercitatione traducenda est.

Manus articuli si intrò luxentur, digiti inflecti, si extra, intendi nequeunt. Ut restituantur, collocentur digiti super scamnum, & in diversas partes distendantur: Quod extat ex osse, vel prominentiori palmæ parte, aut calce, simul repellatur, & in anteriorem & inferiorem partem urgeatur: Ab inferiore verò parte, juxta os alterum, molle aliquid in tumorem sublatum, si superiore quidem parte extat, manui conversæ, sin inferiore, supinæ est supponendum. Curatio linteis perficitur.

Digiti articulus ubi exciderit, facilè quidem videtur. Restituitur verò in directum contendendo, & quod eminet propellendo, contrarium autem in alteram partem impellendo. Curatio fasciis fit & linteis.

Optima medicina interdum est, medicinam non facere.

Tur.



Turpe est cum in omni arte, tum verò in arte medendi, vel maximè post multum exhibitum negotium, multum apparatus, multam de se excitare opinionem, tandemque nihil opis adferre.

Femoris articulus ubi coxendice excidit, quatuor in partes promoveretur, in interiorem quidem sæpissimè, deinde in exteriorem, interdum verò in posteriorem, & anteriorem, sed rarò.

Quibus interiorem in partem excessit, iis crus alteri collatum, longius duabus de causis merito apparet. Ossi enim quòd à coxendice procedit, & ad superiorem pectinis partem fertur, femoris caput insidet, & articuli cervix in acetabulo fertur; rursus exteriore parte nates excavatur: Summa item femoris pars ad genu, & tibia similiter, ac pes in exteriorem partem ferri coguntur.

Qui ad perfectum incrementum nondum devenere, iis si prolapsus articulus non reconditur, femur, tibia, & pes breviora evadunt. Neque enim iis ossa æque in longum augentur, verum breviora fiunt, ac præcipue femur.

Ferunt nonnulli, Amazonas masculam suam prolem statim ab infantia, partim ad genua, partim ad coxendices, luxare consuevisse, quo videlicet claudi fierent, ne mares foeminis insidias tenderent, & ut iis ad manuaras operas uterentur.

At quibus in exteriorem partem femoris caput excessit, iis crus juxta alterum extensum, meritò quidem brevius apparet. Exteriore autem parte, nates in gibbum magis extumescit. Extrema verò femoris pars ad genu, & tibia, & pes introrsum spectare conspiciuntur. Quibus jam adultis luxatus articulus reconditus non fuerit, iis crus totum brevius conspicitur, neque ingressu terram calce contingere possunt.

Prædictiones laude dignæ ex eo existunt, quod dignoscimus quonam, & quânam ratione, aut quando, res quæque exitum habitura sit, sive eo tendat ut curationem recipiat, sive curationis spem adimat.

Quibus tibiæ ossa luxata, accedente vulnere, commissura, quæ est ad pedem penitus eminent, ea sive intro, sive extra vergant, minimè reponenda sunt, sed sinenda. Id enim manifestò nosse oportet, eos, quibus ista reposita permanserint, interituros, paucisque diebus duraturos. Convulsione namque sublatis pauci diem septimum superant. Sed & pes & tibia ad gangrænam deveniunt, eaque sic affore certo nosse convenit. Quod si neque reposita, neque ab initio tentata fuerint, eorum plerique supersunt.

Eadem quoque ratio est, ubi cubiti ossa ad manus articulum, facto vulnere, vel interiorem in partem vel exteriorem emineant. Certo enim tenendum est, eum cui recondita ossa permanserint, supraposito mortis genere, intrâ paucos dies interituum. Eadem ratio est in reliquis articulis, si cum vulnere luxentur. Ea omnia si reconduntur, mortem, non reposita, spem salutis afferunt. Atque iis qui evadunt claudicatio adest.

### De Capitis Vulneribus.

Περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τραυμάτων.

**T**ORUS capitis os id tenuissimum, & maximè imbecillum quod ad sinciput est, idque quam minimam & tenuissimam carnem hâc capitis parte in se habet, cerebrumque plurimum eo loco subest. Cumque hæc ita se habeant, ab ictu, os hâc capitis parte magis colliditur, frangitur &

me-

medium defidit, sub eoque casu magis moriuntur ægri, ægriusque curantur, & mortem evitant, quam si quâlibet aliâ capitis parte istud acciderat.

Ex vulnere capitis, quâcunque parte acceptum fit, ubi alloqui ex vulnere quis fuerit periturus, hieme quam æstate diutius vivit.

Fracturarum ossium capitis quinque sunt genera: *ῥωγμή* & *ῥήξις*, rima seu fissura, *φλάσις* & *θλάσις*, contusio seu collisio, *ἰσφλασις* seu *ἰνθλασις* depressio, *ἴδην*, sedes, & *ξυμφορὰ*, infortunium.

Capitis ulcus nulla re madefaciendum, ac ne vino quidem, aut quam minimum.

In capitis sectione, cæteræ quidem capitis partes tuto secari possunt, tempus verò secari non debet; nervorum enim distentione prehenditur qui sectus est. At si sinistra tempora secta fuerint, dextra convulsio prehendit. Sin ad dextra sectio fuerit, sinistra convelluntur.

Postquam os scalpello eraseris, si quidem ossis vulnus ad sectionem tendere videatur, intrà triduum ad sectionem veniendum, neque id spatium citra sectionem superandum, idque præcipue si calida anni tempestas fuerit.

Ubi quis ex capitis vulneribus periturus est, neque ullâ ratione servari potest; his signis hoc dignoscere potest. Convulsio plerosque invadit in aliâ corporis parte, si in dextrâ parte fuerit vulnus, sinistra convellitur, & è contra, ante decimum, quartum diem hieme plerumque febris invadet, æstate verò post septimum. Quod ubi contigerit, ulcus coloris expers evadit, ex eoque sanies parva effluit, & quod in eo inflammatum est, emoritur, glutinosumque fit, ac falsamentum refert, colore fulvum & aliquantulum lividum, tuncque os corruptione vitari incipit, & nigrescit, læve existens, ad extremum autem subpallidum & albicans evadit.

dit. Cum verò jam purulentum extiterit, pustulæ in linguâ exoriantur, & cum delirio mors contingit.

Inter secandum capitis os, ubi parum abest ut totum os sectum sit, jamque os labat, ab ipsa sectione desistendum, permittendumque ut os sponte suâ discedat; secto enim ossi & inter secandum relicto, mali nihil contingere potest. Inter secandum etiam terebra sæpius, ne os incalescat, auferenda, & in aquam frigidam demergenda.

## SECTIO SEPTIMA.

Continens Τὰ ἐπίμικτα.

Liber Primus.

De Morbis Epidemicis.

Ἐπιδημιῶν, τὸ πρῶτον.

## Sectio Secunda.

**C**ONCOCTIONES celeritatem judicationis, & securitatem salubrem (certam salubritatem) significant.

Præterita discito, præsentia cognoscito, prædicto futura; hæc meditator.

Duo circa morbos elaboranda sunt, ut profis, aut non noceas.

Ars ex tribus constat, morbo, ægroto, medico artis ministro; adversari morbo ægrotum cum medico oportet.

Sectio



## Sectio Tertia.

**Q**UIBUSDAM icterus sexto die accidit, sed hos aut per urinam purgatio, aut alvus turbata *Seç. 2.* juvat, aut larga sanguinis e naribus profusio.

Cum febres ardentes inciperent, significabant quibus lethalia impenderent: Statim enim incipientibus, febris acuta, parum rigeant, insomnes, anxii, sitibundi, fastidiosi, paulum exudantes circa frontem, & claviculas, sed nullus per totum: Multum delirabant, timores, tristitiæ, extrema subfrigida, pedes extremi, præcipue autem manus: Accessiones diebus paribus; plurimis quarto die dolores maximî, & sudores plurimum subfrigidi, & extrema, jam non recalescentia, sed livida, subfrigida permanebant, neque amplius sitiebant. Adhuc his urinæ nigræ, tenues, paucae, & alvi sistebantur, neque fluebat sanguis ex naribus ulli eorum quibus hæc accidebant, sed paucus stillavit: Nulli horum res venit ad recidivam, sed sexto die mortui sunt cum sudoribus.

In hac constitutione (quæ magna ex parte fuit frigida & sicca) ex quatuor præcipue signis servabantur: Quibusdam enim ex naribus sanguis fluebat, aut per vesicam multa urina, multum sedimentum & bonum habens, procedebat; aut perturbata alvo, biliosa tempestivè exercebant, aut dysenterici fiebant. Multis autem contigit non ex uno suprascriptorum signorum judicari, sed plurimus per omnia excurrere, & videri habere gravius. Servabantur autem omnes quibus hæc contigerunt. Foeminis autem & virginibus contigebant omnia antea scripta signa: Quibus autem horum aliquid benè fiebat, aut muliebria largiter ap-

apparebant, per hæc servabantur, & judicabantur: Et nullam novi mortuam earum quibus horum aliquid benè fiebat. Philonis namque filia, cum liberaliter ex naribus sanguis effluxisset, quod 7mo die intempestivè cœnasset, mortem obiit.

Moriebantur plurimi ex his morbis sexto die, velut Epaminondas, Silenus & Philiscus Antagoræ filius.

*Sect. 3.*

Videndæ sunt quæ fiunt morborum vicissitudines, & ex quibus, in quos, succedant.

Quæ diebus paribus exacerbantur, paribus judicantur, quorum autem paroxysmi in imparibus fiunt, judicantur in imparibus.

Febrium omnium tutissima est quartana, placidissima & longissima. Non enim solum per se ipsa talis est, verum etiam ab aliis magnis morbis vindicat. Septimana longa est, non tamen lethalis. Nonana hæc adhuc longior, sed non lethalis. Tertia exacta celerem habet judicationem, neque lethalis est. Quintana omnium est pessima: Hæc enim ante tabem, aut jam contabescens, ubi supervenerit, perimit. Semitertiana etiam præcipue lethalis.

---

### Ægroti Quatuordecim.

---

#### Primus Ægrotus.

**P**HILISCUM qui propè murum decumbebāt, primo die febris acuta invasit, sudavit per noctem laboriose, 2do omnia exacerbata sunt: Vespere verò post elytherem benè habuit, noctem quiete transiit. Tercio mane & usque ad meridiem vide-

videbatur esse sine febre. Ad vesperam verò febris acuta invasit cum sudore & siti; exaruit lingua. Minxit nigrum. Nox laboriosa. Non dormivit. Omnino deliravit. Quarto, omnia exacerbata sunt, urinam nigram reddidit, noctem habuit minus molestantem & urinas melioris coloris. Quinto, circa meridiem, parum de naribus stillavit sincerum. Urinæ varix, habentes pendentia quædam rotunda, genitali semini similia, sparsa, non sudavit. Supposita glande, flatuosa pauca exierunt. Noctem laboriose transiegit. Somni exigui, verba cum delirio. Omnia extrema frigida non amplius recalescentia; minxit nigra. Dormivit parum. Sub diem obmutuit. Sudavit frigidum. Extrema livida. Ad meridiem obiit sexto die. Huic spiritus ad finem usque velut recordanti, (Fœtio intro revocanti & ingeminanti) rarus & magnus fuit. Splen intumuit tumore rotundo. Sudores frigidi usque ad finem. Paroxyfmi paribus diebus.

### Ægrotus Secundus.

**S**ILENUM qui in Platamone habitabat juxta Eualcidis ædes, ex laboribus, computationibus & exercitationibus intempestivis, ignis (πῦρ) i. e. febris vehementissimaprehendit. Cepit autem lumborum dolore & capitis gravitate laborare cum cervicis distentione. Ex alvo primo die, biliosa, sincera, spumosa, abundè colorata, & multa fluebant. Urinæ nigræ, nigram hypostasin habentes. Siticulosus. Lingua arida. Nocte nihil dormivit. Secundo, febris acuta, dejectiones plures, tenuiores, spumosæ, urinæ nigræ. Noctem difficulter tulit, parum deliravit. Tertio, omnia exacerbata sunt: Hypochondrii contentio utrinque ad umbilicum promissa, submollis. Dejectiones temues,  
sub-

subnigræ, urinæ turbatæ, nigræ. Nocte nihil dormivit. Verba multa, risus, cantus, non poterat se continere. Quarto cum iisdem. Quinto, dejectiones sinceræ, biliosæ, læves, valde pingues, urinæ tenues, pellucidæ, paucæ. Mente constitit. Sexto circa caput parum sudavit. Extrema frigida, livida. Magna jactatio. Nihil demisit alvus. Urinæ suppressæ sunt. Febris acuta. Septimo die sine voce. Extrema non amplius recaluerunt. Minxit nihil. Octavo, sudor frigidus emanavit è toto corpore. Exanthemata cum sudore, rubra, rotunda, parva, velut vari permanebant, nec faciebant abscessum. Ex alvo irritatione parva, stercora tenuia, velut cruda, multa reddebantur cum dolore. Mingebat cum dolore, mordacia, sincera, pauca. Recalescebat, somni leves, comatosi, obmutuit. Urinæ tenues perspicuæ. Nono cum iisdem. Decimo potum non capiebat. Comatosus, somni autem tenues erant, & à ventre similia prodibant. Mingebat confertim crassum, subsidens. Sedimentum (κρημνός) farinæ simile, album. Extrema rursus frigida. Undecimo obiit. A principio huic usque ad finem, spiritus magnus & rarus, hypochondrii palpitatio perpetua; circiter vicesimum ætatis annum agebat.

### Ægrotus Tertius.

**H**EROPHONTEM corripuit febris acuta, à ventre pauca, qualia per tenesmum solent, inter initia egerebantur. Post hæc tenuia dejecit, biliosa, copiosa. Somni non aderant. Urinæ nigræ, tenues. Quinto die mane surditas. Exacerbabantur omnia. Lien intumescibat. Hypochondrii contentio. Ex alvo pauca nigra exibant.

Desi-



Desipuit. Sexto deliravit: Sub noctem sudor, refrigeratio, delirium permanebat. Septimo circumfrigebat. Siticulosus fuit. Despiebat. Ad noctem rediit in mentem: dormivit. Octavo, febricitavit, lien subsidebat, intelligebat omnia. Doluit ad inguen, primumque tumor ortus est secundum rectitudinem lienis. Deinde dolores in ambas tibias deciderunt. Noctem facile tulit. Urinæ melioris coloris, subsidentiam habebant exiguam. Nono sudavit, judicatus est. Intermisit. Quinto repetiit. Statim autem splen intumuit. Febris acuta. Rursusque surditas. Post recidivam tertio splen subsedit. Surditas minor. Crura dolebant. Noctu sudavit. Judicatus circa 17, neque deliravit in recidiva.

---

#### Ægrotus Quartus.

**I**N Thaso, Philini uxorem quæ filiam pepererat cum ex naturæ præscripto purgationes procederent, & alia leviter transsegisset, decimo quarto post partum die, febris ardens cum rigore corripuit. Huic in initio oris ventriculi dolor contigit, & in hypochondrio dextro. Dolores muliebrium locorum. Purgatio cessavit. Apposito autem balano vel pefso, hæc leviora sunt facta. Capitis verò & colli & lumborum dolores permanebant. Somni non aderant, extrema frigida, siticulosa. Venter uri videbatur. Pauca dejecit. Urinæ tenues & per initia decolores. Sexto die ad noctem deliravit multa, rursusque ad mentem rediit. Septimo siticulosa. Dejectiones biliosæ, coloratæ. Octavo riguit. Febris acuta. Convulsiones multæ cum dolore. Multum deliravit. Glande subdita ad desidendum exsurrexit, multaque dejecit cum fluxu bilis. Somni non aderant.

Nono

Nono convulsionibus. Decimo nonnihil sapuit. Undecimo dormivit. Omnium recordata est: Sed statim rursus deliravit. Minxit autem cum convulsionibus confestim multum & raro (nisi admonita) crassum, album, quale fit in urinis subsidentibus cum perturbantur. Repositum per multum tempus non subsidebat. Color & crassities qualis in jumentis. Decimoquarto die totum corpus palpitationes occuparunt. Verba multa. Paululum mente constitit, sed confestim rursus desipuit. 17mo. obmutuit. 20. obiit.

### Ægrotus Quintus.

**E**PICRATIS uxorem, quæ decumbebat prope Archegetem, vicinam jam partui, rigor fortis apprehendit. Non incaluit ut ferebant; sequenti die eadem adfuerunt. Tertio die peperit filiam, & alia omnia secundum rationem processerunt. Secundo die post partum apprehendit eam febris acuta, cordis & muliebrium locorum dolor. (Insomnis erat.) Subdito pessa hæc facta sunt leviora. Capitis autem & colli & lumborum dolor invasit. A ventre pauca biliosa, tenuia, sincera reddidit. Urinæ tenues, subnigræ. Sexto verò postquam eam febris arripuit, sub noctem deliravit. Septimo omnia exacerbata sunt. Sine somno deliravit, siticulosa: Dejectiones omnes biliosæ, surbrubæ. Octavo riguit; dormivit copiosius. Nono cum iisdem fuit. Decimo, crura cum labore dolebant, cordis (oris ventriculi) rursus dolor invasit, cum capitis gravitate, non deliravit, dormivit magis, venter restitit. Undecimo (sudavit) minxit urinas melioris coloris, subsidentiam habentes copiosam, melius se habuit. Decimo quarto riguit. Febris acuta. Decimo quinto

quinto vomuit biliosa, flava, subcrebra, sudavit, sine febre fuit: Per noctem autem febris acuta; urinæ crassæ albam habentes subsidentiam. 16, exacerbationem nocte habuit, & cum difficili tolerantia, non dormivit, deliravit. 18, Siticulosa: Lingua exaruit. Non dormivit. Deliravit multum, dolebant ei crura. Ad diem autem 20 mane parum rigit. Comatosa, quieta, dormivit, vomuit biliosa pauca & nigra, sub noctem surda facta est. Circa 21, lateris sinistri gravitas undique cum dolore infestavit: parum tussit. Urinæ autem crassitiem habentes, turbidæ, subrubræ, repositæ non subsidebant. Cetera verò levius habebat, non sine febre. Statim à principio, in faucibus dolorem & ruborem habuit, & gurgulionem revulsum, fluxio acris, mordax, falsa usque ad finem perseveravit. Circa 27, sine febre fuit. Urina habuit sedimentum. Latus nonnihil dolebat. Circa 34, febris eam corripuit. Venter biliosis turbatus est. 40, vomuit pauca biliosa. Judicata est perfectè, & à febre liberata est.

Ægrotus Sextus.

**C**LEONACTIDEM, qui supra Heracleum decumbibat (ωὐδ) febris ardens corripuit incerta periodo. A principio dolor capitis & sinistri lateris adfuit, cæterorumque membrorum, perinde ac ex lassitudine, labores. Febriles exacerbationes subinde & sine ordine invadebant. Sudores quidem nunc aderant, nunc minime. Maxima ex parte incidebant paroxysmi in dies decretorios præcipue. Circa 24, frigescebant ei (Valesio *ἐπὶ πόσιν*, doluerunt) extremæ manus. Vomuit flava, biliosa, satis multa, paulo post virulenta, quibus

## HIPPOCRATES

bus omnibus sublevatus est. Circa 30 diem cepit sanguis fluere ex utrâque nare. Et hæc erraticè & paulatim ad judicationem usque. Non abhorruit a cibo, neque sitiit per totum tempus, neque somno caruit. Urinæ tenues, non tamen sine colore. 40 autem, minxit subrubra, sedimentum multum subrubrum habentia. Sublevatus est. Post hæc variarunt urinæ, nunc quidem sedimentum habebant, nunc non. 60, urinis sedimentum multum & album & læve adfuit. Remissa sunt omnia. Febris intermisit. Urinæ rursus tenues, sed boni coloris. 70, sine febre fuit. Intermisit dies decem. Octogesimo riguit. Febris eum arripuit acuta, sudavit multum. Urina habuit sedimentum rubrum, læve, perfecte judicatus est.

---

Ægrotus Septimus.

*Æger octavus.*

**E**RASINUM, qui prope Bootæ torrentem habitabat, febris ardens post cœnam corripuit; noctem perturbatè transegit, diem primum quietum, noctem molestam habuit. Secundo omnia exacerbata sunt, sub noctem deliravit. Tertium laboriosè transegit, deliravit multum. Quartus fuit molestissimus. Noctè autem nihil dormivit. Insomnia aderant & cogitationes. Deinde pejora & magna & periculosa, timor, difficilis tolerantia. Quintò manè recreatus est. Intelligebat omnia. Multum verò antè meridiem furiit, continere se non poterat. Extrema erant frigida, sublivida. Urinæ crudæ. Mortuus est sub solis occasum. Huic febres ad finem usque cum sudore erant. Hypochondria sublimia (μείωρα) contentio cum dolore. Urinæ nigræ habentes suspensiones rotundas, nec subsidebant, ex ventre autem reddebat



reddebat stercus. Sitiebat usque ad finem, non tamen vehementer. Convulsiones multæ cum sudore circa mortem usque ad finem.

### Ægrotus Octavus.

**M**ETONEM febris vehemens corripuit cum *Eger sep-*  
lumborum gravitate & dolore. 2do. Cum *timus.*  
multum aquæ biberet, alvus benè egressit. 3tio.  
Capitis gravitas; dejectiones tenues; biliosæ, sub-  
rubræ. 4to. Omnia exacerbata sunt. Fluxit à  
dextrâ nare sanguis paululum bis, noctem labo-  
riosè transegit. Dejectiones quales tertio die.  
Urinæ nigras habebat; in quibus pendebant sub-  
nigra sparsa. Non subsidebant. 5to. Copiosè  
sanguis fluxit sincerus ex nare sinistrâ. Sudavit.  
Judicatus est. A judicio insomnis erat, delira-  
bat. Urinæ tenues, subnigræ. Capitis perfus-  
sione usus est. Dormivit. Mente constitit. Mor-  
bus non repetiit. Sed fluxit sanguis sæpe post  
judicium.

### Ægrotus Nonus.

**C**RITONI in Thaso erecto & ambulanti pedis  
pollex vehementer dolere cœpit. Decubuit  
eodem die, horrescens, fastidiosus, parum inca-  
lescens. Nocte deliravit. 2do. Tumor per totum  
pedem & usque ad talum subrubens & cum con-  
tentione. Pustulæ nigræ. Febris acuta. Insa-  
niit. A ventre verò mera biliosa copiosa effluxe-  
runt. Mortuus est a principio secundo die.

## Ægrotus Decimus.

**C**LAZOMENIUM, qui decumbebat juxta puteum Phrinichidæ, febris vehemens corripuit. A principio dolebant illi caput & collum & lumbi. Statim surditas accidit. Somno carebat. Febris acuta corripuit eum. Hypochondrium attollebatur cum tumore, sed contentione exigua. Lingua arida. 4to. Per noctem deliravit. 5to. Cum dolore omnia sunt exacerbata. Circa undecimum autem nonnihil remissa. Ex ventre ab initio, & usque ad 14, multa tenuia aquei coloris reddebant. Quod ad dejectiones attinet, cum bona tolerantia transigebat. Deinde venter restitit. Urinæ usque ad finem tenues quidem, boni autem coloris, & multam habebant suspensionem dispersam; non subsidebant. 16. Minxit paulo crassius, quod habebat exiguam subsidentiam. Sublevatus nonnihil est. Melius sibi constitit. 17. Rursus tenues fluxerunt. Secundum utramque aurem tumor cum dolore ortus est. Somno carebat. Delirabat. Crura illi dolebant. 20. Sine febre, judicatus est. Non sudavit. Omnia intelligebat. Circa autem 27, coxæ dextræ fortis dolor ortus est, qui cito sedatus est. Qui vero ad aures tumores, neque subsidebant, neque suppurabant, dolebant tamen. 31. Ex diarrhœa multa aquosa prodierunt, cum excrementis dysentericis. Urinas crassas minxit. Subsederunt qui circa aures tumores. 40. Doluit dexter oculus. Videbat obtusius. Redit ad statum.

Ægrotus

Ægrotus Undecimus.

**D**ROMEADÆ uxorem, quæ filiam prepererat, & aliis omnibus secundum rationem procedentibus, 2do die rigor accepit. Febris acuta. Cepit primo dolere circa hypochondrium, cum fastidio, horrore & inquietæ corporis iactatione. Sequentibus diebus non dormivit. Spiritus magnus & rarus, subito revulsus & retractus. 2do, ab eo quo riguit, ex alvo bene processerunt stercora. Urinæ crassæ, albæ, turbidæ, quales fiunt ex subsidentibus cum repositæ per multum tempus perturbantur. Non subsidebant. Noctu non dormivit. 3tio. Circa meridiem cum rigore febris acuta corripuit. Urinæ similes. Hypochondrii dolor. Fastidiosa. Noctem difficulter tulit. Non dormivit. Sudor accidit per totum corpus frigidus. Cito autem recaluit. 4to. Circa hypochondrium nonnihil sublevata est: Capitis vero gravitas cum dolore. Levi sopore detenta est. Paucus & narius sanguis stillavit. Lingua arida. Siticulosus erat. Urinæ tenues, oleosæ. Parum dormivit. 5to. Siribunda, fastidiosa. Urinæ similes. Ab alvo nihil deiecit. Circa meridiem multum deliravit, & rursus cito parum rediit ad mentem. Surrexit, mox sopore correpta est. Refrigeratio exigua. Nocte dormivit, deliravit. 6to. Mane riguit, cito recaluit. Toto corpore sudavit. Extrema frigebant. Deliravit. Spiritus magnus & rarus. Paulo post convulsiones à capite coeperunt. Subito mortua est.

## Ægrotus Duodecimus.

**H**OMO quidam incallescens largius cœnavit & potavit, nocte vomuit omnia, febris acuta corripuit eum hypochondrii dextri dolore. Phlegmone submollis ex externa parte (alii ex interna parte.) Noctem difficulter tulit. Urinæ initio rubræ crassitiem habentes. Repositæ non subsidebant. Lingua arida. Non valde siticulosus. 4to. Febris acuta corripuit, cum omnium membrorum dolore. 5to. Minxit læve, oleosum, multum. Febris acuta perseveravit. 6to. Vesperi multum deliravit. Neque nocte dormivit. Septimo omnia exacerbata sunt. Urinæ similes. Verba multa proferebat, nec se continere poterat. Ab alvo autem cum irritatione exierunt humida, turbata, cum lumbricis. Nox similiter laboriosa. Mane, post rigorem, febris corripuit acuta. Sudavit multum, sine febre fieri visus est. Non multum dormivit. Ex somno refrigeratio accidit & sputatio. Vesperi multum deliravit. Paulo post vomuit nigra, pauca, biliosa, 9. Refrigeratio. Deliravit multum, non dormivit. 10. Ei crura doluerunt. Omnia exacerbata sunt. Deliravit. Undecimo, mortuus est.

## Ægrotus Decimus Tertius.

**M**ULIEREM quæ decumbebat in littore, trimestri foetu gravidam, febris vehemens invasit. Statim cœperunt dolere lumbi. Tercio



tertio die doluit collum & caput secundum claviculam & dextram manum. Cito autem lingua privata est voce, dextra manus elanguit cum convulsione apoplectico modo. Deliravit omnino. Noctem difficulter tulit. Non dormivit. Venter turbatus est biliosis, paucis, sinceris. Quarto, lingua privata est voce. Convulsio eorundem, dolor omnium membrorum permanebat, circa hypochondrium tumor aderat cum dolore. Non dormivit. Deliravit omnino. Venter turbatus. Urinae tenues non boni coloris. Quinto, febris acuta corripuit cum hypochondrii dolore. Deliravit omnino. Dejectiones biliosae. Per noctem sudavit, & febre liberata est. Sexto, mente constitit. Omnia sublevata sunt. Circa claviculam sinistram dolor permanebat. Stiticolosa. Urinae tenues. Non dormivit. Septimo, tremor accidit, levi sopore & delirio detenta est parvo. Dolores secundum claviculam & brachium sinistrum permanebant. Alia verò sublevata sunt. Omnia intelligebat. Tribus diebus eam reliquit febris. Undecimo rediit, & rigore suborto febris eam corripuit vehemens. 14. Vomuit biliosa, flava, copiosa. Sudavit. Sine febre. Judicata est non sine dolore ex iisdem passionibus.

Ægrotus Decimus Quartus.

**M**ELIDA, quæ decubuit juxta templum Junonis, coepit caput & collum & pectus vehementer dolere. Statim eam corripuit febris acuta. Menstruus sanguis paucus apparuit. Do-

lores omnium horum continui erant. Sexto, sopor occupavit cum fastidio, horrore & malarum rubore. Parum deliravit. Septimo, sudavit, Febris intermisit. Permanebant dolores. Reversata est. Somni pauci, urinae usque ad finem, boni quidem coloris, sed tenues. Dejectiones tenues, biliosae, mordaces, valde paucae, nigrae, foetidae prodierunt. In urinis subsidentia alba, laevis. Sudavit. Judicata est perfectis undecimo.

EPI-

EPISTOLAE DE VITA ET MORIBUS

M  
 ELIDA, dux decembris iuxta tempus iano-  
 nis, hic cepit caput & colum & pedes ve-  
 hementer dolere. Sed cum comperit febrem  
 acutam, multum faciem suam appropinquavit. Hoc  
 est, cum vultu suum faciem suam appropinquavit.

EPIDEMIORUM

Liber Secundus.

Sectio Prima.

**I**N ardoribus sine pluvia, maxima ex parte absque sudore febres contingunt. In his si tenuior pluvia guttatim stillaverit, copiosiores sudores statim in febribus sunt.

Febres ardentes æstate magis grassantur.

Ver in univèrsum saluberrimum est, & minime lethale.

Quæ judicant in melius, ne statim appareant.

Judicatoria non judicantia, partim lethalia sunt, partim difficilis judicationis.

Quæ præmaturius judicantur, cum cruda sunt omnia, recidivas portant, sin minus, acrisiam. Fluxus sanguinis largi ex naribus solvunt multa, ut Heragoræ. Non agnoscebant medici, (i. e. judicarium, sed malum & noxium putabant.)

Sectio Secunda.

**A**QUA quæ celeriter calefcit & celeriter frigescit, semper levior est. *Aph. 16. sect. 5.*

L 4

Cui-

## HIPPOCRATES

Cuidam coxa dolebat antequam conciperet; postquam autem concepit, non amplius doluit. Vigesimo die a partu rursus doluit, peperit igitur masculum.

Hieronij iudicatio facta est decimo quinto die, (hoc rarum, ideo ab Hippocrate notatum.)

## Sectio Tertia,

**Lib. 6.** **O**SCITATIONES assiduas, longa spiratio sanat.  
**Sect. 2.** Iis qui non bibunt, aut ne vix quidem,  
**Aph. 9.** brevis spiratio plurimum confert.  
**Aph. 12.** Quæ relinquuntur in morbis post crisin, reci-  
**Sect. 2.** divas facere solent.

Quarto die facti sanguinis è naribus fluxus, difficilem faciunt iudicationem.

**Lib. 6.** Quæ febres diem unum intermittentes, altero  
**Sect. 2.** superrigent, iudicatione ad septimum circuitum  
**Aph. 14.** terminantur.

## Sectio Quarta,

**Lib. 6. E-** **I**N Aeno qui leguminum esu continenter ute-  
**pid. Sect. 4.** bantur mares & foeminae, crurum impotentia  
**Aph. 11.** laborabant. Rursus etiam qui orobum comede-  
 bant, genuum dolore torquebantur.

## Sectio Quinta.

**Q**UICUNQUE rufi sunt & acuto naso, ac parvis oculis, ii maligni sunt: Qui vero rufi



tusi, fimi, & magnis oculis, boni. Vocis gracilitatem solvit varix ad sinistrum & dextrum testem subortus; absque horum altero fieri non potest, ut solvatur.

Steriles fovere, ac pharmaco uti oportet.

Qui repente voce privantur, si sine febre sint, his venam secare oportet.

Si hydropicum tussis corripiat, malum.

*Aph. 35.*

Si quis statim animo linguatur, calidis omnibus uti debet; sin minus, vinum bibere, & cibis repleri.

*Sect. 6.*

Si auris doleat, lacte utatur.

Oris ventriculi morsum, merum in pane, calido exhibitum, sanat.

Vomitum solvitur exhibitio aquæ calidæ potu, ut vomat æger.

Nisi die legitimo recedat febris, necesse est re-

*Lib. de locis in homine.*

### Sectio Sexta.

**L**ONGÆVI plures dentes habent.

Balbi, celeri lingua præditi, melancholici, biliosi & iracundi sunt.

Qui magnum caput, oculos nigros & magnos, nasum crassum & sinum habent, ii boni sunt.

Prædicere mortem aut vehementes dolores, medico decorum est.

Numerorum tertius validissimus est.

Cynanchen & ophthalmiam venæ sectio curat.

Mulieri menstrua ut cohibeas, cucurbitulam

*Aph. 50. maxi-Sect. 5.*

## HIPPOCRATES

maximam secundum mammam affigere oportet.

Trimestris foetus omnia habet manifestè figurata.

Urinæ stillicidium solvit venæ sectio.

Aph 36.

Seç, 6.

Gravissimos aurium dolores affixa cucurbitula tollit.

Ad reduvias galla nigra cum melle prodest.

## EPIDEMIORUM.

## Liber Tertius.

## Sectio Prima.

## Ægrotus Primus.

**P**YTHION, qui habitabat juxta Telluris ædem, hunc cepit tremor à manibus. Primo die, febris acuta, delirium. 2do. Omnia exacerbata sunt. 3tio. Eadem. 4to. A ventre pauca, mera, biliosa fluxerunt. 5to. Omnia exacerbata sunt. Somni tenues, & alvus reficitur. 6to. Sputa varia subfubra. 7mo. Os distortum est. 8vo. Omnia exacerbata sunt. Tremores perseverabant. Urinæ ab initio usque ad octavum tenues, decolores, suspensiones

nes habentes nebulosas. 10. Sudavit. Sputa sub-  
cocta. Judicatus est, & urinæ subtenuēs circa ju-  
diciū. Quadraginta autem diebus post judiciū,  
suppuratio facta est circa sedem, & stranguriosus  
etiam abscessus, *π. π. ου. μ. υ.* probabile est, mul-  
titudine urinarum, die 40, sanitatem illi conti-  
gisse.

**Ægrotus Secundus.**

**H**ERMOCRATEM qui decumbebat juxta no-  
vum murum febris ingens corripuit. Cœpit  
capitis & lumborum dolore affici, hypochon-  
drium molliter contendebatur. Lingua ab ini-  
tio adusta fuit. Statim obsurdit. Insomnis  
erat, nec valde siticulosus. Urinæ crassæ, ru-  
bræ, repositæ non subsidebant. A ventre usta  
non pauca exhibant. 5to die minxit tenuia,  
habebant suspensionem, non subsidebant. Sub  
noctem deliravit. 6to. Ictericus factus est. Om-  
nia exacerbata sunt. Mente non constabat.  
Septimus cum difficili tolerantia. Urinæ tenu-  
es, similes. Sequentibus diebus eodem modo se  
habuit. Circa 11 verò, omnia visa sunt esse  
sublevata. Coma incepit. Urinæ crassæ, sub-  
rubræ, infra tennes, non subsidebant. Placide  
ratiocinabatur. 14. Sine febre. Non sudavit.  
Dormivit. Intelligebat omnia. Urinæ similes.  
Circa 17, rediit morbus. Incaluit diebus se-  
quentibus. Febris acuta. Urinæ tennes. Rur-  
sus 20, judicatus est, a febre liber. Non suda-  
vit. Cibum non capiebat per totum tempus.  
Mente constabat. Loqui non ppterat. Lingua  
arida, non sitiebat. Dormiebat soporofus. Circa





græ, pingues, viscidæ, foetidæ. Dormivit, mente melius constabat. 7mo. Lingua sicca, siticulosa. Non dormivit, deliravit. Urinæ tenues non boni coloris. 8vo. Dejectiones nigræ, exiguæ, consistentes. Dormivit, intelligebat, siticulosus non valde. 9no. Ex rigore febris acuta corripuit. Sudavit, perfrixit, deliravit. Dexter oculus distortus est, lingua arida, siticulosus erat, & infomnis. 10. Eadem. 11. Intelligebat omnia. Febre liberatus erat. Dormivit. Urinæ tenues circa judicationem. Duos dies febris intermisit. 14. Rediit. Statim per noctem non dormivit; mente motus est. Omnino deliravit. 15. Urina turbata, qualis sit ex iis quæ subsederunt, quum agitantur. Febris acuta; omnino deliravit; non dormivit. Genua & tibiæ dolebant. A ventre autem, glande apposita, nigra stercora exierunt. 16. Urinæ tenues, habebant enazorema nebulosum; deliravit. 17. Summo mane extremæ partes frigebant; contegebatur. Febris acuta; toto corpore sudavit; sublevatus est; mente melius constabat. Non est a febre liberatus; siticulosus; vomuit biliosa, flava, pauca; a ventre autem stercora exierunt. Paulo post nigra, pauca, tenuia. Urinæ tenues non boni coloris. 18. Mente non constabat; sopore tenebatur. 19. Eodem erat in statu, urinæ tenues. 20. Dormivit. Intelligebat omnia; sudavit. A febre liberatus est. Non sitivit, urinæ autem tenues. 21. Parum deliravit; parum sitiebat. Hypochondrii dolor, & circa umbilicum palpitatione usque ad finem manens occupavit. 24. Urinis hypostasis. Intelligebat omnia. 27. Coxæ dextræ dolor cepit. Urinæ tenues, habentes subfidentiam. Alia placidissimè se habebant. 29. Dexter oculus doluit. Urinæ tenues erant. 40.

Ecgssit

Egessit pituitosa, alba, copiosa. Sudavit multum, & toto corpore. Perfecte iudicatus est.

### Sectio Secunda.

#### Ægrotus Quartus.

**I**N Thaso, Philistes diuturno capitis dolore conflictatus, tandemque sopore aliquantulum correptus, decubuit. Excitata verò post potationem febre, dolor exacerbatus est. Nocte incaluit primum. Primo die, vomuit biliosa, pauca, flava primum. Postea æruginosa plurima. A ventre stercora fluxerunt. Noctem difficulter tulit. 2do. Surditas accidit, & febris acuta, cum hypochondrii dextri contentione, quæ in partes internas vergebat. Urinæ tenues, pellucidæ, habentes suspensum genituræ simile. Parum insanivit circa meridiem. 3tio. Graviter se habuit. 4to. Convulsionες acciderunt. Exacerbata sunt omnia. 5to. Mane mortuus est.

#### Ægrotus Quintus.

**C**HERIONEM qui decumbebat juxta Demænetum, ex potu, febris vehemens corripuit. Statim capitis gravitate cum dolore laboravit.

ravit. Non dormivit. Alvus turbata est tenuibus, subbiliosis. 3tio. Febris acuta invasit, et capitis tremor, præcipue labii inferioris. Paulo post rigor, convulsionēs. Omnino deliravit. Noctem difficulter tulit. 4to. Quievit. Parum dormivit. Deliravit. 5to. Laboriose se habuit. Omnia exacerbata sunt, delirium, nox molesta, non dormivit. 6to. Eadem. 7mo. Superriguit. Febris acuta corripuit, toto corpore sudavit. Judicatus est. Huic perpetuo ab alvo dejectiones biliosæ, exiguæ, sinceræ prodierunt. Urinæ tenues, boni coloris, suspensum nebulosum habentes, circa 8vum. Minxit melioris coloris urinas, habentes hypostasim albam, exiguam. Mente constabat. Febris intermisit. Quæ 9no rediit. 14. Febris acutaprehendit. Sudavit. 16. Vomuit biliosa, flava, satis multa. 17. Superriguit. Febris acuta, sudavit. A febre decretorie liberatus est. Urinæ post recidivam & judicationem, melioris coloris, subsidentiam habentes, neque deliravit in recidiva. 18. Incalescebat parum, insuper sitiebat. Urinæ tenues, suspensum quid nebulosum habentes. Parum deliravit. Circa 19, a febre liberatus. Circa cervicem habebat dolorem, urinis subsidentia aderat. Perfecite judicatus est 20. π. χ. π. ο. ζ. υ. i. e. Probabile est multitudinem urinæ Cherionem 20. die sanatum.

Ægrotus

## Ægrotus Sextus.

**E**URYANACTIS filiam virginem febris vehemens corripuit. Permansit usque ad finem sine siti, et quævis alimenta respuebat. A ventre pauca exierunt. Urinæ tenues, exiguæ, non boni coloris. Incipiente febre circa sedem, dolēbat. 6to die, febre libera, non sudavit. Judicata est. Quod autem circa sedem, parum suppuratum est, et exivit cum judicatione. Post judicationem die 7mo, riguit, nonnihil incaluit, sudavit. Post judicationem 8vo die, riguit non multum, postea vero extrema frigida semper fuerunt. Circa 10, post eum quem habuerat sudorem, deliravit, & rursus ad mentem confestim rediit. Dicebant autem eam hæc pati, quod gustasset racemum. Intermittens verò, 12mo, rursus deliravit. Venter turbatus est biliosis, paucis, sinceris, tenuibus & mordacibus, crebro surgebat. 7mo. Quo postremum deliraverat, mortua est. Hæc incipiente morbo doluit fauces, & perpetuo ruborem habebat, & columella revulsa fuit. Fluxiones multæ, exiguæ, acres. Tussit concocta. Nihil excreabat. Nulum cibum toto tempore accipere poterat, neque appetebat quicquam, neque sitiebat, neque bibit quicquam notatu dignum. Tacita, nihil loquebatur, tristis, desperata statim erat. Erat autem nativa quædam ad tabem propensio.

Ægrotus



Ægrotus Septimus.

**A**NGINOSA quæ juxta Aristionem agebat. Hæc primum a lingua incepit. Obscura vox erat, lingua rubra & resiccata. Primo die horrida. Incaluit. 3tio. Rigor, febris acuta invasit; cervicis tumor subruber, durus, & super pectus ab utraque parte. Extrema frigida, livida. Spiritus sublimis. Potum per nares rejiciebat; bibere non poterat; dejectiones & urinæ restiterunt. 4to. Omnia exacerbata sunt. 5to mortua est. π. δ. ι. ε. θ. i. e. πιθανόν διαχωρημάτων ἐπισχεθῆναι εἰς θάνατον. Probabile dejectionibus suppressis 5to, mortuam.

Ægrotus Octavus.

**A**DOLESCENTEM illum, qui decumbebat in foro Mendacium, vehementis febris corripuit, ex lassitudinibus & laboribus & cursibus insolitis. Primo alvus turbata est biliosis, tenuibus, multis. Urinæ tenues, subnigræ; non dormivit; siticulosus fuit. 2do. Omnia exacerbata sunt, dejectiones plures, intempestiviores; non dormivit. Mente turbatus fuit, & levi sudore perfusus. Tertium difficulter tulit, siticulosus, anxius, multum se jactavit & perplexus erat; deliravit. Extrema livida & frigida, hypochondrii contentio submollis utrinque. 4to. Non dormivit; pejor se habuit. 7mo. Mortuus est. Circa vigesimum ætatis annum agebat. π. ξ. ζ.

θ. i. e. πιθανόν ξένον τι ἐβόλην θάνατον. Probabile insolens quiddam. 7mo die mortem attulisse.

### Ægrotus Nonus.

**M**ULIER quæ decumbebat juxta Tifame-  
num. Huic volvulosa moleste concita-  
bantur; vomitibus multis torquebatur; potum  
continere non poterat; dolores aderant circa hy-  
pochondria, & in inferioribus secundum ventri-  
culum partibus. Dolores & tormina continen-  
ter affligebant; non erat siticulosa; incalescebat.  
Extrema frigida usque ad finem. Fastidiosa; sine  
somno. Urinæ tenues, paucæ; excretiones cru-  
dæ, tenues, paucæ; non erat remedio locus; mor-  
tua est.

### Ægrotus Decimus.

**M**ULIEREM quandam earum quæ apud  
Pantimedem degebant, ex abortu recen-  
tis foetus, vehemens febris primo die corripuit.  
Lingua sicca, siticulosa; fastidiosa; infomnis e-  
rat. Alvus turbata est tenuibus, multis, crudis,  
2do. Superriguit; febris acuta invasit; ex alvo  
multa egressit. Non dormivit. 3tio. Dolores au-  
gebantur. 4to. Deliravit. 7mo. Mortua est.  
Alvus per totum morbum humida, cum deje-  
ctionibus multis tenuibus, crudis. Urinæ pau-  
cæ, tenues; febris ardens.

Ægrotus

Ægrotus Undecimus.

**A**LTERAM ex abortu circa 5tum mensem Oecetæ uxorem febris vehemens corripuit. Initio comatosa erat, & rursus insomnis, cum renum dolore & capitis gravitate. 2do. Alvus turbata est paucis, tenuibus, meris primum. 3tio. Plura & deteriora. Nocte nihil dormivit. 4to. Deliravit. Timores, tristitiæ aderant. Dexter oculus distortus est; sudore circa caput paucio & frigido, maduit; extrema frigida. 5to. Omnia exacerbata sunt. Multum deliravit, & rursus celeriter ad mentem rediit; siticulosa erat & insomnis. Alvus multis & meris, usque ad finem defluxit. Urinæ erant tenues, paucæ, subnigræ, extrema frigida, sublivida. 6to. Eadem. 7mo. Mortua est phrenitide.

Ægrotus Duodecimus.

**M**ULIEREM, quæ decumbebat in foro Mendacium, enixam primum laboriose masculum, vehemens febris corripuit. Mox in principio siticulosa; fastidiosa; dolebat cor; lingua arida; alvus turbata tenuibus, paucis; non dormivit. 2do. Parum riguit, febris acuta invasit; paucus sudor circa caput & frigidus diffusus est. 3tio. Laboriose ex alvo cruda multa tenuia fluxerunt. 4to. Superriguit; omnia exacerbata sunt; insomnis. 5to. Laboriose se habuit. 6to.

M 2

Eadem.

Eadem. Ab alvo fluxerunt humida multa. 7mo. Superriguit. Febris acutaprehendit. Sitis multa aderat & corporis jactatio; circa vesperam frigidus toto corpore sudor dimanavit. Perfrixit. Extrema erant frigida, nec recalescebant, & rursus ad noctem superriguit. Extrema non recalescebant. Non dormivit; parum quiddam deliravit, & rursus cito mente constitit. 8vo. Circa medium diei recaluit; siticulosa; comatosa; fastidiosa; vomuit biliosa, pauca, flava; noctem difficulter tulit; non dormivit; minxit multum, confertim, inscia. 9no. Remissa sunt omnia; erat comatosa; ad vesperam parum superriguit; vomuit amara, biliosa. 10. Rigor accidit; febris exacerbationem habuit, non dormivit quidquam. Mane minxit multum, subsidentiam non habens. Extrema recalefacta sunt. 11. Vomuit virulenta, biliosa; riguit non mulo post, & rursus extrema frigida. Ad vesperam rigor, sudor; vomuit multa. Noctem laboriose transegit. 12. Vomuit multa, nigra, foetida. Singultus multus adfuit, & sitis laboriosa. 13. Nigra, foetida, multa vomuit; rigor obortus est. Circa meridiem voce privata est. 14. Fluxit sanguis de naribus. Mortua est. Huic per totum alvus humida fuit, & horrebat. Annum ætatis agebat circiter 17. Febris ardens.



Sectio Tertia.

Ægroti 16.

Ægrotus Primus.

**I**N Thaso Parium, qui decumbebat supra domum *Artemesii*, febris corripuit acuta, circa initia continua, ardens, siticulosa. Ab initio comatosus erat, rursusque insomnis. Alvus turbata inter initia. Urinæ albæ. 6to. Minxit oleosum; deliravit. 7mo. Exacerbata sunt omnia. Nihil dormivit, sed urinæ similes, & mens turbata. Ex alvo autem biliosa, pinguis, fluxerunt. Deinde, 8vo, parum a naribus destillavit. Vomuit virosa, pauca, parum dormivit. 9no. Eadem adfuerunt. 10. Omnia remiserunt. 11. Sudavit non per totum; circumfrigit quidem, cito autem recaluit. 12. Febris acuta fuit; dejectiones erant biliosæ, tenues, multæ; urinis enzorema; deliravit. 17. Laboriose transmissus est; neque somni aderant, neque febris intendebatur. 20. Sudavit toto corpore; insomnis; dejectiones erant biliosæ; cibum averfabatur; comatosus erat. 24. Recidiva contigit. 34. Sine febre alvus non substitit; & rursus recaluit. 40. Sine febre. Alvus non diu restitit; cibum averfabatur; parum rursus febricitavit, & perpetuo erraticæ; aliquando a febre liber, aliquando non, si enim aliquid inermisisset, & allevata esset, rursus revertebatur. Cibariis

multis & malis utebatur; somni mali in recidivis. Delirabat. Urinas tunc reddebat crassas quidem, verum turbatas & pravas. Alvus adstricta fuit, & rursus soluta; febriculæ aderant continuæ; dejectiones multæ, tenues. 12 die, Mortuus est. Huic alvus ab initio ad finem usque lubrica erat, excernebatque biliosa. liquida, multa, aut, si subsisteret, fervida & cruda. Urinæ usque ad finem malæ. Comatosus erat, aut plerumque cum doloribus insomnis; cibos fastidiebat, & continenter febre ardente laborabat.

---

### Ægrotus Secundus.

**M**ULIEREM in Thaso juxta Frigidam decumbentem, cum filiam peperisset, nec purgationes procederent, 3tio die febris acuta cum horrore corripuit. Multo autem ante partum tempore ex febre decumbebat, & cibum fastidiebat. Postquam verò riguisset, continuæ fuerunt febres acutæ & cum horrore. 8vo, & sequentibus diebus multum deliravit, rursusque cito ad mentem rediit. Alvus turbata est multis, tenuibus, & aquosa bile permixtis. Non sitiebat. 11. Constabat mente, comatosa tamen erat. Urinas multas, tenues & nigras reddidit; insomnis erat. 20. Parum circumfrixit, & cito rursus recaluit. Parum deliravit, insomnis erat, & venter eadem demisit. Urinæ aquosæ & multæ erant. 27. A febre immunis fuit, & alvus substitit. Non multo post vehementi & diuturno dextræ coxendicis dolore vex-

vexata est. Febres rursus comitabantur, & urinæ aquosæ. 40. Coxendicis dolores remiserunt; tussis autem continuæ, humidæ, multæ. Alvus substitit. Cibos averfabatur. Urinæ eadem; febres omnino quidem non definebant, sed erraticas aliquando habebant exacerbationes, aliquando non. 60. Tussis sine signis evanuerunt, nulla enim sputorum concoctio apparuit, neque alius consuetus abscessus. Maxilla etiam dextra convulsa est; comatosa; rursus deliravit, & cito ad mentem rediit. Cæterum a cibis aversum habebat animum. Maxilla autem ad locum suum rediit. Alvus biliosa pauca reddidit. Febricitavit acutius cum horrore, & sequentibus diebus vox defecit, rursusque rediit ad mentem, & loquebatur. Et 80. mortua est. Huic urinæ usque ad finem erant nigrae & tenues, & aquosæ; & coma comitabatur. Cibum non sumebat; animo erat dejecto; insomnis; ira & inquietudine torquebatur; animo erat melancholico.

Ægrotus Tertius.

**I**n Thaso Pythionem, qui decumbebat supra Herculis fanum, ex laboribus & lassitudinibus & pravo victu, rigor magnus & febris acuta corripuit. Lingua arida erat. Siticulosus & biliosus. Non dormivit; urinæ subnigræ suspensum quid sublime habebant; non sudavit. Altero sub meridiem die, extremarum partium refrigeratio accidit, & maxime circa manus & caput. Obmutuit (*ἀναυδος*) vox defecit (*ἄφωνος*) brevem spiritum traxit, post diuturnum tempus

recaluit; sitiit; nocte quievit; sudavit circa caput parum. Tertium diem quietum habuit. Vesperī circa solis occasum aliquantulum frixit, turbatio accidit. Noctem laboriosè transegit. Nihil dormivit. Ex alvo pauca stercora compacta exierunt. 4to. Mane quievit, circa meridiem omnia exacerbatā sunt. Frixit; obmutuit; vox defecit; deterius se habuit; recaluit. Post aliquod tempus minxit nigra suspensum quid habentia. Noctem quietam habuit, dormivit. 5to. Allevatus esse visus est. Circa ventrem tamen pondus sensit cum dolore. Siticulosus fuit, noctemque habuit molestam. 6to. Mane quievit, vesperī autem dolores creverunt; exacerbationem habuit; injecto verò clystere vesperī ex alvo probe deiecit; nocte dormivit. 7mo die, fastidiosus erat & inquietus; minxit oleosum; noctem turbulente transegit. Deliravit; nihil dormivit. 8vo. Mane quidem dormivit parum; mox accidit refrigeratio, vocis defectio, spiritus exilis & imminutus. Vesperī rursus recaluit. Deliravit; instante jam die parum levatus est; dejectiones erant meræ, paucæ, biliofæ. 9no. Soporosus erat, fastidiosus, & quum excitabatur non valde siticulosus. Circa solis occasum moleste sese habuit; deliravit; noctem habuit incommodam. 10. Mane defecit vox; multa refrigeratio; febris acuta; multus sudor. Mortuus est. Labores huic diebus paribus accidebant.

Ægrotus



*Ægrotus Quartus.*

**P**HRENITICUS primo die quo decubuit vomuit æruginosa, multa, tenuia; febris corripuit cum horrore; multus sudor & continuus toto corpore dimanavit; capitis & colli gravitas cum dolore. Urinæ tenues, suspensiones exiguæ, dispersæ. Non sudavit. Ab alvo ejecit sterqus confertim, multa deliravit, nihil dormivit. 2do. Mane vox defecit. Febris acuta invasit. Sudavit. Non intermisit. Palpitationes per totum corpus. Nocte convulsiones. 3tio. Exacerbata sunt omnia. Mortuus est (secundum Foësum) quarto.

---

*Ægrotus Quintus.*

**I**N Larissa Calvus femoris dextri repentino dolore correptus est; nihil eorum quæ offerebantur juvabat. Primo die febris acuta & ardens sensim corripuit, dolores autem comitabantur. 2do. Femoris dolores remiserunt; febris autem intensa est; submoleste sese habuit, non dormivit. Extremæ partes frigidæ erant. Urinarum non probarum copia prodibat. 3tio. Femoris dolor sedatus est; mentis autem alienatio accidit & perturbatio & multa jactatio. 4to. Circa meridiem mortuus est acutissime.

*Ægrotus*

## Ægrotus Sextus.

**A**BDERÆ Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Multum sitiebat, anxius erat, potum continere non poterat; erat sublienosus, & capitis gravitate laborabat. Primo fluxit sanguis multus ex sinistra nare; febris intendebatur. Minxit multum, turbatum, album, repositum, non subsidebat. 2do. Omnia exacerbata sunt. Urinæ vero crassæ quidem erant, sed magis residentes, & anxietas levata est; dormivit. 3tio. Febris remissa est. Urinæ copiosæ, coctæ, multam hypostasim habentes. Noctem quiete transigit usque ad medium diem, sudavit sudore multo calido. 4to die, per totum corpus à febre liberatus est, & judicatus. Non rediit. Morbus erat acutus.

## Ægrotus Septimus.

**A**BDERÆ virginem, quæ decumbebat in via sacra, febris ardens corripuit. Erat autem siticulosa & insomnis. Fluxerunt muliebria primum ipsi. 6to. Fastidium, multum ruborem, contraxit, cum horrore & inquietudine. 7mo. Eadem perseverarunt. Urinæ tenues quidem, boni autem coloris; alvus commodè habebat. 8vo. Surditas accidit & febris acuta; insomnis erat & anxia; horrebat; intelligebat. Urinæ similes. 9no, et sequentibus, eadem. Manebat item surditas. 14. Mens turbata; febris remisit.

17. E naribus sanguis fluxit multus. Surditas parum remisit, sequentibus fastidium & surditas aderat & delirabat. 20. Pedum dolor coepit. Surditas & delirium intermisit. Fluxit parum sanguinis de naribus; sudore à febre liberata fuit. 24. Febris rediit; surditas rursus; pedum dolor permansit; alienatio mentis. 27. Sudavit multum, a febre liberata fuit. Surditas desit. Dolor pedum permanebat. Quoad alia vero perfectè judicata est.

Ægrotus Octavus.

**A**BDERÆ Anaxionem, qui decumbebat ad portas Thracias febris acuta corripuit; lateris dextri dolor continuus; tussis erat sicca, neque expuit primis diebus. Siticulosus, insomnis. Urinæ boni coloris, multæ, tenues. 6to. Deliravit; post fomenta calida nihil remittebatur. 7mo. Laboriose se habuit, febris enim intendebatur, & dolores non sunt minuti, & tusses infestabant & difficulter respirabat. 8vo. Venam in cubito secui; fluxit multum, ut decebat. Remissi sunt dolores. Tusses quidem aridæ permanserunt. 11. Febres remiserunt; parum circa caput sudavit. Tusses adhuc durabant, & quæ à pulmone exibant humidiora erant. 17. Incepit pauca concocta spuere. Levatus est, sitibundus verò erat. Et eorum quæ à pulmone exibant probæ non erant expurgationes. 20. Sudavit; à febre liberatus est. A judicatione melius habuit. 27. Febris rediit, extussit, excreavit cocta multa. In urinis erat subsidentia

tia multa alba; desiit fitire; dormivit. 34. Sudavit toto corpore, liberatus est à febre, & omnino judicatus.

### Ægrotus Nonus.

**A**BDERÆ Herophytus rectus & obambulans capite dolebat, non multo postea decubuit. Febris eum contripuit ardens acuta. Vomuit ab initio multa biliosa. Siticulosus. Difficilis tolerantia multa. Urinæ tenues, nigrae, in quibus suspensum quid sublime aliquando erat, aliquando non. Noctem laboriosam habuit. Febris alias aliter exacerbescerebat plerumque sine ordine. 14. verò, surditas accidit, febres intendebantur, urinæ eadem fuerunt. 20. Multum deliravit, & sequentibus. 40. Multus sanguis exiit de naribus & intelligebat magis. Surditas inerat quidem, minus tamen. Febres remiserunt. Sequentibus diebus sanguis erumpebat crebro & paulatim. Circa 60, fluxus sanguinis cessaverunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis exortus est, & febres intendebantur. Non multo tempore postea doluerunt omnes inferiores partes. Contigit autem aut febres esse majores & surditatem multam, aut hæc quidem recedere & sublevari; infernarum vero partium circa coxam majores esse dolores. Circa 80, remiserunt omnia. Dereliquit autem nihil. Urinæ enim boni coloris & copiosiores subsidantias habentes prodibant, & deliria minora erant. Circa 100, alvus multis biliosis turbata est, & tempore non exiguo multa



multa hujusmodi prodibant; & rursus dysenterica cum dolore. Aliorum autem quies. In summa febres defecerunt & surditas cessavit. 100 die perfecte judicatus est. Febris erat ardens.

Ægrotus Decimus.

**A**BDERÆ Nicodemum ex venere & potu febris corripuit. Initio fastidiosus erat & cardialgicus & siticulosus. Lingua usta; urinæ tenues, nigrae. 2do. Febris exacerbata est cum horrore. Fastidiosus; nihil dormivit. Vomuit biliosa flava, urinæ similes. Noctem quietam habuit, dormivit. 3tio. Remiserunt omnia, & quies erat. Circa solis occasum rursus subdifficilem habebat tolerantiam. Noctem laboriose transegit. 4to. Rigor cœpit; & febris magna; omnium dolores aderant; urinæ tenues in quibus suspensum quid erat; deliravit multum. 7mo. Tranquillitas adfuit. 8vo. Alia omnia remiserunt. 10, et sequentibus, manserunt quidem dolores, leviores autem omnes accessiones & dolores, huic usque ad finem diebus paribus magis contingebant. 20. Urinam reddidit albam, cui crassities inerat, reposita non subsidebat; sudavit multum. Visus est a febre liberatus. Vesperis rursus incaluit. Iidemque dolores perseverarunt cum horrore & siti; parum deliravit. 24. Urinam reddidit copiosam, albam, in qua multa subsidebant. Sudore copioso & calido, diffusus est per totum corpus; à febre liberatus est & judicatus.

Ægrotus

## Ægrotus Undecimus.

**I**N Thaso mulier morosa ex moerore manifestata, recta adhuc & obambulans, insomnis facta est, & cibum non capiebat; siticulosa erat & anxiosa. Habitabat prope Pyladem in Leio. Primo die sub initium noctis, terrores. Sermones multi, tristitia, febricula tenuis. Mane convulsiones multæ contegerunt; cum autem intermisset convulsiones illæ multæ, deliravit, turpia loquebatur. Multi dolores, magni, continui. 2do. Eadem. Nihil dormivit. Febris acutior. 3tio. Convulsiones desierunt, coma autem & cataphora eam detinuerunt, & rursus expergefata exiliit. Continere se non poterat. Multum delirabat; febris acuta erat. Eadem nocte sudor copiosus & calidus toto corpore dimanavit. Liberata est a febre; dormivit. Omnia intelligebat. Judicata est. Circa 3tium diem, urinæ nigræ, tenues erant, habebantque suspensum quid valde rotundum, non subsidebat; circa judicationem muliebria multa fluxerunt.

## Ægrotus Duodecimus.

**L**ARISSA virginem febris corripuit ardens, acuta. Insomnis, siticulosa; lingua fuliginosa, arida. Urinæ boni quidem coloris, sed tenues erant. 2do. Laboriose se habuit, non dormivit. 3tio. Multa fluxerunt ab alvo ut aqua biliosa, & sequentibus talia commode prodierunt.

4to.

4to. Urinam reddidit tenuem, paucum, habebat suspensum quid sublime, quod non subsidebat; deliravit sub noctem. 6to. Sanguis ex naribus copiosus & multus effluxit, horrore correptus est, & sudore copioso, calido perfusa per totum corpus; a febre liberata est & judicata. Per febres autem & etiam perfecta judicatione muliebria tunc primum fluxerunt. Virgo enim erat. Perpetuo autem stomachi fastidio laborabat; horrebat; faciei rubor aderat; oculorum dolor; capitis gravitas. Hæc non passa est recidivam, sed judicata. Dolores paribus diebus contingebant.

Ægrotus Decimus Tertius.

**A**POLLONIUS Abderæ morbum diu rectus & obambulans sustinebat. Magna illi erant viscera & circa hepar dolor consuetus multo tempore comitabatur, & tunc sane ictericus factus est, flatuosus, colore subalbido. Cum cibo & potu intempestivo uteretur, & præcipue carne bovina, primò incaluit, parum decubuit. Cum verò usus fuisset copioso lacte, cocto, crudoque caprino & ovino, pravaque victus ratione, insignes omnium læsiones factæ sunt. Nam febres exacerbatae sunt, nec venter quicquam ex ingestis effatu dignum reddidit. Urinæ tenues & paucæ prodibant. Insomnis erat. Inflatio mala aderat, multa sitis; comatosus; hypochondrii dextri elevatio cum dolore. Extrema omni ex parte subfrigida erant, parum deliravit, omnium quæ locutus est obliviscebatur, mentis compos non erat. Circa 14 verò ex quo, suborto rigore, incaluit

caluit, decubuit & insanivit; clamor, perturbatio, sermones multi, rursusque cessatio, & coma tunc temporis accessit. Postea verò alvus turbata est multis, biliosis, meris, crudis. Urinæ nigræ erant, paucæ, tenues; plurima anxietas; dejectiones variæ erant, aut enim nigræ & paucæ & æruginosæ erant, aut pingues, crudæ & mordaces, postea videbatur etiam lacti similes reddidisse. Circa 24, levius se habuit, alia verò eodem modo manserunt; parum ad mentem rediit, verum ex quo decubuerat nullius recordabatur, rursusque celeriter desipiebat; procedebant omnia in deterius. Circa 30 diem febris acuta corripuit; alvi excrementa copiosa erant & tenuia; deliravit; extrema frigida erant; vox defecit. 34. Mortuus est. Huic, ex quo cum vidi ad finem usque alvus turbata fuit, urinæ tenues, nigræ, comatosus, insomnis, extremitates frigidæ; deliravit usque ad finem, phreniticus.

### Ægrotus Decimus Quartus.

**I**N Cyrisco mulierem, quæ gemellas & quidem ægre pepererat, nec satis expurgata erat, primo febris corripuit cum horrore, & acuta, capitis & cervicis gravitas cum dolore tenuit. Insomnis a principio erat, taciturna, & tetrica, & non obsecundans. Urinæ tenues erant & decolores; siticulosa; ut plurimum fastidiosa & anxia. Alvus erraticè turbata fuit & rursus adstricta. 6to. Sub noctem deliravit, nihil dormivit. Circa 11, verò insanivit, rursusque ad mentem rediit. Urinæ nigræ erant, tenues, & rursus cum intermisissent, oleosæ, & alvus multa tenuia, turbata,



bata, egressit. 14. Convulsiones multæ exortæ sunt; extremitates erant frigidæ, neque amplius ad mentem rediit. Urinæ suppressæ sunt; mortua est. Phrenitis.

Ægrotus Decimus Quintus.

**I**N Thaso, Dealcis uxorem, quæ decumbebat in in Leio (vel Plano) febris cum horrore, & acuta, ex mœrore corripuit. A principio contegebatur, & semper usque ad finem taciturna erat; palpabat, vellebat, scalpebat, pilos legebat, plorabat, rursusque ridebat; non dormiebat; alvus irritabatur, sed nihil exhibat; exiguum admonita bibebat. Urinæ tenues erant & paucæ; febres ad manum leves apparebant. Extremæ partes frigeabant. 9no. Multum deliravit, rursusque quievit, tacita. 14. Spiratio fuit rara & magna per aliquod tempus, rursusque brevis. 17. Alvus turbulentè irritata est. Deinde ipsi potus pertransibant, neque consistebant; omnium sensu privata est, & cutis arida, circumtensa. 20. Multum loquebatur, rursusque quiescebat, muta. Breve spiritum trahebat. 21. Mortua est. Huic spiratio rara & magna fuit usque ad finem; omnium sensu privata est; semper contegebatur, aut multum loquebatur, aut taciturna erat usque ad finem; phrenitis.

N

Ægrotus

## Ægrotus Decimus Sextus.

**I**N Melibæa adolescens, ex potu & multa venere, multo tempore calefactus decubuit. Horrore concussus est; fastidiosus erat, & anxius, sine somno, & sine siti. Ex alvo, primo die, multa stercora prodierunt, cum multa defluxione, & sequentibus, aquosa, biliosa multa prodierunt. Urinæ tenues, paucae, decolores. Spiritus rarus, magnus per tempus; hypochondriorum distentio submollis, producta utrinque; cordis palpitatio perpetua usque ad finem. Minxit oleosum; deliravit modice; modestus erat, & quietus; cutis arida & distenta; dejectiones multæ, tenues, aut biliosæ & pingues. 14. Omnia exacerbata sunt. Mente est motus. Multa deliravit. 20. Insanivit, sese iactavit. Nihil minxit; vix potum continebat. 24. Mortuus est; phrenitis.

## EPIDEMIORUM

## Liber Quartus.

**V**IRGINI, cum die sexto judicatio advenisset, in morbum recidit; judicata vero sunt omnia per sextum. His temporibus sexto & octavo judicabantur circa Pleiadis occasum.

Qui in Sutrina decumbebat, sanguinem per nares

nares fudit valde biliosum ; pauca dejiciebat ; judicatus est 7mo, cum rigore.

Mulier quædam cum albis mensibus filiam peperit : Alia cum rubris, ut par erat.

Nicippus in febribus semen effudit somnians, nec quicquam in deterius processit, & hoc ipsi sæpe contigit, & nullo modo læsus est. Illi prædictum est istud cessaturum, cum febres judicatæ essent, & ita accidit.

Alcippus hæmorrhoidibus laborans, prohibebatur curari; curatus, insania correptus est, quæ febre acuta superveniente cessavit.

In acutis febribus siticulosi, a medicis vexati in potu, aut etiam sua sponte abstinentes, videntur posse bibere multum. Aqua frigida data, ut vomant, prodest, biliosa enim aderunt.

## EPIDEMIORUM

### Liber Quintus.

6. **I**N Oeniadis, vir quidam morbo tenebatur.

Cum sine cibo permaneret, strepitum in ventre vehementem (vel secundum Valesium vehementem suctionis sensum) & dolorem percipiebat : Et cum cibo assumpto & contrito, tempus etiam aliquod elapsum esset, post assumptum cibum, paulo post idem patiebatur, corpusque tabescebat & absolvebatur, neque alimentum ei accedebat ex assumptis cibis, & reliquæ ciborum prævæ & exustæ per alvum demittebantur. Cum vero recens cibatus esset tum minime strepitum

(suctionis sensum) sentiebat, neque dolor detinebat. Hic, assumptis omnis generis medicamentis, & sursum & deorsum purgantibus, nihil allevabatur. Secta verò per vices utriusque manus vena, donec exsanguis redderetur, tum demum juvatus est, & à malo liberatus.

25. Larissæ famula Dyseridis adhuc juvenula, cum venere uteretur, vehementi circumcirca dolore afficiebatur, alias verò indolens erat, nec unquam concepit. Sexaginta autem annos nata, post meridiem dolebat vehementer, velut paritura. Cum autem ante meridiem multum comedisset porrum, & dolor omnium præteritorum vehementissimus ipsam corripuisset, exurgens asperum quiddam in uteri ore contrectavit. Deinde cum jam animo linqueretur, alia mulier immitens manum extraxit lapidem asperum fusi verticulum æquantem, & statim sana facta est, posteaque permansit.

27. Autonomus in Omilo ex capitis vulnere mortuus est. 16 die, cum æstate media cominus lapide fuisset percussus secundum futuras in medio sincipite. Hoc me latuit, eum sectione indigere; deceperunt enim me futuræ in seipsis jaculi læsionem continentes. Postea enim manifestum fuit. Primum quidem ad claviculam, postea autem ad latus, dolor admodum vehemens exortus est, & convulsio utramque manum occupavit. In medio enim capitis & sincipitis habebat ulcus. Sectus est 15 die, nec multum pus prodiit, meninx enim sine putredine apparebat.

*Cornel.  
Celsus.*

(A futuris se deceptum esse Hippocrates memorix prodidit, more scilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt.)



28. Famula in Omilo 12 annos nata, ex capitis vulnere moritur æstate media. 14 die, convulsio manum sinistram corripiebat, nam in dextra magis parte habebat vulnus.

40. Hermophili filius ægrotavit undecim diebus: Febris tenebat ipsum, & non descendebant cibi; primum quidem deliravit, nocte vero cessavit; sequenti die sine voce jacebat stertens, distortos habens oculos, febricitans. Penna vero immissa, vomuit bilem atram; & clystere immisso, stercus multum subiit.

45. Sutor, qui in Pityo erat, calceum assuens sese supra genu in femur pupugit, & fere ad digiti longitudinem subulam immerfit. Huic nullus sanguis effluxit, & vulnus cito coivit. Femur autem totum intumescerebat, & tumor ad inguina, & lateris inanitatem extendebatur. 3tio die mortuus est.

46. Quidam juxta inguen sagitta percussus, quem nos vidimus, maximè præter opinionem servatus est. Neque enim cuspidis exempta est (erat enim admodum in profundo) neque hæmorrhagia ulla fiebat mentione digna: Neque Phlegmone aderat, neque claudicavit. Nos autem cuspidem inveniētes exemimus, cum sex jam essent anni, ex quo percussus erat. Suspicio erat, inter nervos occultatam fuisse cuspidem, nullamque venam aut arteriam dissectam esse.

50. Virgo illa pulchra Nerei filia, annos 20 nata, à muliercula amica ludente lata manu percussa est secundum sinciput, & tunc quidem vertigine tenebrosa correpta est, & respiratione privata, & cum in domum venisset, statim eam febris vehemens corripuit, cum capitis dolore & faciei rubore. 7mo die dextra aure pus prodiit foetidum, subrubrum, cyatho amplius, & melius se habere videbatur, & sublevata est. Rursus

intendebatur febris, & insomnum deferebatur, nec loqui poterat, & faciei pars dextra trahebatur; difficulter spirabat, & cum tremore convellebatur, & lingua cohibebatur, & oculus stupidus erat. 9no. Mortua est.

53. Cuidam, quæ 20 ætatis annum agebat, & pharmacum corruptorium biberat, dolor contigit, & vomitus biliosorum multorum, pallidorum & porraceorum: Cum bibisset, convulsio corripiebat, linguam mandebat. Cum circa 4tum advenissem, ipsi lingua erat magna & nigra, oculorum vero album rubescebat; insomnis erat. 4to die mortua est sub noctem.

74. Magnæ navis gubernatori anchora digitum indicem & manus dextræ os infernum, confregit; inflammatio successit, fideratio, & febris. Moderate per alvum purgatus est, ex quo calores & dolores mites fuerunt. E digito quiddam decidit. Post 7mum diem moderata sanies exibat. Postea dixit, se omnia non posse lingua enunciare. Prædictum est fore opisthoronum; ad id conferebant maxillæ impactæ, deinde ad cervicem retractæ. Tertio vero in posteriora totus convellebatur, cum sudore. 6to die à prædictione mortuus est.

(Libro septimo, ubi reperitur eadem historia, quinto die purgatus dicitur.)

85. Adolescens quidam post multum meri potum, in tentorio quodam supinus dormiebat. Huius in os serpens arges irrepsit, & cum sensisset, nec posset loqui, stridet dentibus, & serpentem devoravit, & vehementi dolore afficiebatur, & manus efferebat, ut qui strangularetur, jactavit seipsum, & convulsus mortuus est.

89. Uxor Epicharmi, antequam pareret, dysenteria laborabat; vehemens dolor aderat, dejectiones subcruentæ, mucosæ; ubi peperisset, confestim sanata est.

96. Philes filium, ex denudatione ossis in fronte, 9no die febris corripuit; os livorem contraxit; mortuus est.

## EPIDEMIORUM

### Liber Sextus.

#### Sectio Prima.

**Q**UIBUSCUNQUE ex corruptione circa uterum & tumoribus, in capitis gravitatem convertitur affectus, circa sinciput dolores præcipue accidunt.

6. Menstruæ purgationes mulieribus aquosis diu perseverant, nisi autem celeriter prodeant, intumescunt.

9. Ante rigorem, urinarum suppressiones accidunt, si ex utilibus signis processerint, & alvus permeet, somnique affuerint.

#### Sectio Secunda.

1. **D**ILATARE, constringere, alia quidem oportet, alia autem non.

13. Quæ 4to die accidunt sanguinis è naribus eruptiones, difficilem faciunt judicationem.

N 4

15. Sect. 2.

Lib. 2. Sect. 3. Aph. 13.

15. Quaecunque febres naturam tertianæ induunt, noctem, quæ accessionem præcedit, difficilem habent, quæ verò subsequitur, ut plurimum levio-rem.

17. Nihil sine consilio suscipiendum, nec quidquam negligendum.

18. Contraria paulatim adhibere oportet, & interquiescere.

*Valesius.*

(Periculosius censeo incidere in medicum, qui nesciat quiescere, quam qui nesciat contraria adhibere. Nam qui nescit quiescere, nescit occasiones contraria adhibendi, quare nescit contraria adhibere. Qui nescit contraria adhibere, tamen, si prudens est, scit quiescere, atque si prodesse non potest, tamen non obest. Præstantissimus tamen est medicus eruditus pariter ac prudens, qui novit festinare lentè, pro ipsius morbi urgentia, auxiliis instare, atque in occasione uti maximè opportunis, alioqui quiescere.)

*Aph. 68.*

*Sect. 5.*

19. Capitis posteriore parte dolente, secta in fronte vena recta juvat.

22. Lata exanthemata non sunt admodum pruriginosa, qualia Simon habebat per hiemem, qui cum ad ignem inungeretur, aut calidâ lavaretur, juvabatur. Vomitus non conferebant. Si quis calida fomenta adhibuisset, adjuvari potuisse existimo.

26. In magnis malis, facies si sit bona, signum bonum: In parvis, bonæ significationi contraria denuncians, malum significat.

33. Ut omnia circa ægrotantem sedulò admistrantur, quædam de morbo sunt interroganda, videndum qualia sint, quæ narrant, ut accipiendi sermones, quænam pertinent ad ægrotantem, quæ ad affidentes, & ad externa.

*Seçtio*



Sectio Tertia.

1. **C**UTIS raritas affert alvi densitatem; cutis compactio carniū incrementum; & cerebri consumptio calvitium.

2. Corporis evacuatio, seu detractio fit cursibus, luctis, (quiete) multa deambulatione, ovilla carne, maza cocta ut plurimum; & panis exiguus convenit.

3. Cum autem jam conciderint, offerre suillam assam convenit. Cum verò reficiantur, id indicat, quod corpus floridum rursus efficitur.

4. Exercitationum modum significat sudor fluens guttatim, qui exit velut ex canalibus, aut concidentia ex elevatione.

18. Cum venere uti, aut hircire incipiunt, sanguinem fundunt.

20. Mutationes cavendæ sunt.

24. Sitim cohibet os claudere, tacere, ventum cum potu frigidum inducere.

28. Quibus in morbis, quæ facta sunt liberant, eosdem, si ante fiant, prohibent.

31. In cruenta spulentibus, sanguinis detractiōnem prohibet anni tempus, lateris dolor, bilis.

Sectio Quarta.

7. **Æ**GROTIS gratificandum est in istis rebus, ut nimirum potus & cibi mundè præparentur, & quæcunque videt & tangit molia sint; in aliis etiam quæ non valde lædant,

dant, aut facile emendari queant, ut frigida, quum ea opus est; in his etiam ægroto gratificandum, qualia sunt introitus, sermones, habitus corporis, vestitus, tonsura, ungues & odores.

18. Aqua edax; vigilia edax.

20. Sanitatis tutela est, cibus non satiari, & impigrum esse ad labores.

24. Terrâ siccitatibus squalidâ, volatiliium genus bene se habet.

28. Cibus labores præcedere debent.

### Sectio Quinta.

1. **N**ATURÆ morborum sunt medicatrices.  
6. Mórbi connutriti in senectute desinunt concoctione, solutione, & rarefactione.

9. Labor articulis & carnibus confert; visceribus vero cibus & somnus; animæ deambulatio; cogitatio hominibus.

13. Linguz humorum serum quale sit indicat; pallidæ quidem linguz, ex bilis redundantia fiunt; (biliosum autem a pingui) rubicundæ vero a sanguine; nigæ ab atra bile; aridæ autem ab exustione fuliginosa, & utero; albæ vero a pituita.

15. Lingua concolor est humori prædominanti, ideoque per hanc dignoscimus humores.

16. Si carnes videntur esse salsæ gustanti, redundantia signum est.

18. Hominibus aurium fordes dulces quidem lethales; amaræ verò minimæ.

19. Terram mutare confert in longis morbis.

21. In

21. In diuturnis circa articulos defluxionibus, (quæ κίδμωλα Græcis dicuntur) venas in auribus posteriores pertundere oportet.

22. Venus in morbis a pituita utilis.

25. Increfcentes morbos coitus exasperat.

32. Ulcera exoriuntur, si quis impurus exercitatione utatur.

33. Si mulier aut capra elaterium aut cucumerem sylvestrem comederint, etiam pueri purgantur.

Sectio Sexta.

1. **E**κπνοον καὶ εἰσπνοον ὅλον τὸ σῶμα. Totum corpus tam foras, quam intro spirabile est.

9. Quartana laborantes nullo magno morbo corripuntur; si prius autem corripiantur, & quartana superveniat, liberantur. *Aph. 70. Sect. 5.*

10. Pro quibus quinam morbi succedant, videndum.

21. Sputa rotunda delirium significant.

22. Urina multam subsidentiam habens, solvit deliria: qualis fuit Dexippi, post defluvium capillorum.

23. Quartana non producitur ultra annum. (Foësius, non ante annum desinit.)

Sectio Septima.

2. **A**NGINÆ hac tempestate (quam fuscè describit) liberis duabus obortæ sunt, æque mitissimæ,

mitissimæ; servis vero exuberabant, & quibus vehementissimæ contingebant, eæ celerrimè peribant.

3. Sanguinem è venis profluentem sistunt animi deliquium, figura aliorum tendens, linamentum contortum, appositio, deligatio.

5. Hydropicos celeriter secare oportet; tabescentes urere statim, secare caput, & huiusmodi.

### Sectio Octava.

4. **R**ENUM vitia supra quinquagesimum annum sanata non vidi.

19. Continentia, contenta, & impetum facientia corpora, sunt consideranda.

20. Sermonis & silentii habenda est ratio. Dicere oportet quæ velit æger; quibus sermonibus utatur videndum, siue magni sint, siue multi, siue veri, siue conficti.

46. Contraria victus ratio in morbis instituenda est.

48. Victus ratio quantum fieri potest cognoscenda, nam illius ignoratio multas affert calamitates.

49. Optimis medicis similitudines imponunt, & difficultates pariunt, sed contraria efficit causa. Et sane difficile est curandi vias ratiocinatione assequi.

52. Satyrus in Thaso cognomento Grypalopex, cum esset annorum circiter 25, semen per somnum effudit sæpe, & interdum quoque sæpe ipsi prodibat. Cum autem ad annum 30 pervenisset, tabe correptus mortuus est.

54. Melancholici plerumque consueverunt fieri



fieri epileptici, & epileptici melancholici: Horum autem quidvis præcipue fit, prout, in alterutram partem morbus inclinaverit; etenim si in corpus, epileptici fiunt, si autem in mentem, melancholici.

55. Abderis, Phaëthusa Pythæi conjunx, per juventam antea fecunda fuerat; cum autem vir ipse in exilium pulsus fuisset, muliebria multo tempore defecerunt; postea verò in articulos dolores, & rubores acciderunt; quæ cum ei contigissent, tunc corpus virile factum est, & omnino hirsutum, & barba producta est, & vox aspera reddita; & cum omnia fecissemus ut muliebria elicerentur, non profluxerunt, sed mortua est, cum non diu postea vixisset.

56. Evenit autem & Namysæ Gorgippi uxori in Thaso idem. Videbatur omnibus medicis, quibus & ego forte adfui, unica spes esse, ut in muliebrem naturam reduceretur, si menses secundum naturam prodirent; sed neque huic potuerunt prodire, quamvis omnia tentata. Non multo post mortua est.

## E P I D E M I O R U M

## Liber Septimus.

**C**AUPONI, qui peripneumonia laborabat, alvus statim subiit, circa 4tum diem, sudor multus accidit. Febricula soluta esse videbatur. Tussicula nulla erat, ut ita dicam. 5to, 6to & 7mo detinebat febris; sudor octavo. 9no. Excreabat pallidum. 10. Affatim, non sæpe

## HIPPOCRATES

sæpe dejiciebat. Circa undecimum mitius se habuit. 14. Sanus evasit.

Prodromi filius æstate sub læsus, febre ardente laborabat, lingua ipsi subarida, obscura; dejectionis multa; servatus.

Isagoræ filius posteriore capitis parte vulneratus est, contuso osse ac denigrato; die quinto liberatus: Os autem non abcessit.

Hippiæ soror hieme phrenitide correpta est; mente aberrabat; manibus laborabat; seipsam lancinabat. 5to & 6to die, sub noctem voce destituta est. Comatosa; buccas & labia veluti dormientes, inflabat. 7mo die, mortua est.

Capitis dolores ex utero castoreum sedat. Plerique hysterici affectus à flatibus ortum ducunt: Indicant ructus & strepitus circa ventrem, & tumores lumborum, & dolores circa renes & coxas.

Quibus prægnantibus ex casu aut convulsione, aut plaga, dolores accidunt moderati, intra triduum manifestè constat, an foetum corumpent.

Fullo, qui in Syro Phrenitide laborans cum unctione tremulus fuit, crurum color erat culicum puncturis similis; oculus magnus; exiguus motus; vox fracta, clara tamen. Urina pura subsidentiam non habens. Nunquid propter dejectionem à tapfia morbus 18, remisit, sine sudore evanescens.

LIBER.

APHORISMORUM.

Περὶ ἀφορισμῶν.

Sectio Prima.

1. **V**ITA brevis, ars longa; occasio præceps, experimentum periculosum; iudicium difficile. Oportet autem non modo seipsum exhibere quæ oportet facientem, sed & ægrum, & præsentem, & externa.

2. In perturbationibus alvi, & vomitibus sponte evenientibus, si quidem qualia oportet purgari, purgentur, confert & faciliè ferunt: Sin minus, contra. Sic & vasorum evacuatio, si quidem, qualem fieri decet, fiat, confert, & faciliè ferunt: Sin minus, contra. Respicere igitur oportet & regionem, & tempestatem, & ætatem, & morbos, in quibus convenit, aut non. Aph. 2.  
Sect. 4.

3. Athletarum boni habitus, ad summum progressi, periculosi, si in extremo constiterint: Neque enim possunt in eodem statu permanere, neque quiescere. Cum vero non quiescant, neque ultra possunt in melius proficere, reliquum est, ut in deterius labantur. Horum igitur causa bonum habitum solvere conducit haud cunctanter, quo rursus renutritionis initium corpus sumat. Neque vasorum coincidentiae ad extremum perducendæ: Periculosum enim, Sed qualis natura fuerit ejus qui id per-

perpeffurus est, eò usque progrediendum. Sic & evacuationes, quæ ad extremum tendunt, periculosæ; & rursus refectiones, cum extremæ fuerint periculosæ.

4. Victus tenuis & exquisitus, cum in morbis longis semper, tum in acutis, ubi non convenit, periculosus. Ac rursus qui ad extremum tenuitatis devenit victus, gravis. Nam & repletiones ad extremum perductæ, graves sunt.

5. In tenui victu delinquant ægri; ob id magis læduntur. Quicumque enim error committitur, major in tenui fit, quam in paulo pleniore victu. Propterea etiam sanis periculosus est valde tenuis victus; quoniam errores gravius ferunt. Hac igitur de causa tenuis & exquisitus victus, eo qui fit paulo plenior, maxima ex parte periculiosior.

6. Ad extremos morbos extrema exquisite remedia optima.

7. Ubi morbus peracutus est, statim extremos habet labores, & extreme tenuissimo victu uti necesse est. Ubi verò non; sed plenius licet cibare, tantum a tenui recedendum, quantum morbus remissior extremis fuerit.

8. Cum morbus in vigore fuerit, tum vel tenuissimo victu uti necesse est.

9. Conjicere oportet, num sufficiat ægro is victus usque ad morbi vigorem, & utrum prius ille deficiet, neque cum eo victu perdurare poterit, vel morbus ante deficiet & remittet.

11. In paroxysmis cibum subtrahere oportet; exhibere enim noxium. Et quicumque morbi per periodos exacerbantur, in eorum paroxysmis subtrahere oportet.

13. Senes



13. Senes facillime jejunium ferunt, deinde qui constanti sunt ætate; minime adolescentes, omnium minime pueri, præsertim illi, qui inter ipsos sunt vividiores.

14. Quæ crescunt, plurimum habent calidi innati; plurimo igitur egent alimento. Sin minus, corpus consumitur. Senibus vero parum calidi inest, paucis propterea fomitibus indigent, quia a multis id extinguitur. Hanc ob causam senibus febres non perinde acutæ fiunt; frigidum enim eorum corpus.

15. Ventres hieme & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi. Per ea igitur tempora copiosiora alimenta sunt exhibenda, siquidem calidi innati plus habent, unde & copiosiore indigent alimento; indicium sunt ætates & athletæ.

16. Viæ humidus febricitantibus omnibus confert, maximè verò pueris, & aliis qui tali victu uti consueverunt.

17. Et quibus semel aut bis, plura aut pauciora, & per partes offerre oporteat, considerandum. Concedendum autem aliquid tempestati anni, regioni, ætati & consuetudini.

18. Æstate & autumnò cibos difficillimè ferunt, hieme facillimè, deinde vere.

20. Quæ judicantur & judicata sunt perfectè, ne moveto, neque innovato, siue purgantibus medicamentis, siue aliis irritamentis, sed finitè.

21. Quæ ducere oportet, quo maximè vergant, eo ducenda, per loca convenientia.

*De hu-*

22. Concocta medicamento purgante edumora moribus. cenda, & movenda, non cruda, neque per initia, nisi turgeant; ut plurimum verò non turgent.

23. Ex-

23. Excreta, non copia, sunt æstimanda, sed si qualia oportet exeant, & facile ferat æger. Atque ubi ad animi defectionem educere expedit, faciendum id quoque, si æger par esse possit.

24. In acutis morbis rarò, & in principiis, medicamentis purgantibus utendum, idque diligenti ante adhibita circumspectione faciendum.

### Sectio Secunda.

1. **Q**uo in morbo somnus noxam adfert, lethale. Si verò somnus profuit, minimè lethale.

*Aph. 71.*

2. Ubi delirium somnus sedayerit, bonum.

*Seet. 7.*

3. Somnus, vigilia, utraq; modum excedentia, malum.

5. Spontaneæ lassitudines morbos denunciant.

6. Qui aliqua corporis parte dolentes, fere dolorem non sentiunt, iis mens ægrotat.

7. Quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet: Quæ vero brevi, celeriter.

8. Si a morbo cibum capiens quispiam, vires non recipiat, copiosiore alimento corpus uti significat. Si vero cibum non capienti idem eveniat, vacuatione indigere sciendum est.

9. Corpora ubi quis purgare volet, facile fluentia reddere oportet.

10. Impura corpora, quo plus nutriveris, eo magis lædes.

11. Faci-

11. Facilius est potu refici, quam cibo.
12. Quæ in morbis post crisin relinquuntur, recidivas facere solent.
13. Quibus cæcis fit, his nox accessionem præcedens gravis. Subsequens vero, levior plerumque.
14. In profluvii alvi, mutationes excrementorum juvant, nisi in prava mutantur.
16. Ubi fames, laborandum non est.
19. Morborum acutorum non omnino certæ sunt prædictiones, neque mortis, neque salutis.
20. Quibus per juventutem alvi sunt humida, iis senescentibus exsiccantur; quibus vero in juventute alvi sunt sicca, iis senescentibus humectantur.
21. Famem vini potus solvit.
22. Morbos, qui a repletionem fiunt, curat evacuatio; eos vero qui ex evacuatione, repletio; & in cæteris contrarietas remedio est.
23. Morbi acuti judicantur intra dies 14.
24. Judex septimi quartus. Sequentis septimane octavus initium. Spectandus quoque est undecimus, siquidem is secundæ septimane quartus est; rursumque 17 spectandus. Is enim a quarto decimo quartus est, & ab undecimo septimus.
25. Æstivæ quartanæ plerumque breves sunt; Autumnales vero longæ, & maxime quæ ad hiemem pertingunt.
26. Febrem convulsioni supervenire satius est, quam convulsionem febri.
27. Iis quæ non cum ratione sublevant non oportet fidere. Neque multum formidare mala quæ præter rationem eveniunt. Plurima enim horum incerta sunt, nec admodum perseverare, aut longo tempore durare consueverunt.

*Lib. de nat.  
hom.*

29. Incipientibus morbis, si quid movendum videtur, move. Vigentibus autem, quiescere melius est.

31. A morbo belle comedenti, nihil proficere corpus, malum est.

33. In quovis morbo valere ratione, recteque se ad ea quæ offeruntur habere, bonum. Contrarium verò malum.

34. In morbis minus periclitantur, quotum naturæ, & ætati, & habitui, & anni tempestatum morbus magis cognatus fuerit, quam quibus in nullo horum cognatus fuerit.

35. Omnibus in morbis, partes quæ ad umbilicum & imum ventrem sunt, crassitudinem habere, melius est. Valde verò tenues & tabefactas esse, pravam. Periculosum verò illud est, etiam ad infernas purgationes.

36. Sana habentes corpora, pharmacis purgati citò exolvuntur, ut & qui pravo utuntur cibo.

38. Paulo deterior & potus & cibus, suavior tamen, melioribus quidem sed insuavioribus, præferendus.

39. Magnam partem senes juvenibus minus ægrotant. Quicumque verò morbi iis accidunt diuturni, plerumque commoniuntur.

40. Raucedines & gravedines, in valde senibus non coquuntur.

41. Qui sæpe & vehementer, sine causa manifesta, animo linquntur, ii derepente moriuntur.

42. Solvere apoplexiam vehementem impossibile quidem, levem vero non facile.

43. Ex iis, qui strangulantur & dissolvuntur, nec dum tamen mortui sunt, non se recolligunt, quibus spuma circa os fuerit.

44. Qui



44. Qui natura sunt valde crassius, magis subito moriuntur quam graciles.

45. A comitali morbo, juvenes mutatione potissimum ætatis, & regionum, & victuum, liberationem accipiunt.

47. Dum pus sit, dolores ac febres accidunt magis quam confecto.

49. Consueti solitos labores ferre, etsi fuerint invalidi aut senes, non consuetis, Vquamvis robustis, & juvenibus, facilius ferunt.

50. Consueti longo tempore, etiam si deteriora sint, insuetis minus molesta esse solent; quare ad insolita quoque faciendâ mutatio.

51. Plurimum & repente vacuare, vel replere, vel calefacere, & refrigerare, aut alio quovis modo corpus movere, periculosum: Omne siquidem nimium, naturæ inimicum. Paulatim vero quod sit, tutum, & præsertim si quis ab uno ad aliud transferit.

52. Omnia secundum rationem facienti, si non succedant secundum rationem, non est transendum ad aliud, manente eo, quod ab initio visum fuit.

53. Quicunque alvos humidus habent, dum juvenes sunt, melius degunt his qui ficeas habent. At in senectute deterius degunt; nam senescentibus ut plurimum siccantur.

### Sectio Tertia.

**S**EX primos aphorismos hujus sectionis, vide supra lib. De humoribus.

7. Per ficitates febres acutæ fiunt; et si quidem

dem annis magna ex parte talis extiterit. Qualem fecit constitutionem, ut plurimum etiam tales morbos expectare oportet.

8. Constantibus temporibus, si tempestiva tempestive fiant, morbi stabiles, & boni iudicii accidunt. Inconstantibus autem, instabiles, & mali iudicii.

9. Autumnus in universum morbi acutissimi & perniciosissimi. Veri autem saluberrimum & minime exitiale.

10. Autumnus tabidis malus. 11. Inter anni partes, si hiems sicca & aquilonia, ver pluviosum & australe fuerit, æstate necesse est febres acutas fieri, & ophthalmias, & dysenterias, mulieribus præsertim, & viris natura humidioribus.

*Lib. de aere,  
locis & a-  
quis.*

*Lib. de aere,  
locis & a-  
quis.*

12. At si australis hiems, & pluviosa, & clementis fuerit, ver autem siccum & aquilonium mulieres quibus partus in ver incidit, quavis occasione abortiunt. Quæ vero pepererint, infirmos & morbosos infantes edunt, ita ut vel statim intereant, vel tennes, & valetudinarii vivant. Cæteris vero mortalibus dysenteria, & ophthalmia sicca fiunt, & senibus catarhi perniciem brevi allaturi.

*Lib. de aere,  
locis & a-  
quis.*

13. Si verò æstas sicca & aquilonia fuerit, autumnus autem pluviosus & australis, capitis dolores ad hiemem fiunt, & tussis, & raucedines, & gravedines; nonnullis etiam tabes.

14. Si verò aquilonius sit & siccus autumnus, hominibus natura humidis, & mulieribus commodus: Reliquis verò ophthalmia sicca accident, & febres acutæ, & gravedines diuturnæ, nonnullis verò etiam melancholia.

15. Ex constitutionibus anni, in universum siccitates assiduis imbribus sunt salubriores, & minus mortiferæ.

16. Assiduis

16. Assiduis imbris morbi fere fiunt, febres longæ, fluxiones alvi, putredines, epilepsiæ, apoplexiæ, anginæ. Siccitatibus autem, morbi tabifici, ophthalmiæ, articularum dolores, urinæ & intestinorum difficultates.

17. Quotidianæ autem constitutiones, aquiloniæ quidem, cogunt corpora, & firma, agilia, beneque colorata, ac auditu valentiora reddunt, alvum ficcant, oculos mordent, & si pectus dolor aliquis prius habuerit, exasperant: At austrinæ corpora exolvunt, & humectant, auditum hebetant, caput gravant, vertiginem oculis, tarditatem corporibus adferunt, alvum humectant.

18. Per tempora verò anni, vere quidem & prima æstate, pueri, & his ætate proximi, optime degunt, valentque maxime. Æstate verò, & autumno ad aliquam quidem partem, senes. Reliquo autumno & hieme, qui mediam ætatem agunt.

20. Vere fiunt furores, melancholiæ, epilepsiæ, fluxiones sanguinis, anginæ, gravedines, raucedines, tussis, lepræ, impetigines, vitiligines, & pustulæ ulcerosæ plurimæ, tubercula, articularum dolores.

21. Æstate verò, nonnulli horum, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, quartanæ item, & vomitiones, alvi profluvia, ophthalmiæ, aurium dolores, oris ulcerationes, genitalium putredines, & sudationes.

22. Autumno, æstivi etiam multi morbi fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ, lienes, aquæ inter cutem, tabes, urinæ stillicidia, lienteriæ, dysenteriæ, coxæ dolores, anginæ, asthmata, volvuli, epilepsiæ, insanix, melancholiæ.

23. Hieme vero, pleuritides, peripneumonix, lethargi, gravedines, raucedines, tusses, pectoris, laterum, lumborum, & capitis dolores, vertigines, apoplexiæ.

24. In ætatibus autem talia eveniunt: Parvis quidem & recens natis pueris, aphthæ, vomitus, tusses, vigilix, pavores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

25. Ad dentitionem vero accedentibus, gingivarum pruritus, febres, convulsiones, alvi profluvia, & maxime ubi caninos dentes producant, & iis qui inter pueros sunt crassissimi, & qui alvos duras habent.

26. Ipsis vero grandiusculis, tonsillarum inflammationes, vertebræ in occipitio introrsum luxationes, asthmata, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verruxæ pensiles, satyriasmus, strumæ, & alia tubercula, præcipue ante dicta.

27. Grandioribus adhuc, & ad pubertatem accedentibus, plurima ex his, & febres diurnæ potius, & ex naribus sanguinis fluxiones.

29. Juvenibus autem, sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, epilepsiæ, & alii morbi, sed præcipue supra nominati.

30. Ultra hanc ætatem proVectis, asthmata, pleuritides, peripneumonix, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alvi profluvia diuturna, cholera, dysenteria, lienteria, hæmorrhoides.

31. Senibus spirandi difficultates, catarrhi tussiculosi, stranguriæ, dysuriæ, articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexiæ, mali corporis habitus, pruritus totius corporis, vigilix, alvi, oculorum, & narium humiditates,



rates, visus, hebetudines, glaucomata, auditus graves.

Sectio Quarta.

1. **P**RÆGNANTES purgabis, si materia turgat, *Aph. 29.*  
quadrimestres, & usque ad septimum men- *Sect. 5.*  
sem, sed has parcius: Juniores autem & seniores  
caute vitare oportet.

4. Æstate superiores potius ventres, hieme verò  
inferiores purgandi.

5. Sub Cane, & ante Canem, difficiles sunt pur-  
gationes.

6. Graciles, & ad vomendum faciles, sursum  
purgandi, caventes hiemem.

7. Difficuler autem vomentes, & mediocriter  
carnosi, deorsum, caventes æstatem.

8. Tabidi verò, vitantes purgationes per supe-  
riora.

10. Purgandum in valde acutis, si turgat  
materia, eodem die; differre enim in talibus, ma-  
lum.

11. Quibus tormina adsunt, & circa umbili-  
cum dolores, & lumborum dolor, qui neque me-  
dicamento, neque aliter solvatur, in siccum hydro-  
pem firmatur.

13. Ad helleboros, qui non facile sursum pur-  
gantur, iis ante potionem corpora præhumectan-  
da, copiosiore alimento, & quiete.

14. Poto helleboro corpus movendum po-  
tius, quam somno tradendum, aut quieti. Nam  
vel navigatio indicat, motione turbari corpo-  
ra.

15. Quum helleborum magis ducere voles,  
move

move corpus: Quum verò sistere, somnum concilia, nec move.

*Aph.* 36.

*Sect.* 2.

16. Helleborus periculosus sanas carnes habentibus: Convulsionem enim inducit.

17. Non febricitanti, cibi fastidium, oris ventriculi morsus, vertigo tenebricosa, & oris amaritudo, purgatione per superna opus esse, significant.

18. Supra septum transversum dolores, qui purgatione egent, sursum purgare opus esse indicant: Qui verò infra, deorsum.

19. Qui potione medica dum purgantur non sitiunt, purgandi finis non fit donec sitiverint.

20. Febris expertibus si tormina adsint, & genuum gravitas, & dolor lumborum, inferna purgatione opus esse significant.

*Coac.* 608.

21. Excrementa alvi nigra sanguini atro similia, sponte euntia, sive cum febre, sive citra febrem, pessima. Et quanto ipsorum colores pravi fuerint plures, eo deterius. A medicamento autem talia exigi, melius est. Idque quanto ipsorum plures fuerint colores, non malum.

22. Morbis quibusvis incipientibus, si atra bilis supra infrave exierit, lethale.

23. Quibus per morbos acutos, aut diuturnos, aut vulnera, aut alio modo extenuatis, atra bilis, aut velut sanguis niger prodierit, postridie moriuntur.

24. Dysenteria, si ab atra bile incipiat, lethalis est.

25. Sanguinem supernè quidem efferri, qualiscunque sit, malum: Infernè verò niger si dejiciatur, bonum.

28. Quibus dejectiones sunt biliosæ, sordiditate

tate superveniente, cessant: Et quibus surditas adest, biliosis dejectis, finitur.

29. Febricitantibus, si sexto die rigores fiant, *Coac. 15.* difficulter judicantur.

37. Frigidi sudores, cum febre quidem acuta, mortem, cum mitiore verò morbi longitudinem significant.

38. Qua corporis parte sudor est, ibi morbum esse significat.

41. Sudor multus per somnum citra causam manifestam factus, copiosiore cibo corpus uti significat: Quod si cibum non assumenti hoc accadat, vacuatione indigere significat.

43. Febres quæ tertio quoque die vehementius *Aph. 62.* affligentes non intermittunt, periculosiores: Quo- *sect. 7.* quo modo autem intermiserint, periculum abesse significant.

44. Quos febres longæ exercent, iis tubercula *Aph. 63.* ad articulos, vel dolores fiunt. *sect. 7.*

45. Quibus tubercula ad articulos, vel dolores, *Aph. 64.* post febres diurnas, fiunt, ii cibariis plurimis *sect. 7.* utuntur.

46. Si rigor, febre non intermittente, ægrum jam debilem frequenter invadat, mortiferum est.

48. In febribus non intermittentibus, si partes *Aph. 1.* externæ algeant, internæ urantur & sitiunt, lethale *sect. 72.* est. *sect. 7.*

57. Spasmo aut tetano vexato febris si accesserit, morbum solvit.

59. Tertianæ exquisita septenis ad summum circuitibus judicatur.

60. Quibus per febres aures obsuruerint, iis sanguis è naribus profluens, aut perturbata alvus, solvit morbum.

61. Febricitantem nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet reverti.

62. Quibus

62. Quibus per febres icterus supervenerit ante diem septimum, malum.

63. Quibus in febribus quotidie rigores repunt, quotidie febres solvuntur.

64. Quibus per febres icterus die 7mo, aut 9no, aut undecimo, aut decimo quarto supervenerit, bonum, nisi dextrum hypochondrium durum sit, alloqui minimè bonum.

70. Quibus per febres urinæ turbatae, quales jumentorum, iis dolor capitis vel adest, vel aderit.

71. Quibus die septimo futura crisis est, iis urinæ rubram die quarto nubeculam habet.

72. Quibus pellucida & albae sunt urinæ, malae: Maxime verò tales in phreniticis apparent.

74. Quibus spes est ad articulos abscessum futurum, abscessu liberat urinæ multa, crassa, & alba reddita: Qualis in febribus cum lassitudinis sensu, quarto die exire incipit. Quod si ex naribus etiam sanguis profluxerit, brevi admodum solutio fit.

75. Si quis sanguinem, aut pus meiat, renum aut vesicæ exulcerationem significat.

76. Quibus cum urina crassa, exiguae carunculae, aut velut pili una exeunt, his a renibus excernuntur.

77. Quibus cum urina crassa, fursures quaedam simul minguntur, his vesica scabie laborat.

78. Qui sponte sanguinem meiant, iis a renibus venulam ruptam esse significat.

79. Quibus in urina subsident sabulosa, iis vesica calculo laborat.

80. Si quis sanguinem, aut grumos meiat,



aut urinam guttatim emittat, & dolor ad intum  
ventrem, ac interfoemineum incidat, ea quæ circa  
vesicam sunt laborant.

81. Si quis sanguinem, aut pus, aut squammu-  
las mciat, & gravis odor adfit, vesicæ exulceratio  
significatur.

83. Mictus noctu plurimus parvam dejectio-  
nem significat.

Sectio Quinta.

1. CONVULSIO ab helleboro, lethalis. *Aph. 25.*

2. Convulsio vulneri superveniens, le- *Sect. 7.*  
thalis.

3. A copioso sanguinis fluxu singultus aut  
convulsio, malum.

4. A purgatione immodica convulsio aut sin-  
gultus superveniens, malum.

5. Si ebrius quispiam derepente obmutescat,  
convulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut ubi  
ad horam pervenerit, qua crapulæ solvuntur, vo-  
cem recuperet.

6. Qui tetano corripiuntur, intra 4 dies in-  
tereunt: Si verò hos superaverint, incolumes eva-  
dunt.

7. Epilepsia, quibus ante pubertatem con-  
tingit, mutationem recipit: Quibus post 25  
annum, eos fere comitatur ad mortem us-  
que.

8. Qui pleuritide laborant, nisi intra 14 dies  
supernè repurgentur, iis in empyema fit mali trans-  
latio.

9. Tabes iis maximè ætatibus fit, quæ a  
decimo

decimo octavo sunt anno, ad tricesimum quintum.

10. Quibus ex angina liberatis, ad pulmonem mali fit conversio, ii intra dies septem moriuntur: Si vero hos effugerint, purulenti evadunt.

11. Qui tabe vexantur, si sputum quod extussunt carbonibus injectum olet graviter, & capilli a capite defluunt, lethale.

13. Qui spumantem sanguinem extussunt, iis ex pulmone educitur.

14. Si tabe detento profluvium alvi superveniat, lethale.

15. Qui ex pleuritide empyi fiunt, si a ruptione intra dies 40 sursum purgentur, liberantur: Alioqui transeunt in tabem.

18. Frigidum inimicum ossibus, dentibus, nervis, cerebro, dorsali medullæ; calidum verò amicum.

24. Frigida pectori inimica, tusses movent, sanguinis fluxiones, & destillationes efficiunt.

25. Articulorum tumores & dolores absque ulcere, atque etiam podagricos, & convulsiones, magna ex parte, frigida largè effusa levat & extenuat, solvitque dolorem. Torpor enim modicus doloris solvendi vim habet.

28. Suffitus aromatum muliebria educit.

30. Mulierem gravidam morbo quopiam acuto corripit, lethale.

31. Mulier in utero gerens secta vena abortit: Et magis, si major fuerit foetus.

32. Mulieri sanguinem evomenti, menstruis erumpentibus, solutio fit.

33. Mulieri, menstruis deficientibus, sanguis è naribus profluens bonum.

34. Mu-

34. Mulieri uterum gerenti, si alvus multum fluat, periculum est ne abortiat.

35. Mulieri hystericæ, aut difficulter parienti, sternutamentum superveniens, bonum.

36. Mulieri menses decolores, nec eodem semper modo & tempore prodeuntes, purgationem indicant esse necessariam.

37. Mulieri in utero gerenti, si mammae subito extenuentur, abortit.

39. Si mulier quæ nec prægnans, nec puerpera est, lac habet, ei menstrua defecerunt.

44. Quæ præter rationem tenues uterum gerunt, abortiunt donec habitiores evaserint.

45. Quæ, mediocriter corpulentæ, abortum faciunt secundo mense, aut tertio, sine occasione manifesta, iis acetabula uteri mucoris sunt plena, nec præ pondere foetum continere possunt, sed ab-rumpuntur.

46. Quæ, præter naturam crassæ, non concipiunt, iis uteri os ab omento comprimitur, & priusquam extenuentur, non concipiunt.

49. Ad secundas deturbandas, sternutatorio im-misso, nares & os comprimito.

57. Menstruis abundantibus morbi eveniunt, & subsistentibus accidunt ab utero morbi.

60. Si prægnanti purgationes menstruæ cursum suum teneant, bene valere foetum est impos-sibile.

61. Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore, neque febre superveniente, ci-bique fastidia ei accidunt, prægnantem esse pu-tato.

62. Quæ frigidos & densos uteros habent, non concipiunt: Et quæ præhumidos uteros habent, non concipiunt: Extinguitur enim in ipsis ge-nitura. Et quæ plus æquo siccos & adurentes:

Nam

Nam alimenti defectu semen corrumpitur. Quæ verò ex utrisque moderatam nactæ sunt temperiem, ea fecunda evadunt.

64. Lac præbere capite dolentibus, malum. Malum verò & febricitantibus, & quibus hypochondria clava, aut mormurantia, & siticulosis. Malum item quibus biliosa dejectiones, febres acuta, copiosa sanguinis evacuatio facta est. Convenit vero tabidis non admodum febricitantibus, & in febribus longis & languidis, dum nullum ex supradictis signis adsit, & præter rationem extenuatis.

*Lib. 2. E-*

*pid. Sect. 3.*

*& Lib. 6.*

*Sect. 3.*

68. Parte capitis posteriore dolenti, in frontem excurrens vena incisæ prodest.

69. Rigores incipiunt mulieribus ex lumbis magis, & per dorsum perveniunt in caput: Viris verò parte corporis posteriore magis quam anteriore, veluti ex femoribus & cubitis. Argumento est cutis raritas quam pilus ostendit.

70. Qui quartanæ corripiuntur, non admodum convulsionibus tentantur: Si vero prius tentati fuerint, superveniente quartana, liberantur.

### Sectio Sexta.

*Lib. 2.*

*Epid. Sect.*

*2.*

1. **I**N diuturnis lavitatibus intestinorum, si ructus acidus superveniat, qui prius non extiterit, bonum est signum.

2. Quibus nares humidiores natura, & genitura humidior, il minus prospera valetudine fruuntur: Quibus verò hisce contraria adsunt, salubrius degunt.

3. In longis intestinorum difficultatibus cibi



bi fastidium, malum. Et cum febre pejus.

*Lib. 6. E-*

4. Circumglabra ulcera, maligna.

*pid. Sect. 8.*

6. Renum & vesicæ vitia in senibus difficulter curantur.

8. Hydropicis ulcera in corpore orta non facile sanantur.

10. Caput dolenti, & vehementer laboranti, pus aut aqua, aut sanguis per nares, os, aut aures, effluens, morbum solvit.

11. Melancholicis, & nephriticis, hæmorrhoides supervenientes, bonum.

12. A diuturnis hæmorrhoidibus curato, nisi una quæpiam servetur, periculum hydropis vel tabis impendet.

13. Singultu detento si sternutamenta supervenerint, singultum tollunt.

14. Hydrope detento, si aqua è venis in ventrem confluerit, solutio fit.

15. Longo alvi profluvio laboranti sponte vomitus superveniens, alvi profluvium solvit.

16. Pleuritide aut peripneumonia detento alvi profluvium superveniens malum.

17. Ophthalmia laborantem alvi profluvio corripit, bonum.

18. Cui perfecta est vesica, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum, aut aliquod ex intestinis tenuibus, aut ventriculus, aut hepar, lethale.

19. Ubi dissectum fuerit os, aut cartilago, aut nervus, aut genæ pars tenuis, aut præputium, neque augetur, neque coalescit.

*Aph. 28.*

*Sect. 7.*

21. Infans, si varices, vel hæmorrhoides supervenerint, infantiæ solutio.

23. Si metus & mœstitia multo tempore perseverent, melancholicum est signum.

24. Si quod gracile intestinum perfectum sit,

fit, non coalescit.

25. Erysipelas foras intro converti, malum ; intus vero foras, bonum.

26. Quibus in febre ardente tremores fiunt, delirium solvit.

27. Quicumque empyi, aut hydropici uruntur, aut secantur, si pus aut aqua universim effluerit, omnino moriuntur.

28. Eunuchi non laborant podagra, neque calvi fiunt.

29. Mulier non laborat podagra, nisi menses ipsi defecerint.

30. Puer non laborat podagra, ante veneris usum.

31. Oculorum dolores meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut purgatio solvit.

33. Qui acidum ructant, non admodum pleuritici fiunt.

*Aph.* 47. 35. Hydropicis tussis superveniens, malum.

*Secl.* 7. 36. Difficultatem urinæ phlebotomia solvit.

*Aph.* 49. 37. Ab angina detento tumorem fieri in collo, bonum: Foras enim morbus vertitur.

*Secl.* 7.

38. Quibus occulti cancri fiunt, non curare melius: Curati enim citius intereunt.

39. Convulsio vel a repletionem fit, vel ab inanitione: Ita vero & singultus.

42. In ictericis hepar durum fieri, malum.

43. Qui lienosi dysenteria corripiuntur, iis post longam supervenientem dysenteriam, hydrops aut lenteria accidit, & moriuntur.

45. Quæcunque ulcera annua fiunt, aut longiore tempore durant, in iis os abscedere est necesse, & cicatrices cavas fieri.

46. Qui gibbi ex asthma aut tussi ante pubertatem fiunt, moriuntur.

47. Quibus

## C O N T R A C T U S.

217

47. Quibus venæ sectio, aut purgatio prod. Aph. 53.  
est, his vere secunda vena, aut purgatio impe- Sect. 7.  
randa.

48. Lignosis dysenteria superveniens, bonum.

49. Qui podagrici morbi fiunt, sedata inflam-  
matione, intra dies 40 conquiescant.

50. Quibus divisum est cerebrum, his febrem  
& biliosum vomitum supervenire est necesse.

51. Qui valentes capitis repente doloribus  
corripuntur, & protinus muti fiunt, & stertunt,  
intra dies septem intereunt, nisi febris eos prehen-  
derit.

53. Deliria quæ cum risu fiunt, tutiora; quæ  
vero studio adhibito, periculosiora.

55. Dolores podagrici vere & autumnò ferè  
moventur.

57. Apoplectici fiunt maximè à quadragesimo  
anno ad sexagesimum.

58. Si omentum exciderit, necessario compu-  
trefcit.

59. Quibus, longo coxendicum dolore confli-  
ctatis, femoris summum coxa excedit, rursusque  
recidit, iis mucores innascuntur.

60. Quibus diuturno dolore ischiadico vexatis  
femur excidit, iis crus contabescit, & claudicant,  
nisi urantur.

---

### Sectio Septima.

10. **A** Bileo vomitus, vel singultus, vel con-  
vulsio, vel delirium, malum.

11. **A** pleuritide, peripneumonia, malum.

12. A peripneumonia phrenitis, malum.
14. Propter plagam in capite acceptam stupor aut desipientia, malum.
15. Ex sanguinis sputo puris sputum, malum.
16. A puris sputo, tabes & fluxus; quum vero sputum sistitur, moriuntur.
17. Inflammationi hepatis si supervenerit singultus, malum.
22. A diuturno partium ad ventrem attinentium dolore, suppuratio.
23. A sincera dejectione dysenteria, malum.
27. Si pręgnanti tenesmus supervenerit, abortum facit.
29. Si leucophlegmatia detento fortis diarrhoea supervenerit, morbum solvit.
30. Quibus per diarrhoeam spumosa sunt alvi excrementa, iis a capite effluunt talia.
31. Quibus per febres in urinis sedimenta crassiora farinam referunt, longam invaletudinem fore significant.
32. Quibus in urinis biliosa sedimenta, sed supra tenuia apparuerint, acutum morbum significant.
33. Quibus divulsę sunt urinę, iis vehemens fit in corpore perturbatio.
34. Quibus in urinis bullę innatant, nephritim, & longam fore invaletudinem significant.
35. Quibus in urina adipalis superficies est & conferta, iis nephriticum & acutum morbum adesse significat.
37. Qui sanguinem evomunt, si sine febre, salutare; si cum febre, malum. Curatio perficitur refrigerantibus & astringentibus.
39. Si quis sanguinem & grumos meiat, & stranguria laboret, dolore ad hypogastrium, & pectinem,



## CONTRACTUS.

213

pectinem, & perinæum pertinente, ad vesicam loca laborant.

40. Si subito lingua impotens reddatur, vel aliqua corporis pars attonita stupeat, planè id melancholicum est.

44. Si empyis, cum uruntur aut secantur, purum & album pus effluat, evadunt: Si vero subcruentum, fæculentumque & foetidum, pereunt.

45. Quibus purulentum jecur aduritur, si purum pus effluat & album, salvi fiunt: In tunica enim ipsis pus continetur. Si vero qualis amurca profluat, intereunt.

46. Dolores oculorum post meraci vini potum, & aquæ calentis copiosæ balneum, venæ sectione curato.

48. Urinæ stillicidium, ac meiendi difficultatem, vini meraci potus, & venæ sectio solvit.

50. Quibus cerebrum fideratum est, intra tres dies intereunt: Si vero hos superaverint, sani fiunt.

52. Quibus hepar admodum dolet, iis febris superveniens solvit dolorem.

56. Anxietudinem, oscitationem, horrorem, vinum pari aquæ portione temperatum, solvit.

58. Quibus occasione aliqua cerebrum fuerit vehementer concussum, mutos protinus fieri necesse est.

59. Corporibus, humida carne præditis, imperanda fames est: Nam fames siccat corpora.

# HIPPOCRATES

## Sectio Octava.

### Quæ spuria habetur.

55. **E**X morbo diuturno alvi fluor, malum.  
56. Quæcunque non sanant medicamenta,  
ea ferrum sanat; quæ ferrum non sanat, ea ignis  
sanat; quæ ignis non sanat, ea incurabilia judi-  
care oportet.

---

## SECTIO OCTAVA.

Continens τὰ ἰζηλιὰ.

### Ex Epistola ad Cratevam.

**S**UCCI omnes, & fluidi liquores in vitreis vasis  
adferantur. Folia, flores & radices, in fictili-  
bus novis probe obturatis, ut ne ventis diffusa  
vim medicam perdant.

Cum ab omni arte aliena sit procrastinatio,  
tum verò maximè in medicina, in qua dilatio  
vitæ periculum adfert. Temporum autem op-  
portunitates curationum sunt animæ.

Multa nos mortales latent.

Neque enim ei, qui in periculo constitutus est,  
fatis sunt quæ possumus, verum etiam quæ non  
possumus expetit.

---

### Ex Epistola ad Damagetum.

**T**OTUS homo ab ipso ortu morbus est. Dum  
educatur, inutilis, auxilium supplex implo-  
rat,

## CONTRACTUS.

215

rat. Dum increfcit, improbus & demens eft, inftitutione puenili indigens. In ætatis vigore conftitutus, audax. Ætate marcefcens, miserabilis, fuos labores per imprudentiam excolens.

Ægrotantes, fimul ac fervati funt, caufam diis vel fortunæ attribuunt.

---

### Ex Epiftola ad Democritum.

**I**N arte medica quæ recte fiunt, plerumque quidem hominum vulgus non admodum laudat, sæpe vero diis attribuit. At fi in aliquo repugnans natura, eum, qui curatur, interemerit, numen prætermittens medicos incufat. Et ego fane plus reprehenfionis, quam honoris ex arte mihi confeutus videor. Neque enim, quantumvis jam fenex, ad artis medicæ finem perveni, neque etiam ipfius inventor Æfculapius.

---

### De Veratri purgatione.

**Q**UI non facile per fuperiora purgantur, iis *Aph.* 13. corpora copiofiore cibo & quiete, ante *Señ.* 4. potionem humectanda funt.

Post veratri purgationem, corpora magis ad *Aph.* 14. motionem, quam ad fomnos adducenda. Quod *Señ.* 4. vero motio corpora turbet, id indicat navigatio.

Ex Democrati Epistola ad Hippocratem, de Natura Humana.

**V**ESICA vicina infantium mater, gravis calamitas, sexcentarum ærumnarum mulierum author Uterus delitescit.

---

Ex Epistola ad Demetrium Regem.

**H**UMANORUM morborum radix caput est, ex eoque maximæ ægrotationes adveniunt; cum enim toti corpori incumbat, eorum omnium quæ ingeruntur reliquias, & tenues humores, non secus ac cucurbitulam, attrahere contingit.

---

De Purgatoriis Remediis.

**A**NTE omnia biliosis oportet propinare cholagogum pharmacum, pituitosis phlegmagogum, hydropicis hydragogum, melancholicis melanagogum.

Fœda est calamitas pharmaco purgatorio hominem interiisse.

Qui validis febribus impliciti jacent, his non ante febris remissionem pharmaca dare oportet; sin minus, cunctandum saltem ne intra decimum quartum diem.

De



## De Hominis Structura.

**S**ANGUINIS locus & spiritus in corde est: A dextris quidem ejus sanguis, a sinistris vero spiritus consistit.

Venæ a corde sanguinem sumunt, per quas corpori distribuitur.

---

F I N I S.

# INDEX

Rerum præcipuarum, quæ hoc Opere  
continentur.

## A.

<b>A</b> Bortus causa, 88.	Futuri signum,	pag. 207
Acetum biliosis magis quam melancholicis confert,		109
Adolescentiæ morbi,		200
Adolescentis in foro Mendacium historia,		161
Adolescentis in Melibœa historia,		178
Adolescentis, in cuius os serpens irrepserrat, historia,		182
Ægrotis in quibus gratificandum,		185
Æstate, morbi infestantes,		199
Alimentum quid, 106.	Triplex,	97
Allii vires,		103
Alvi dejectio quæ bona, quæ mala,		15, 74
Amazones infantes masculos luxant,		133
Anaxionis historia,		171
Anginæ prægnosis,	22, 55, 206, 210	
—curatio,		109
Anginæ liberis mites, servis vehementissimæ,		187
Anginosæ juxta Aristionem historia,		161
Anima corporis humani portio,		100
Anni divisio,		104
Anni tempora consideranda,		90
		Anni



## I N D E X.

Anni temporum maximæ mutationes observandæ.

Pro Anni varia constitutione varii morbi, 93, 94

Apri facultates, 103

Aphoniam tremor solvit, 36

Apollonii historia, 175

Apoplexiæ præfagia, 64, 65, 196, 211

Aquæ quænam calidæ, 91. Quænam optimæ, & præ, 92, 151

Aquiloniæ tempestatis incommoda, 25, 199

Aqua vorax, 186

Articulus, præfenti febre, suam in sedem reponendus non est, 131

Asiatici Europæis minus bellicosi, 65

Asparagi vires, 103

Astronomia ad artem medicam confert, 91

Athletarum habitus boni periculosi, 191

Avis fit ex ovi luteo, 84

Auris doloris præfagia, 22

Aurium affectus, 43

Aurium sordes dulces quid significant, 186

Austrinæ tempestatis incommoda, 21, 199

Autonomi historia ex capitis vulnere mortui, 180

Autumno morbi infestantes, 199

### B.

**B** Etæ facultates, 103

Bilis atræ dejectio quid significet, 28

Biliofi ægre cibi abstinentiam ferunt, 108, 202

Brachii os fractum diebus quot firmetur, 130

Brassicæ vires, 103

### C.

**C** Alculum frangentia nulla dantur, 64

Calculi in vesica signum, 119

Calidum

# INDEX.

Calidum immortale vocatum,	84
Caloris & frigoris inæqualitas,	14, 27
Calvi in Lariffa historia,	169
Calvities a cerebri consumptione,	185
Canales pro cruribus fractis,	130
Cancer occultus,	210
Capitis dolores in febribus,	22
Capitis doloris cura,	209
Capitis doloris ex utero cura,	190
Capita debilia habentes nunquam egregii potores,	91
Caput & lien morbis maxime obnoxia,	119
Capitis fluxiones,	89
Capitis partes quæ tuto secari possunt, & quando sectio instituenda,	135
Capitis os quomodo secandum,	136
Ex Capitis vulneribus perituri signa,	135
Hieme quam æstate diutius vivunt,	135
Cardialgia quando funesta,	50
Carnis omnis generis qualitates,	102
Carus & coma,	42
Cauonis peripneumonia laborantis historia,	189
Cephalalgia prognosis & cura,	41, 42
Cerebrum glandula est,	89
Cerebri concussio,	66, 181
Cerebri sphacelismus,	113, 213
Cherionis historia,	158
Gibus & potus paulatim addendus vel detrahendus,	121
Ciceris vires,	102
Clazomenii historia,	146
Cleonactidis historia,	143
Conceptus signa, 85, 87. Impedimentum,	207.
Remedium,	128
Concocta, non cruda, educenda,	193
Consuetudini aliquid dandum,	193
Conti-	



## • INDEX.

Continentia, contenta & impetum facientia,	188
Contrariorum contraria sunt remedia, 78, 97 & 188. Paulatim sunt adhibenda,	184
Convolvulus sanguineus,	123
Convulsio, quando & quibus funesta, 54,	205.
Ejus causæ, 24, 210. Cura,	203
Cor musculus est, 89. Et sanguinis fons,	118
Corpus totum spirabile & omnia consentientia,	106, 187
Coxendicis doloris curatio,	121, 211
Cranii fractura ejusque 5 genera,	67, 135
Crisin quæ ostendant, 27. Sexto die, & decimo quinto salutaris,	152, 178
Critonis historia,	145
Cubiti os fractum quot diebus coalescat,	130
Curandi gratis qui, & quando,	
Cutis raritas & compactio quid efficiant,	18

### D.

<b>D</b> ealcis horto decumbentis historia,	156
Dealcis uxoris historia,	177
Deambulandum quando,	104
Decubitus quis optimus, quis malus,	11, 12
Dens dolens, nisi erofus & mobilis, non eximen- dus,	119
Dentitionis incommoda,	89
Dentium stridor,	12
Deliquium animi subinde recurrens, mortiferum,	196
Digitii liventes & nigri.	15
Divinum si quid in morbis cognoscendum,	10
Dromeadæ uxoris historia,	147
Dysenterix præfagia,	63, 202
Dyseridis famulæ historia,	180
Dysuriæ & stranguriæ curatio,	154, 210
Ebric-	

# INDEX.

## E.

<b>E</b> Brietatis remedium,	110
Empyematis prognosis,	206
Epicharmi uxoris historia,	182
Epicratis uxoris historia,	142
Epilepsia ut juvenes liberantur,	197, 205
Nil habet aliis morbis divinius,	97
Quinam ea non apprehendantur,	98
Epileptici plerumque sunt melancholici, & e contra,	188
Erasini historia,	144
Erysipelatis prognosis,	210
Euryanaëtis filiae historia,	160
Exercitationis justa mensura,	185
Excreta non copia æstimanda,	194
Experimentum periculofum,	191

## F.

<b>F</b> Abarum vires,	101
Facies Hippocratica quid,	10, 45
Ex facie signa,	45, 184
Famem vini potio solvit, & ubi adest labor nocet,	195
Famulæ in Omilo historia,	180
Fasciæ quomodo deligandæ,	131
Fauces exulceratæ,	22, 49
Febrium signa,	21, 23, 28, 34
Febres æstare magis grassantur.	151
Febres quartanæ cura,	120
ejus privilegium, 187, 208. Terminus, 187, 195	
Febris tertianæ cura, 114. Terminus,	27, 203
Febres sine sudore quando contingant,	151
Femoris articulus quot modis luxetur,	133
Ferulæ	

# INDEX.

Ferulæ quando admovendæ,	130
Fistulæ quæ pessimæ,	68
Flatus eruptio quæ probanda,	16
Fluor albus,	124
Fœtus mortui signa,	87, 125
Fœtus quando movere incipit,	82
Frictionis vires & commoda,	129, 132
Frigora quæ vitanda,	105
Fullonis historia,	190

G.

<b>G</b> Enitura septem dierum,	85
Gravitas corporis,	14

H.

<b>H</b> æmorrhagiæ commoda,	52
Hæmorrhagia narium, 14, 52. Larga sol-	
vit multa,	151
— e naribus 4to die, non probanda,	152, 183
Hæmorrhoidum cura, 110. Curatio suspecta,	179
Hæmorrhoidum fluentium commoda	26, 28
Hermocratis historia,	155
Herophontis historia,	140
Herophyti historia,	172
Hieme morbi infestantes,	200
Historia cujusdam sagitta juxta inguen percussæ,	181
Hominis corpus ex pluribus constat,	78
Homo totus a natura morbus,	214
Hominis innominati historia,	148
Hordei facultates,	101
Hippiæ sororis historia,	190
Humeri os quomodo reponendum,	132
Humores pro anni temporum differentiis augentur,	78

Humores

# INDEX.

Humores ducendi quo maxime vergant,	193
Humidi quatuor species,	79, 24, 118
Hydropis remedium,	188
Hydropis ficci signum,	201
Hydrops pulmonis,	115, 122
Hypochondria in morbis qualia probantur,	13
Hypochondriorum tumor,	13, 49, 50
Hysterici affectus cura,	124

## I.

<b>I</b> Cterus febribus succedens,	27, 204
Jejunium qui facilius ferunt,	193
Ex igne & aqua omnia constant,	100
Ilei causa, signa & cura,	105, 115
Infantis situs in utero,	83
Infantium morbi,	200
Inflammationi quæ convenient, quæ non	121
Infania quandoque utilis,	28
Insomnia quid significant,	105
Insulæ continenti vicinæ marinis rigidiores,	101
Isagoræ filii historia,	190
Judicantia in melius ne statim appareant,	151
Judicata & quæ judicantur non sunt movenda,	193
Ischuria rigorem præcedit,	183
Juvenes multo egent alimento,	193
Juvenum morbi,	200

## L.

<b>L</b> Abores cibos præcedant,	186
Lacti extincto quæ medeantur,	127
Lactis qualitates, 101. Quibus conveniat,	208
Larissæ virginis historia,	174
Leguminum esus incommodus,	152
Lentes quas qualitates habeant,	102
Lienes	



# INDEX

Liēnes magni, 120, 123  
 Lienteriz præsagia, 63  
 Lingua humorum serum quale sit indicat, 186  
 Lini seminis vires, 102  
 Lochiorum suppressio, 124  
 Lumbricus latus quando & quomodo generetur, 119

**M** Achinis quando & quibus utendum, 130,

Macrocephali quomodo prognati, 95  
 Manuum gesticulatio, 12  
 Manus luxatæ signa & cura, 132

Medicam artem dari probatur. 4. ex quibus constat, 136  
 Medicina artium nobilissima. 2. Ad eam cognos-  
 -cendam sex adjumentis opus est, 2. Ejus defini-  
 -tio 2, 97, 100. Deo ascripta, 5

Medicina optima est interdum medicinam non fa-  
 -cere, 132. Procrastinatio ab ea absit, 214  
 Medicus calculo laborantes secare non debet, 1.  
 Consultationes amet, 9. Deum invocet, 105.  
 Instrumenta omnis generis habeat præparata, 8.  
 Si probus, alteri nunquam invidet, 9. Ejus in-  
 -dulgentia ægrotanti sæpe nocet, 9. Quæ cum  
 -deceant, 6, 7. Silere jubetur, 2. De quibus  
 -ægrotum interroget, 112. Multarum rerum ex-  
 -perientiam habere oportet, 132. Mali quibus si-  
 -miles, 5. Medicus nesciens quiescere, periculo-  
 -sus, 184. Quæ illi considerata ut recte in cu-  
 -ratione morborum procedat, 111, 184

Melancholiæ præsagia, 65  
 Melidæ historia, 149  
 Membrorum discretio quot diebus fiat, 81

Q

Men-

# INDEX.

Mensium mensura justa, & tempus,	126.
mensures immodice fluentes,	129.
Menstruorum retentorum incommoda & cura,	69, 124, 125
Menthæ facultates,	103
Mentis humanæ sedes,	89
Metonis historia,	145
Molæ causa,	127
Morborum acutorum terminus, 27, 195. Acuti qui, 107, 120. Acutorum incertæ prædictio- nes,	195
Morbus, cujus causa nota, facile curatur,	97
Morborum communium causa est aer,	74
Morbi, qui lethales, dubii, æt. minime lethales,	112, 120
Morbos quæ prohibent,	184
Morbis extremis extrema conveniunt remedia,	192
In morbis longis terram mutare bonum est,	86
Morbi secundum anni tempora augentur & defi- nunt,	78
Morbi connutriti quomodo desinant,	86
Morbus alteri succedens ut plurimum perniciosus,	121
Morbi omnes ex bile & pituita oriuntur,	119
Morum facultates,	164
Mulieris apud Pantamidem historia,	162
Mulieris in Cyrico decumbentis historia,	176
Mulieris in foro Mendacium historia,	163
Mulieris gravidæ historia,	148
Mulieris gravidæ signum,	127
Mulieris gravidæ cum dysenteria ad partum super- sunt,	133
Mulieris gravidæ caute secunda vena,	206
Muliebria educit suffitus aromatum,	206
Mulieris in Thaso historia,	166, 174
Mulieris juxta Tisamenum historia,	162
	Mulieris

# INDEX.

Mulieris quæ venenatum medicamentum biberat	
historia,	182
Mutationes cavendæ & considerandæ,	25, 108,
	185

## N.

N Amyfiæ historia,	189
Nasturtii vires,	103
Natura morborum medicatrix,	186
Navis gubernatoris historia,	182
Nerei filię historia,	181
Nervorum morbi graviores,	110
Nervorum subsultus,	38
Nicodemi historia,	173
Nimium omne naturæ inimicum,	197

## O.

O Ccipite laborante, in fronte venæ sectio juvat,	184, 268
Oculorum affectus,	11, 46
Oculorum dolorum cura,	210
Oecetæ uxoris historia,	163
Ossa fracta habentes tenuiter cibandi,	130
Ossa luxata cum vulnere, minime sunt reponenda,	134
Ossibus frigidum inimicum,	206
Oscitationis curatio,	152

## P.

P Anis vires,	101
Parii historia,	165
Paronychiæ remedium,	154

# INDEX.

Parotides quid portendant,	44
In paroxysmo parce cibandum,	192
Partus sine dolore periculosus.	69
Partus ut fit, 83. Quibus mensibus vitalis, 83, 85, 86. Octimestris, 86. Ad eum facilitandum,	127, 207
Pectori frigida inimica,	206
Pepasmus quid,	55
Periclis historia,	170
Peripneumoniæ abscessus succedentes, 20. Quo- modo fiat, ejusque signa, 116, 211. Ut a pleu- ritide differat, 111. Ejus & pleuritidis curatio,	109
Perniciosa sine signis levantia, mortifera,	31
Phaethusæ historia,	189
Philes filii historia,	183
Philini uxoris historia,	141
Philisci historia,	138
Philistis historia,	158
Phrenitici historia,	169
Phrenitici curatio,	120
Phthisis quando lethalis, 60. Quibus præcipue fit, 61, 205. Signa diagnostica,	112, 122
Piscium saxatiliū natura,	102
Pithyonis historia,	154, 167
Pleuritis quid, 120. Quænam salutaris, quæ non, 57, 117. Ejus curatio, 107. In sanguinea non mittendus sanguis, 26, 57, 185. Sicca funesta, 56. Quando in empyema transeat, 205. Ejus tum curatio, 117. Alvi fluxu corripī malum,	209
Podagra quænam salutaris, quæ non,	33
Diuturnum est malum; & ægerrime solvitur,	121
Polypi curatio,	120
Puisanæ laudes,	107
Prag-	



# INDEX.

Prægnantes quando purgandi,	201
Puer in utero alimentum ore fugit,	85
Puris optimi notæ,	14
Purgatio sanis periculosa.	202
Quid eam præcedere debeat,	20, 194
Purgandum quando & quomodo,	201
Pyrorum facultates,	104
<b>R</b> api facultates,	103
Raucedines in senibus non coquuntur,	196,
Recidiva quando metuenda, 28. Quomodo fiat,	152, 195
Renum vitia quæ non sanantur,	188, 209
Respirationis præfagia,	48
Rigor ante partum metuendus,	69
ejus præfagia,	203
Ructus acidus in lenteria bonus,	208
Rutæ vires,	103
<b>S</b> .	
Sanguinis mictio quid significet,	204
Sanguinis missio purgationem præcedat, 58.	
Quando nocet, 66. Quando mittendus in mor-	
bis acutis,	109
Sanguinem e venis fluentem sistentia,	188
Sanguinis stillæ damnosæ,	38
Sanitatis regula & tutela,	186
Satyri pollutione nocturna laborantis historia,	188
Scytharum modus vivendi, & cur evirati,	96
Secundus	

# INDEX.

Secundas relictas expellentia,	124, 207
Semen ab omnibus corporis partibus procedit,	79
Senum morbi,	200
Signa in morbis quæ bona, quæ mala,	18, 19, 38
Silent historia,	139
Silentii & sermonis habenda ratio,	188
Simonis exanthemata,	184
Similitudines optimis medicis imponunt,	188
Sinapi vires,	103
Sincipitis vulnera magis periculosa,	135
Singultus in febre funestus, 37. Ejus cura,	209
Sitis perfectæ purgationis finis,	202
Sitis remedia,	185
Solani facultates,	103
Somni præfagia,	194
Spiratio bona & mala,	12
Spiritus necessitas,	97
Sputorum signa,	17, 18, 187, 212
Sterilitatis causæ, 126. Non semper culpandi albi mensēs,	179
Sternutationes quando juvent, quando non,	18, 58
Sudores boni & mali,	12, 27, 70, 203
Suillæ carnes præstantissimæ,	110
Suppurationum observatio,	14, 18, 21
Surditatis commoda, 28, 202. In febribus cura,	203
Sutoris in Pityo historia,	181
T.	

## INDEX.

Utriusque	198
Abidis autumnus malus,	198
Tabes dorsalis,	198
Tabes occulta quando fit,	198
Tabes quæ sanabilis, quæ non,	198
Tætes & pudenda contracta,	198
Tibiarum ossa fracta quot diebus fumentur,	198
Triticum natura & vires,	198

**v.**

<b>V</b> enarum & arteriarum origo,	106
Venæ sectio ubi instituenda,	90
Venarum circa caput supervomitus,	113
Veneris effectus,	187
Venti pro regionum & locorum situ differunt,	101
Ventres hieme & vere calidissimi,	193
Vere morbi infectantes,	199
Vesicæ inflammatio,	21
Victus humidus quibus conveniat,	193
Victus tenuis quando periculosus, quando conveniat,	192
Vigiliæ quid portendant,	15
Vini natura & vires,	102
Vini meraci in flatibus, repletione, aut torminibus vires,	122
Virginis Abderitanæ historia,	170
Viri cujusdam in Oeniadis historia,	179
Virium infirmitates ut dignoscendæ,	109
Ulcus capitis nulla re madefaciendum,	135
Ulceris lividi & aridi prognosis,	12
Umbi-	

# INDEX

Umbilicum (infra) doloribus quid faciendum,	120
Vocis præfagia,	48
Vomitio quæ laudabilis, quæ non,	17, 70
In febribus quando expectanda,	41
Vomitus quando ciendus, ejusque commoda,	99,
101, 104	104
Vulnerum prognosis,	67, 68, 209
Vulnerati tenuiter cibandi,	121
Urinæ quæ probandæ, quæ funestæ, quidque fig-	
nificet,	16, 27, 71, 204, 212
Uterus sexcentarum ærumnarum auctor,	216
Uteri cancer,	124
Uteri ad conceptum idonei & inidonei signa.	33,
34, 128	

V

Ventriculi & arteriarum origo,	101
Venter lectio ubi insistentia,	99
Venter circa caput subvolutus,	113
Venter effectus,	187
Venter pro regionum & locorum sui distinctus,	101
Venter hinc & inde,	103
Venter morbi,	109
Venter inflammatus,	11
Venter humidus,	103
Venter tenuis, quando convulsus,	101
Venter,	101
Vigilia quid portendant,	11
Vini natura & vires,	101
Vinum in flatibus, repletionem, aut torminibus,	122
Vires,	122
Virginis Abbatissa historia,	170
Vitæ conjugum in Oenias historia,	179
Vitæ infirmitates ut diutius,	109
Uterus capitis nulli re machinandum,	132
Uterus lividi & rubri prognosis,	12
Umbil-	





